

הישיבה הארבע-עשרה של הכנסת העשירית

יום שני, ה' בחשוון התשמ"ב (2 בנובמבר 1981)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:04

א. אזכרה לשר התחבורה לשעבר חיים לנדאו ז"ל

למהנדס. בימים ההם הצטרף לארגון העכאי הלאומי, ומאז שירת את עמנו עד יומו האחרון עלי אדמות במסירות ובנאמנות, וקיים את אשר כתב בדם לכו הלוחם והמשורר אברהם יאיר: "משורה ישחרר רק המוות".

בשנת 1944, בעיצומו של ה"סוון", לאחר הסגרתו של ראש המטה של האצ"ל שלמה לוי, שהוא היום הדי"ר לבי"עמי, מיניתי את חיים לנדאו למלא את מקומו, והוא היה ראש המטה של הארגון הלוחם במשך יותר מארבע שנים. בשנים ההן לא היה אדם עסוק ממנו בארץ-ישראל. הוא היה רוב הזמן ברחובות. בפתק קטן החזיק את כל סודות הארגון המחתרתי. למען שירות העם נאלץ לעזוב את אשתו האהובה והיה נפגש עמה לעתים רחוקות מאוד, שמה אלה שידלקו אחריו יגלו את מקום הימצאו. כך נלחם והקריב. והוא היה עמנו מן היום שבו הורס נס המרד ועד היום שבו הועלה דגל העצמאות. במחתרת היה אחד מן המבקרים הספורים בביתו והיה לי לאח ולמנחם. היו לנו, כמובן, שעות גדולות והיו שעות רבות של יגון וצער, והוא היה למנחם.

אחרי המבצע נגד המפקדה הבריטית והממשל הבריטי במלך המלך דוד, משנתגלה כי אבודת נפש כה רבות היו שם נגד רצונו - משום שלא שמו לאזהרתנו לפנות את המלך כפי שיכלו, עדי האדם האחרון שנמצא בו - היו לנו שעות שקשה לתאר אותן בשפת אנוש: עצם הצער על האבדות שלא רצינו בהן והאבל על היהודים, שכמה מהם היו מדיירינו הטובים ביותר, ואף מעוזינו, לא נתנו לנו מנוח יומם ולילה. חיים לנדאו היה אז עמדי ולצדי, וחזק את הרוח וניחם. וכך עברנו גם את התקופה הנוראה ההיא.

כאשר פרצנו את מבצר עכו וקראנו דודו לאסירי המחתרת, נפלו 11 לוחמים. בימים ההם זה היה מספר אבדות בלתי-משוער, מספר האבדות הגדול ביותר בכל הקרבות שהתנהלו בין המחתרת ובין הצבא הבריטי. בימים אלה, לאחר מלחמותינו הגדולות והרבות, ולאחר אבודותינו לאלפים, קשה לתאר את הכאב ואת האבל שהיה בלבושנו בראותנו בעיני רוחנו 11 לוחמים שלא שבו עוד. ושוב היה חיים לנדאו המנחם העיקרי בחוננו, שקרא להתגבר, משום שעלינו למלא חובה קדושה ולהמשיך במלחמה למען עמנו ולמען ארצנו.

עם קום המדינה עשה חיים לנדאו כפי שעשו כל חבריו לארגון הלוחם - הקימו תנועה דמוקרטית חופשית מדינית ואמרו - כפי שחינו את החיילים במחתרת בכתב ובעל-פה - משיבות יום השחרור ותקום מדינת היהודים, המדינה שלנו, יכריע פתק הבחור מי ינהל את ענייני המדינה. בשום דרך אחרת לא ייעשה ניסיון לקבוע את הרכב הממשלה, רק פתק הבחור. הוא קיבל את התורה הזאת בכל לבו ובכל נפשו וללא סייג.

היו"ר מ' סבידור: הגני מתכבד לפתוח את כנס החורף ולקדם את כולכם בברכה ובאיחולים למלאכה פרלמנטרית פורייה. אבקש לקום.

נכבד, את זכרם של שלושה ישראלים גדולים שהלכו לעולמם בחקופת הפגרה: חיים לנדאו ז"ל, שכיהן כחבר כנסת בשמונה הכנסות הראשונות וכשר התחבורה בממשלת ישראל; חבר הכנסת משה דיין ז"ל, שכיהן כחבר הכנסת למן הכנסת הרביעית וכשר החקלאות, שר הביטחון ושר החוץ; אליהו אלישור ז"ל, שכיהן כחבר הכנסת בשתי הכנסות הראשונות. כל אחד מהם, על-פי אופיו ותחום פעילותו, הרים תרומה נכבדה לעצמאות ישראל ולביסוסה הביטחוני והכלכלי.

(חברי הכנסת מכבדים בקימה את זכרם של המנוחים.)
נא לשבת.

עמיתי חברי הכנסת, בישיבה זו נעלה דברים לזכרו של השר חיים לנדאו ז"ל, וביום שני הבא, י"ב בחשוון התשמ"ב, 9 בנובמבר 1981, נתייחד עם זכרו של חבר הכנסת משה דיין ז"ל.

חיים לנדאו להקדיש את מירב שנות חייו למען קוממיות ישראל. משחר נעוריו היה פעיל בתנועת בית"ר, שימש כמפקד הקן בחיפה, הצטרף לאצ"ל, שבו שימש לאחר מכן ראש המטה, ולחם באומץ לב ובגבורת נפש מול סכנות בלתי פוסקות. עם קום המדינה נבחר כחבר הכנסת וכיהן בה, בלי הפסקה, עד הכנסת השמינית ועד בכלל, והצטיין בהתמדתו בהופעותיו, הן במליאה והן בוועדות.

בשנים 1970 - 1971 שימש כחבר בממשלת הליכוד הלאומי, כשר הפיתוח, ומשנת 1977 ועד לכינון הכנסת העשירית - כשר התחבורה.

המנות הצטיין בכושר ביטוי, בבהירות מחשבה, בענווה, בהערפת האינטרסים של המדינה על פני כל שיקול אישי, ומעל הכול - בדבקותו ברעיון הציני וברעיון שלמות הארץ. שלהם הקדיש את חייו. מחלה קשה, שפקדה אותו במשך תקופה ארוכה וכירסמה בגופו, קטעה את פחיל חייו. אנו מרינים ראש ושלוחים תחנונים למשפחה כולה.

דברים לזכרו יעלה כבוד ראש הממשלה.

ראש הממשלה מ' בגין :

אדוני הירושביראש, מורי ורבותי חברי הכנסת, חיים לנדאו הקדיש את כל חייו לחקומת ישראל. בשחר נעוריו הצטרף לתנועת נוער אוהבת ציון, אידיאליסטית ואדירה - בית"ר, אשר לה נתן זאב דובינסקי את כל האהבה לבו ואת כל עושר מוחו. ב-1935 עלה לארץ-ישראל, נכנס לטכניון בחיפה והיה

תוכנית א', ישיבה י"ד

— אזכרה לשר התחבורה לשעבר חיים לנדאו ז"ל; דברים לזכרו של נשיא מצרים אנואר סאדאת; — דברי יושב־ראש הכנסת עם פתיחת כנס החורף של הכנסת; מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת —

עוד נשמע באפק, יש תמיד תקווה — וישועת השם כהרף עין, ואולי יכריא וישוב למקומו. באחד הימים בא אלי יחד עם רעייתי, והודיעני באופן סופי ומוחלט, כי אין הוא מסכים להתמנות לשר התחבורה. אין הוא חש, מחמת מחלתו, כי הוא יוכל למלא תפקידו כראוי, ומשום כך הוא מבקש ממני, כי בשום פנים ואופן לא אטיל עליו את התפקיד הזה. רעייתי הנאמנה תמכה בעמדתו. ולי לא היתה עוד שום ברידה אלא להרכיב ממשלה בלעדי ידידי, אחיינפשי, חיים לנדאו — אברהם המחתרתי. (דמעות עולות בעיניו של ראש הממשלה.)

היום מותר לנו, מעל במה זו, להשמיע דברי נוחם למשפחה השכולה, לרעייתו היקרה ולשני בניו, הצעירים, הלוחמים, המקיימים את הנאמר: מעשי אבות סימן לבנים.

אנו ננציח את זכרו של אברהם. אתמול החליטה הממשלה לקרוא את הכביש חוצה־שומרון "דרך חיים", על־שמו של שר התחבורה, ראש המטה של הארגון הצבאי־לאומי — אברהם. חו היתה אומנם דרך־חיים, המחברת את בקעת־הירדן ואת שפלת הים, המחברת את כל חלקי ארץ־ישראל המערבית לשלמות אחת. וכאשר יעברו שם ילדים וישאלו: מי היה חיים שעל־שמו נקראה הדרך הזאת, לאורך 60 קילומטר? ישיבו להם בוודאי החורים: הוא היה אדם, הוא היה לוחם.

היו"ר מ' סבירי:

אני מכריז על הפסקה של חמש דקות.

(הישיבה נפסקה בשעה 16:20 וחודשה בשעה 16:25.)

ב. דברים לזכרו של נשיא מצרים אנואר סאדאת

בירושלים בשליחות השלום לפני ארבע שנים, ביקור שהצטיין באומץ־לב, וכן נאומו רב־המשמעות מעל במה זו, שריתק את העולם כולו.

כבר שיגרתי בשמכם מברקי תנחומים ליושב־ראש מועצת העם, לנשיא ולממשלת מצרים, והיום אנו מוסרים מעל במה זו תנחומים לאלמנתו ולבני משפחתו.

ג. דברי יושב־ראש הכנסת עם פתיחת כנס החורף של הכנסת

ולבסוף, בוודאי תסכימו אתי שמחשבה רציונלית מחייבת תיקונים חוזרים, כל תאפיל השגרה על החזון והדמיון. בתקופת הפגזה נתתי את דעתי על הארכת שבוע העבודה של הכנסת, על הגברת הפעילות של הוועדות, על בעיותי של חבר הכנסת הבודד ועל הרחבה פיסית של מתקנים החיוניים לעבודתה הסדירה של הכנסת. כשההצעות יגיעו לידי הבשלה, נודיע עליהן ונדאג למימושן המהיר.

ד. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

— של חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי: 3. הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון). התשמ"ב — 1981 — של חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי: 4. הצעת חוק המעצה הציבורית לתרבות ולאמנות, התשמ"ב — 1981 — של חברת הכנסת אורה נמיר.

כן הונחו החלטות בדבר אישור הוראות: 1. בצו שעת חירום (היטל מחקר לקקן העשית המלט) (תיקון מס' 2), התשמ"א — 1981: 2. בצו שעת חירום (תשלומי חובה על מלאי של טובין — חטים, קמחים, כוספות סויה, פולי סויה וסובין)

הוא נבחר לכנסת הראשונה ומאז, במשך 30 שנה, שירת בכנסת. היה כמעט כל אותה תקופה חבר בוועדת החוץ והביטחון של הכנסת, וכך השפיע בנועם דבריו על מדיניות החוץ שלנו. כל הכנסת הכירה אותו. כולם כיבדוהו וכולם חיבבוהו; גם כידיד וגם כיריב ידעו להעריך את סגולותיו התרומיות.

בממשלת הליכוד הלאומי השנייה, לאחר פטירתו של לוי אשכול ז"ל, תחת ראשותה של גולדה מאיר ז"ל, נתמנה לשר הפיתוח. ויעידו חברי הממשלה מן הימים ההם, ללא הכול סיעה, שהיה שר פיתוח מצוין, לא רק מסור וגאמן, אך גם מעיל ובונה את הארץ.

בממשלה, שהיה לנו הכבוד, על יסוד הכרעת האומה הדמוקרטית, לשרת, היה קודם שר בלי חץ, ולאחר מכן בחרנו בו לשר התחבורה. ושוב ראינו אותו כמלוא כישוריו וזהירו, איך מעל לכול הקדיש זמנו ומרצו למלחמה בתאונות הרכבים. אני חושב שניתן לומר, כי הודות לו ולפועלו ניצלו נפשות רבות בישראל מאותו אסון לאומי שפקד אותנו, בייחוד בשנים האחרונות, והוא קוטל אנשים, נשים וטף בכל שנה לאלפים.

זה היה האיש חיים לנדאו.

ראינוהו גם בחוליו ובכיסוריו. לא נשבר. אני בטוח שהוא ידע מה מחלתו. לא התאונן. חודשים מספר לפני שהלך מאתנו ביקשתי את הסכמתו למנותו שוב לשר התחבורה, כי הרי כל

היו"ר מ' סבירי:

עמיתי חברי הכנסת, בטנם נעבור לענייני דיומא, ברצוני להביע בשמכם ובשמי מעל במת הכנסת את רגשי השתתפותנו בצערנו של העם המצרי על מותו הטרגי של הנשיא אנואר סאדאת.

זכור לכולנו המאורע המרגש של ביקורו ההיסטורי

היו"ר מ' סבירי:

בתקופת כנס החורף צפויות לנו התמודדויות עם בעיות מדיניות סבוכות ומורכבות ואולי גורליות, ואני חפילה ותקווה שבכניינים הלאומיים הבסיסיים יישמע בגאון הק המאחד והמעודד, שיאפיל על חילוקי הדעות.

עניי העם נשואות לבית הזה, ואין לי ספק שכולכם, עמיתי חברי הכנסת, תקפידו לשמור על כבוד הכנסת ותמימתה, ומכאן הצורך בסובלנות הדדית, באיפוק ובנימוסין.

היו"ר מ' סבירי:

הודעה למזכיר הכנסת.

מזכיר הכנסת ג' לורך:

ברשות יושב־ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע כי היום הונחו על שולחן הכנסת: לקריאה ראשונה מטעם הממשלה — חוק חסינויות וזכויות (הכנת הרב־לאומי), התשמ"ב — 1981. לדיון מוקדם — 1. הצעת חוק שכר מינימום, התשמ"ב — 1981 — של חבר הכנסת חופיק טובי: 2. הצעת חוק לתיקון פקודת כתייהסוהו (החלפת סעיף 47), התשמ"ב — 1981

לתשומת לבם של חברי הכנסת: בהמשך לחוברת תקנון הכנסת, יצאה לאור חוברת חוקי יסוד וחוקיקים בענייני הכנסת. החוברת הונחה בחיקיהם של חברי הכנסת.

כן הונחו: 1. דוח שנתי מס' 10 — מטעם נציב תלונות הציבור, ירושלים, תשרי התשמ"ב — אוקטובר 1981; 2. דיווחשבון כלכלי על החקלאות והכפר החש"ס, מטעם הרשות לתכנון ולפיתוח החקלאות, ההתיישבות והכפר, של משרד החקלאות, ירושלים, תמוז התשמ"א — יולי 1981.

ה. הודעת הממשלה על המצב המדיני

אביא דוגמא מן המציאות הבינלאומית שנוצרה במאה הקודמת ואינה קיימת בימנו: ב-29 באוקטובר 1888 נחתמה בקושטא אמנה היתה על חעלת סואץ, תוכנה ידוע, לא אחזור על סעיפיה. בימים אלה הם כולם חלים על מדינת ישראל כמו על כל מדינות הים, אך מי הם אלה שחתמו, לפני קרוב ל-100 שנה, על האמנה הזאת? — הלוא הן: צרפת, בריטניה, גרמניה, אוסטריה-הונגריה, איטליה, רוסיה, ספרד, תורכיה והולנד, לא רק השליטים נעלמו במשך הזמן מן הזירה: המשטרים התהפכו, גרמניה הקיסרית היתה לרפובליקה, והיום היא מחולקת לשניים; איטליה היתה ממלכתית ונתה לרפובליקה; רוסיה היתה צארית ונתה היא קומוניסטית; ספרד היתה מלוכה ונתה היא רפובליקה דמוקרטית; תורכיה אינה נשלטת עוד על-ידי סולטן, שהיה גם הכלוף, ואיבדה את קיסרותה האדירה; מדינה אחת נעלמה כליל מן המפה, הלוא היא אוסטריה-הונגריה.

על-אף כן התמורות הללו מוסיפה אמנת קושטא לחייב, ואיש אינו מעלה על דעתו לזמן ועידת שלושה, או חמישה, או תשעה, כדי לדרון באישורה מחדש או לשם הכרזה כי היא מחייבת מכוח המשפט הבינלאומי. כן כל שאר החוזים וההסכמים, וכמותם הסכמי קמפ-דייוויד וחווה השלום המצרי-ישראלי, אשר שם קץ למצב המלחמה בין שתי הארצות, אותו מצב מלחמה אשר עליו הסתמכה בשעתה מצרים כדי להצדיק, על יסוד אחד הסעיפים של אמנת קושטא משנת 1888, את סגירתה של חעלת סואץ בפני אוניות מסחר, או אוניות מלחמה, הנושאות דגל ישראלי.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): ללא כל השוואה, אתה חתמת הסכם לחיסול זכותו של העם הערבי הפלשתינאי והסכם כזה יחלוק עם הרוח.

ה"יר"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת טובי, אני כבר ביקשתי בהודמנויות קודמות

—
תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): מותר לי לקרוא קריאת ביניים.

ה"יר"ר מ' סבידור:

זאת אינה קריאת ביניים, זאת צעקה, אני מבקש: הידע.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): אני נרגע, אבל מותר לקרוא קריאת ביניים ללא התרגשות.

ראש הממשלה מ' בגין:

חווה השלום בין מצרים לישראל קיים ומחייב ויוסיף לחייב את שני הצדדים. לו צד אחד, אדוני היושב-ראש, היה מפר אותו, הוא היה מזכה את הצד השני לנהוג כמוהו. ההודיות במקרים אלה חלה כאופן שווה לחלוטין על שני הצדדים — ההודיות בכיבוד ובהיפוכו. אנו רוצים לקבוע את הכרתנו, כי בכל הזמנים תקרים ההודיות מן הסוג הראשון. על כן התחייב בפני הנשיא מוברק, על כך התחייבתי אני בפניו.

(מס' 3), התשמ"א — 1981: 3. בצו מס קנייה על טובין, התשמ"א — 1981: 4. בצו מס קנייה על טובין (תיקון מס' 4). התשמ"א — 1981: 5. בצו תעריף המכס והפטור (החלפת הנוספת), התשמ"א — 1981: 6. בצו תעריף המכס והפטור (תיקון), התשמ"א — 1981: 7. בצו תעריף המכס והפטור (תיקון מס' 3), התשמ"א — 1981.

כן הונחה הודעת יושב-ראש הכנסת מר מנחם סבידור על הקמת ועדת הבחירות המרכזית לכנסת האחת-עשרה והרכבה.

ה"יר"ר מ' סבידור:

הנני מתכבד להזמין את כבוד ראש הממשלה למסור לכנסת הודעה על המצב המדיני.

ראש הממשלה מ' בגין:

אדוני היושב-ראש, מורי ורבותי חברי הכנסת, הירצחו של הנשיא סאדאת זעזע לא רק את העם המצרי אלא גם עמים רבים. קרובים ורחוקים. אלה אשר הפנו את נשקם נגד נשיא ארצם, קלעו והרגוהו, לא עשו זאת משום שהוא ביקר לפני כארבע שנים בירושלים, או מחמת פגישותיו עם חברי ואחי באיסמעיליה, בקמפ-דייוויד, בווישניגטון, בקהיר, באל-עריש, בבאר-שבע, באלכסנדריה, באסואן, באופירה, ושוב בפגישה האחרונה בינינו — באלכסנדריה: או משום שהוא חתם עמדי ונעם הנשיא קטר על הסכמי קמפ-דייוויד ועל חווה השלום המצרי-ישראלי. הם ביצעו את הפשע הנורא משום שכחברי הארגון החשאי האיסלמי, אנשים אשר כאילו באו מכווכב לכת אחר, האמינו כי הוא סטה מדרך האיסלם הנראית בעיניהם כאמיתית, ומשום כך בן-מוות הניחו, ואילו הם, לאחר ביצוע זממם, יעלו לגרוען וייהנו מטוב דמיוני, הקיים, או שאינו קיים, בעולם ההוא.

העם בישראל היה שותף לאלבול של העם המצרי. היינו בלבבותינו עם המשפחה השכולה ועם כל בני העם המצרי ביגונם על אובדן אביהם ונשיאם. והנני שב ושולח מעל במת הכנסת, אשר עליה ניצב בנובמבר 1977 הנשיא סאדאת, את רגשי השתתפותנו העמוקה לכל המתאבלים על מותו, על הירצחו ביד זרים.

העם המצרי בחר בנשיאו החדש, הלוא הוא סגן הנשיא חוסני מוברק, אנו מברכים אותו לבחירתו לתפקיד הרם ומאחלים לו הצלחה בתפקידו רב-האחריות הזה. יכולנו לומר, כי בהיותו יחד עם עמיתו בקהיר, קיימת שיחה טובה עם הנשיא מוברק, אשר תמציתה, תוך הושטת-יד איש לרעהו: "השלום בינינו — לתמיד".

לאחר המאורע המזעזע בקהיר אין שום צורך מדיני או אסמכתא משפטית בין-לאומית לדרוש מאת הנשיא מוברק ומאת הנשיא ריגן, אשר נבחר במקומו של מר קטר, לחדש, בשם ארצותיהם, את החתימות על הסכמי קמפ-דייוויד או על חווה השלום בין מצרים ובין ישראל.

אדוני היושב-ראש, חוזים בין-לאומיים נחתמים ביד נציגים מוסמכים של ארצות בשמן, ואם אחד הנציגים פוסק מלמלא את תפקידו הממלכתי, משום סיבה כלשהי — בחירות או מוות טבעי או התנקשות בחיים — כל ההתחייבויות הנובעות מן ההסכמים החתומים קיימות, נמשכות ומחייבות את כל הצדדים. והו הכלל הגדול במשפט העמים ואסור — ממש אסור — להטיל בו אפילו צל של ספק, על-ידי דרישה חדשה לשוב ולאשר את החוזים.

חברת א' ישיבה י"ד
— הורעת הממשלה על המצב המדיני —

שמונה סעיפים משלה והיא קוראת להם, יחד עם טועים או מוטעים אחרים, "תוכנית שלום". כדי להבין כי אין זו אלא התוכנית הערבית הישנה לנסות לחסל את מדינת ישראל, אומנם בשלבים, כדאי להביא בפני הכנסת ודעת הקהל שלנו ובעולם את המסקנה הזו ככתבו וכלשונו:

א' נסיגה ישראלית מכל השטחים הערבים שנכבשו בשנת 1967. לרבות ירושלים הערבית; ב. סילוק ההתנחלויות שהקימה ישראל בשטחים שנכבשו בשנת 1967; ג. הבטחת חופש הפולחן הדתי לכל הדתות במקומות הקדושים; ד. הדגשת זכויות העם הפלשתיני ומתן פיצוי לכל מי שלא ירצה לשוּב; ה. העמדת הגדה וחבל עזה לתקופת מעבר, תחת פיקוח האו"ם, לתקופה שלא תעלה על חודשים מספר; ו. הקמת מדינה פלשתינית עצמאית ובירתה — ירושלים; ז. הדגשת זכות מדינות האזור לחיות בשלום; ח. מתן ערבויות לביצוע העקרונות הנ"ל על-ידי האו"ם, או כמה מדינות החברות בו.

יש עוד פסקה אופיינית לאמור: ביצוע ההסדר מחייב קיומם המוקדם של שלושה תנאים ריאליים והגיוניים: הפסקת התמיכה האמריקנית הבלתי-מוגבלת בישראל; שימת קץ ליהירות הישראלית; והכרה בכך שלא ניתן לפתור את הבעיה במזרח התיכון ללא פתרון הבעיה הפלשתינית.

אדוני היושב-ראש, מורי ורבותי, חברי הכנסת, עתה נבחר באזמל ההיגיון את הסעיפים העיקריים בתוכנית ההכחדה הסעודית:

א. נסיגה ישראלית לקווי ה-4 ביוני 1967. לוא תוכנית זו היתה מוגשמת, היינו שוב במרחק של שמונה מיליון שפת הים. בניין הכנסת אף הוא היה בטווח האש של האויב. כך חיינו במשך 19 שנה ומנת חלקנו היתה שפיכת דמים מתמדת. אלפים נפצעו ונהרגו. אולי מישוהו שכח את הקורבנות ההם; אנחנו לא שכחנו ולא נשכח. אבל יש הבדל בין התקופות. אז לא היו בידי המחבלים כלי הנשק ארוכי-הטווח הנמצאים היום בידיהם. במשך קרוב ל-15 השנים שחלפו, מאז מלחמת ששת הימים, נשתנו לחלוטין גם התנאים בארץ-ישראל. יש היום בידי המחבלים טילים עם טווח של 21.6 קילומטרים ותותחים למאותיהם. 130 מילימטר, סובייטיים חדשים, מצרינים, עם טווח של 27 קילומטרים, לא דרוש דמיין ששרי כדי לדעת מה היה גורלנו לוא היינו נוטשים את ערי יהודה ושומרון ואח גבעותיהם, וכל הנשק ארוך-הטווח הזה היה מוצב עליהם — והוא, כמובן, היה מוצב עליהם.

מסעיף א' נעבור לסעיף ו', כי בהא תליא. אקרא אותו שנית: הקמת מדינה פלשתינית עצמאית ובירתה — ירושלים. מה שאמרת על הנסיגה לקווי ה-4 ביוני 1967 חל, כמובן, על מסעיף ו'. לא שלום היה באמנו אלא שפיכות דמים מתמדת, כי כך מבטיחים המחבלים בצירטר שלהם ובכל ועידותיהם, מאז הוא נתקבל, ובכל החלטותיהם, וירושלים — עליה אומר משפט אחד בלבד: דבר לא יועיל לאויבינו ולעזריהם. אפילו מיליארדים של פטרול-דולרים לא יעמדו להם, ירושלים אחת היא, בירת ישראל הנצחית, לא תחולק עוד לעולמים: כולה בריבונות ישראל — לדורי דורות.

הרוב המכריע של הכנסת, ללא הבדל סיעה, תומך בעמדה הזאת.

לסעיף ב': ההתנחלות היהודית בארץ-ישראל היא לא רק זכותנו, שאינה ניתנת לערעור — היא חלק-בלתי נפרד של ביטחוננו הלאומי. כל דרישה לסלקה או להפסיקה נדחתה ותיחדה.

אופייני הוא, אדוני היושב-ראש, ניסוח מסעיף ז': יש כאלה, לא רק באירופה אלא גם באמריקה, הטוענים כי בסעיף זה נתנה ערכי-הסעודית "הכרה" בזכותה של מדינת ישראל לחיות

מאז המפגש האחרון בין הנשיא סאדאת לבני ועד הימים האחרונים עשו נציגי שתי המדינות רבות כדי להביא ליחסים תקינים, נורמליים, או — בשפתו של שר החוץ המצרי מר עלי — טבעיים. נחתמו הסכמים חשובים, מפורטים, ממשיים בתחומי התיירות והתקשורת. בהסכמים אחרים — הכול לפי חוזה השלום ונספחיו — נוסף לרוב.

אך יש חלק נוסף בהסכמי קמפ-דייוויד שעדיין לא הגיע לידי הגשמה. הלא הוא הסכם הביצוע של האוטונומיה המלאה לתושבים הערבים של יהודה, שומרון וחבל עזה. מן הרין שגם חלק זה יוגשם אם אפשר בזמן הקרוב. לכן נתכנסו נציגי שתי הארצות והסכימו ביניהן כי יעשו ניסיון, בפגישה שתתקיים בעתיד הקרוב, בשבוע הבא, לטפל בעיקר מבחינת האוטונומיה. והעיקר הוא: בחירתה, הקמתה והפעלתה של רשות המנהל העצמי — המועצה המינהלית — כפי שהוסכם אחר דיונים ממושכים בקמפ-דייוויד.

כדי להשיג מטרה זו יש לפתור שלוש בעיות: 1. לקבוע את חוקת הבחירות הדמוקרטיות, החשאיות, השוות, הישירות והכלליות למועצה המינהלית; 2. להחליט על התפקידים של המועצה ומהותם; 3. להתאים, על-פי קריטריון ברור, את מספר חבריה של המועצה המינהלית למספר התפקידים המסורים לה.

אומנם יש עוד בעיות רבות, ואת כולן יש לפתור. ביניהן יש בעיות אשר ביחס אליהן כבר הסכמנו, או לפי ההערכה לא יהיה קשה להסכים לגביהן. ולא אחד כי יש גם שאלות, אשר ביחס אליהן לא הושגה הסכמה, או לפי הנחונים לא יהיה קל להגיע אליהן. אך נתחיל מן העיקר ונעשה מאמץ משותף כדי להשיג הסכם למען ביצועו המלא של החלק הנוסף של הסכמי קמפ-דייוויד. לרבות הוצאת הממשל הצבאי וכן הוצאת חלק מכותלתו הצבאיים והצבאית מחדש של הכוחות הישראליים הנותנים ביהודה, בשומרון ובחבל עזה, באתרי ביטחון מפורטים. אנו נהיה מוכנים גם להציג את המפה של אתרי ביטחון, איראן נתחיל לספור את חמש שנותיה של תקופת המעבר.

אנו סוברים כי ויהי דרך דיון עילה: אנו מקווים כי בדרך זו נוכל להגיע להסכם.

אדוני היושב-ראש, מול הסכמי קמפ-דייוויד, המחייבים את כל המדינות החתומות עליהם, לאמור — ארצות-הברית של אמריקה, מצרים וישראל, העמידו מדינות מספר את מה שמכונה "היוזמה האירופית". נציגיהן של מדינות אלו התכנסו בוונציה זמן קצר אחר ועידת המחבלים בדמשק והחליטו, כי יש לרן על הקמת מדינה פלשתינית ביהודה, בשומרון ובחבל עזה. אנו שמחים לעיין, כי ארצות-הברית שללה תוכנית זו ללא סייג בעצם הימים האלה, ואילו נשיא צרפת החדש, מר מיטראן, מסתייג ממנה הסתייגות יסודית. אנחנו רוצים להודיע, כי החלטת ונציה אינה מקובלת עלינו כלל ועיקר. אנו דוחים אותה מכול וכול. יכול לורד קרינגטון להתרועץ מארץ ערבית אחת לרעותה ולהבטיח להן כי ארצות-הברית "לפי לשוננו, תתמוך בהקמת מדינה פלשתינית ביהודה, בשומרון ובחבל עזה — דבר לא יצא מכל הבטחותי. הוא נראה שכח — אולי מתוך אטכיום אימפריאלי — כי כלי האכזמה ישראל לא יקום שום הסכם במזרח-התיכון. צורתה האכזמה, שלפיה ישראל היא אומנם מדינה קטנה, אך היא 50% מכל הסכם בין עמנו לבין העמים האחרים החיים במזרח התיכון. ואני חוזר: היוזמה האירופית והחלטת ונציה אין בהן כל ממש, כי ישראל דוחה אותן לחלוטין. הייתי מייעץ ללורד קרינגטון להוציא חלק ממרצו הרב למטרה צודקת יותר, אף מעשית יותר.

גם ערב הסעודית הגישה כנגד הסכמי קמפ-דייוויד, אשר היא אינה מכירה בהם — בלי ה"איווקס" ועם ה"איווקס" —

שמלחמת העולם השנייה התנהלה למען מטרה זו. אחד המובנים החשובים של דמוקרטיה הוא: קשר ישיר ויחיד חופשי בין עמים בני-חורין. ישראל נוהגת לפי כללים אלה.

אני זוכר פגישת של מזכיר המדינה, מר רוג'רס, עם ועדת החוץ והביטחון של הכנסת, שבה הייתי חבר. הוא שמע את תומכי הממשלה ואת מתנגדיה. הוא שמע את חבר הכנסת חזן אומר לו: "יושב לפני חבר הכנסת בגין. אנחנו חלוקים בכל העניינים, אבל בעניין זה — דחיית תוכניתך — מר רוג'רס, אנחנו שנינו מאוחדים." דברים אלה עשו רושם רב. כמוכן, על מזכיר המדינה של ארצות-הברית, הוא, מר רוג'רס, עסק במה שנקרא בימים אלה "שתדלנות". או "לובינג" בלעז. למען תוכניתו הנודעת. וכאשר הסנאטור טאוור, יושב-ראש ועדת הכוחות המזוינים של הסנט, הציע לפני שבעות מספר לחבר הכנסת משה ארנס, יושב-ראש ועדת החוץ והביטחון שלנו, כי שתי הוועדות תקיימנה ישיבות משותפות. לא היה שום ספק בעינינו כי יש לקבל את ההצעה הזאת מיד, בהבנה ואפילו ברצון. אמריקה ישראלית, הייכות, ברך, חייב, למדינות מסוג זה: פתוחות, דמוקרטיות, חופשיות. איש אל רעהו יכול לדבר, גם הממשלות וגם בתי-המחוקקים, להסביר, להשיב על שאלות, לנהל דיון חופשי.

אני מציע, אדוני היושב-ראש, כי מנהיגי הסיעות בכנסת, אנשי הקואליציה והאופוזיציה, ייפגשו השבוע ויקבעו את הרכב המשלחת הפרלמנטרית, והיא תעשה את מלאכתה בהצלחה, כפי שכולנו מקווים, וחביא, ברכה לעמנו.

יורשה לי לומר דברים מספר על עסקת הנשק הכפולה, האמריקנית-הסעודית, חובתי לשוב ולציין כי היא יצרה סכנה חמורה לישראל בעתיד, ויהיה עלינו לעשות הכול כדי להתגבר עליה. נעשה ונתגבר. אבל גם זאת עלי לומר: צלילים צורמים נסתתחו את מערכת התעמולה, שנמשכה חודשים רבים, נגד אלה ששללו את העסקה הזאת, אם מבחינת האינטרס האמריקני ואם מנקודת-הראות של ביטחונה של ישראל. אמע מצוטטין. הדברים ידועים. אני מבקש תקווה, כי הצלילים הצורמים אלה יפסקו ותוקים הלכה למעשה הידירות בין אמריקה לישראל וגם תוגשמה ההבטחות שנתן נשיא ארצות-הברית במכתבו מיום 28 באוקטובר 1981, שעות מספר לאחר ההצעה בסנט.

אדוני היושב-ראש, יורשה לי לסיים את נאום הפתיחה של הדיון המדיני בעניין שאינו מדיני: הוא חברתי, גם כלכלי, ומעל לכול הוא מסרי. החילוני שביקומן של שכונות העוני, בפעולה נמצאות 69 שכונות, ששוקמו כבר בחלקן. ראיתי חלק מהן. אורו עיניי. לפני שבוע ביקרתי ביבנה. מאיר שטרית, חבר הכנסת וראש העיר, נהג לי שורה של בתים ואמר: "הנה יש בהם חמישה חדרים, וגרות בהם משפחות בנות עשר נפשות." הם עצמם, בני המשפחות הללו אומרים: "חיינו אחרים." אין פלא, להורים חדר, לכל ילד פינה משלו שבה הוא יכול ללמוד, בחוץ מרשאה — אווירה אחרת. נעלם הפשע, חיים חדשים.

אני מבקש להביע הכרה ותודה לירידי ולחברי יגאל ידון, סגן ראש הממשלה לשעבר, על מה שהוא עשה למען המפעל האנושי החשוב הזה. עתה ממונים עליו השר דוד לוי, סגן ראש הממשלה ושר הבינון והשיכון, וסגן שר הבינון משה קצב, שניהם ילירי מעברות. הם יודעים את נפשו של האדם הסובל. הם ישקמו.

על כולנו לעזור להם. זה מפעל לאומי במלוא משמעות המושג. יש עוד 80 שכונות שבהן הפעולה עדיין לא החלה. באופן שיטתי נכניס את כולן למסגרת הביצוע.

אני מבקש את עזרתכם, חברי הכנסת, בקשה זו מופנית לחברי כל הסיעות. עלינו להשיג למען מטרה זו סכום עתק.

כשלוש. אם כן, מדוע אין ישראל מוזכרת בסעיף זה? אנו יודעים את הסיבה: יש מדינות שעדיין לא הכירו בעצם קיומה של מדינת ישראל. הן קוראות לנו "הישות הציונית". יש להן אפוא מה שמכונה "הסתהיגות נפשית". מדינות האזור, משמע, זולת הישות הציונית.

והנה, אם מרבירים בימינו על הכרה שנתנה לנו ערב הסעודית, כביכול, לחיות כשלוש, יש לקרוא משפטים מספר מתוך מאמר שפורסם בעיתון סעודי, בצעם הימים של הופעת היוזמה הסעודית והדיבור הריק מכל תוכן על ההכרה במדינת ישראל. העיתון הזה בא בטענות לנשיאים האמריקניים לשעבר, ג'רלד פורד וג'ימי קרטר, מדוע הם, שאתרי הלווייתן של סאדאת החלו לדבר על הכרה בארגון המחבלים, מדוע הם לא הכירו בו כשהיו נשיאים בבית הלבן וביריחו, כותב העיתון, מר קרטר, אשר היה מאוהב בהסכמי קמפ-דייוויד, ואת המאמר הזה מסיים העיתון הסעודי במשפט: יש להכיר בישראלים, אבל בקבריהם.

יזכרו את הדברים האלה כל אלה אשר יודעים לקרוא. עליהם לדעת כי הם משחקים באש.

אבל נניח שהסעודים התכוונו גם לישראל, אם כי הם ממלאים פיהם מים עד היום הזה לגבי הפירוש הזה. אפשר לחסל משלבים גם מדינה מוכרת, והנה התוכן האמיתי של שמונת הסעיפים, לרבות הסעיף של הקמת מדינה פלשתינית, שתהיה ללא דיתוי כסים סובייטי. איך הם החליטו שם, בוועידת דמשק? — חיוק הברית האסטרטגית עם המדינות הסוציאליסטיות — בריחה-המזעזכה, כדרכי-כר בימינו מבין את המשמעות האמיתית של מלים אלה, בפשטות: עבדות למוסקבה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

ראש הממשלה מ' בגין:

אבל עלי להזכיר, כי יש תוספת לשמונת הסעיפים הסעודיים, וכך היא הנוסחה: שימח קץ לייחודות הישראלית.

אדוני היושב-ראש, מדינת מידבר, פטרו-דולרית, שבה קיימת אפלה של ימי הביניים, עם כרחת ידיים וראשים, עם שחיתות הזועקת תשומה, מדברת על יהירות, בעוד היא מנסה להכתוב לנו, לעם היהודי עתיק-היומין, את גבולותינו, בעוד היא מנסה לגזול מאתנו את בירתנו. אין להוסיף.

על תוכנית ההכחדה הסעודית, הקרויה "תוכנית שלום", שמענו דברים גמדיניים לא רק באירופה אלא גם באמריקה. לכן אנו מודיעים היום בכל הפגשותינו ובטוהנו שאני יכול להשמיע את הדברים האלה, שוב, על דעת הרוח המכריע של הכנסת, ללא הברל סיעה והשקפה מדינית. שמונת הסעיפים האלה אינם יכולים לשמש כסיס כלשהו לדיון כלשהו. הם נרחים מא' עד ח', ועד בכלל. אין גורם בעולם שאותו נהיה מוכנים לשוחח על תוכנית של הכחדת ישראל. הסכמי קמפ-דייוויד הם היחידים המחייבים. אותם קיימו ונקיים, ואין זולתם.

כדי להסביר את ענייני הצורך, גם את הלאו וגם את ההן שלנו — הלאו המחולט ליוזמה האירופית ולתוכנית הסעודית וההן האמיתי להסכמי קמפ-דייוויד — רצוי שבעתיד הקרוב תצא משלחת פרלמנטרית, מורכבת מתומכי הממשלה וממתנגדיה, קודם כול לארצות-הברית אבל גם לארצות אחרות. אין משלחת כזאת, שתבאר דברים עם הממשלות ועם הפרלמנטים, שום דבר יוצא-דופן בעולם הדמוקרטי. ללחשים מוזרים, שהושמעו באחרונה מעבר לים, לא נשים לב. וודרו וילסון הכיר כימי מלחמת העולם הראשונה, כי היא מתנהלת כדי לעשות את העולם בטוח לדמוקרטיה. ודאי

של הכנסת אור לחייהם של רכבות אורחים השרויים עדיין באפלת עוני בלתי נסבל. אין הברל בין קואליציה ובין אופוזיציה. יחד נעשה את המאמץ ונראה כפרי המבורך.

היו"ר מ' סבירור:

תודה לראש הממשלה.

דיון

היו"ר מ' סבירור:

אנחנו מתחילים בדיון. לדיון הוקצבו שלוש שעות. אני מתכבד להזמין כראשון הנואמים את חבר הכנסת שמעון פרס.

שמעון פרס (המערך):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, מושב הסתיו של הכנסת העשירית נפתח כאשר עננים כבדים נקשרים והולכים בשמי אזורנו.

הנשיא סאדאת, ראשון המנהיגים הערבים שהיה לו אומץ לב לבוא לאור היום לירושלים ולדבר שלום — נרצח; לעומת זאת פרסם הנסיך פהד חוכנית משלו, שבה לא נזכר כלל שמה של ישראל אלא בצד החובה; ארצות הברית התחייבה לספק מערכות נשק מתוחכמות לסעודיה ומשמיעה רמזים בזכות חוכניתה; הטילים הסוריים פרוסים בבקעת הלבנון; אש"ף מגביר חילים בנושק ובתעמולה; פינוי סיני הולך ומסתיים, כשהוא מותיר מאחוריו משאומתן של אוטונומיה על גבי נייר; ובשטחים יש סימנים של אי שקט.

אף על פי שהמערך לא היה שלם עם סעיפי הסכם קמפ-דייוויד, הוא תמך בצעם חתימת חוזה השלום, בהיותו אלטרנטיבה יחידה להמשך המלחמה. את הסכמי קמפ-דייוויד יש להגשים על בסיס של הדדיות, ואם כך יקרה, נוסף, כמובן, לתומך בהגשמתם בהתאם למחיר.

אנחנו עוקבים בצעב אחר המתרחש בפתח-חריפות, אך אנחנו סבורים שהממשלה היא האחראית הבלעדית לטיפול בפניו המתיישים, ולא נחערב בשיקוליה, לא נכבד על מהלכה ולא נפחית מאחוריה המלאה.

אשר להצעתו של ראש הממשלה, גם אנחנו רואים צורך באופטימיות מדינית-הסברית ורצינת מאוד של ישראל בארצות-הברית ובארצות אחרות. אם אכן תהיה פנייה של הקואליציה אלינו, נדון על זה ברצון. נחפש קווי-הסברה משותפים, ואם נמצא אותם, גם נרצה למערכה במלוא כוחנו.

ראש הממשלה מ' בגין:
יש פנייה.

שמעון פרס (המערך):

אבל מעבר לכל אלה, חברי הכנסת, עלינו לערוך חשבון-נפש מדיני ולדון במצב ללא כחל של שיכון חושים וללא סרק של רטוריקה לשמה.

היינו במצרים נלחם אבלים. התרשמנו שההנהגה המצרית החדשה בראשותו של הנשיא מוברק אכן רוצה ברצינות בהמשך תהליכי השלום, כפי שהיא מעוניינת — אל נסחיר זאת — בשיפור מערכת יחסיה עם העולם הערבי ובפתרון הבעיה הפשלתניאית.

אדוני היושב ראש, מי שנוסע מישראל למצרים נוסע מדאגה אל דאגה. המצרים מודאגים — מה יקרה עד הפינוי, עד אפריל 1982; והישראלים מודאגים מה יקרה לאחר הפינוי, לאחר אפריל 1982. הדאגה המצרית — יש לה מועד סיום. הדאגה הישראלית — יש לה מועד פתיחה. תהליך הנסיגה

מסיני — והממשלה הזאת התחייבה לפנות כל סנטימטר מסיני — פרנס עד עכשיו אלמנט של ריכוך כלפי ישראל. אך הרעיון שהעולם, ואפילו מצרים, יסתפקו לאחר פינוי סיני רק בקיום נייר של אוטונומיה, לא יעמוד לפי דעתי במבחן המציאות. מדינות אירופיות אחדות יצטרפו בדרישה להסכם קמפ-דייוויד, מתוך הנחה שזהו תהליך אשר כבר מיצה את עצמו. והעניינים — הן האירופיות והן האמריקניות — כבר נשואות לעבר התוכנית הסעודית, הנחשבת כיושרת או כממשכה של הסכמי קמפ-דייוויד.

אני חייב לשאול את הממשלה — היא האחראית לניהול העניינים — כיצד היא מתכננת לטפל במצב הזה? התמונה המצטיירת לפנינו היא עגומה למדי. הממשלה הצטיידה בשתי תשובות: תשובה אחת פורמלית ותשובה אחרת חזונית. בצד הפורמלי — נראה שהממשלה מקוה להגיע עד אפריל בשנה הבאה להצהרת כוונות מוסכמת אך חלקית לגבי האוטונומיה, כפי שראש הממשלה חתם כאן מעל בימה נכבדה זו. היא תהיה מוסכמת רק לגבי הסעיפים המוסכמים, והיא תהיה חלקית שכן היא לא תכלול את הסעיפים העיקריים השנויים במחלוקת: למעשה, נודע המשאומתן על האוטונומיה ליצור ירי מוסכם, לא מציאות חדשה. והממשלה מקוה שנייר זה ישמש סכר בפני מפלי הלחץ הנאספים והולכים נגדנו בנושא השטחים ובנושא הפלשתינאי. ההסכם יהיה חלקי גם מפני שאין סיכוי לגשר בין עמדת מצרים, הרואה באוטונומיה פרודור להקמת ישות פלשתינאית, שאיננה קבילה עלינו, לבין השקפת ממשלה הליכוד, הרואה באוטונומיה הכשר למדיניות של "אף שעל". שאיננה קבילה על מצרים. אולם גם החלק המוסכם יישאר הסכם של נייר, שכן אין במציאות גורם ממשי המוכן להגשים את האוטונומיה...

מי הם הגורמים האפשריים? — לכאורה ערביי השטחים בתמיכת אש"ף, אך אש"ף אינו תומך באוטונומיה ואנו איננו מעוניינים בתמיכתו. ואולי חושבי השטחים בראשותה של "הוועדה להכוננת לאומית"? — זאת היא עכשיו ההצעה האחרונה של מצרים — אך האומנם יכול הדבר להיות מקובל עלינו? ואולי חושבי השטחים בהנהגת ירדן? — אך לא הממשלה שלנו ולא הממלכה ההאשמית בשעה זו נלהבות מהפתרון הזה.

מה יקרה אפוא לאחר אפריל 1982 — נישאר בלי סיני ונחבצר מאחורי נייר ההסכמה החלקית בנושא האוטונומיה? ובהעדר תכנית משלנו יתרכזו כל הכוחות בעולם הערבי — ולא רק בעולם הערבי — כדי לתמוך בתוכנית הסעודית, תוכנית שאיננה אלא מהרורה מקושטת של העמדות הערביות הקיצוניות למדי, תוך תשלום מס' שפתיים חיזור לדעת הקהל העולמית.

הממשלה עצמה חשה, כנראה, בחולשת עמדתה הפורמלית. על כן היא החלה לפתח "אופציה ירדנית" משלה, אופציה של אחריות-המים, בנוסח של "קונפדרציה חופשית" בין זאב לכבש. וזה אמר ראש הממשלה בנאום לאומה בערב ראש-השנה — אני מצטט: תקום "קונפדרציה חופשית עם ירדן ובמסגרתה תהיה זרימה הדדית של חושבים וסחורות בין שני עברי הירדן".

אדוני היושב־ראש, לא פחות חמור הוא המצב בלבנון. עדיין מצללים באוונטו דבר ראש הממשלה בכנסת במאי השנה, שאמר: "מי שישלוט בהר סנין וכשמי לבנון — ישתלט על לבנון כולה. עד לגבול הלבנוני-ישראלי — — — ואז תהיה המלחמה בלתי-נמנעת, אבל בתנאים גרועים ביותר לישראל". והוא הוסיף, ש"הדוענו שאם האמריקנים יביאו לנו התחייבות מאת ממשלת סוריה, כי היא תוציא את הטילים. נהיה מוכנים להמתין עוד שבוע ימים", וכעבור חודש, בכיכר כנתינה, חזר מר בגין והודיע, כי הוא ישאל את מר פיליפ חביב: "הטילים יוזחו או לא יוזחו? — — — אם אתה לא תזיח אותם אז אנחנו נזיח אותם". נו, מי שולט בהר סנין היום? צה"ל? האם מאז מאי לא עבר שבוע ימים? האם מר פיליפ חביב הזיח את הטילים? ומה דברך "הסכנה הקיומית" לישראל? ומה דברך כוחו של אש"ף, שלפי דברי מר בגין מאמש, גדל עד כדי 200 תותחים?

אבל, אדוני היושב־ראש, השאלה הרצינית והחמורה ביותר היא אולי השאלה של התפתחות מערכת היחסים שבינינו לארצות-הברית. במקום לרדן עם הממשל האמריקני על אסטרטגיה משותפת בנושאים המדיניים שלנו — האוטונומיה, המצב בלבנון, עמדת סעודיה, עתיד היחסים עם מצרים — העדיף מר בגין לרדן אותם על תיאום אסטרטגי לגבי ברית-המועצות. ואם לגבי מצרים הוא טעה כאשר חשב שהוא יוותר על סיני ומצרים חוזר על יתר הנושאים, נדמה לי שהוא חוזר על טעותו זו כלפי ארצות-הברית, בהאמינו שאם יסייע בידי אמריקה לעמוד נגד הרוסים, האמריקנים ייתנו לו יד חופשית ככל הנוגע ליתר הנושאים. מה לעשות שהאמריקנים סבורים, כנראה, שכדי לעמוד נגד ברית-המועצות הם זקוקים גם לערבים, לא רק לישראל, וגם לרצונם הטוב, שאיננו רצון טוב כלפי ישראל.

מר בגין מתהלך זה זמן רב בהרגשה האומרת, כי "ההנחה שישראל היא המקבלת" איננה מלוא ההנחה. לדבריו, הוא "הוכיח לנשיא קרטר כי ישראל גם נותנת סיוע חשוב לביטחונה של ארצות-הברית". הרעיון הזה של "ישראל הנותנת" איננו מרפה מראש הממשלה, וזה גם מה שגורם לכך שהוא נסע לארצות-הברית מצידי ברעיון הגרנדיוזי של תיאום אסטרטגי, כמעט גלובלי. ואומנם אחדים מלידרינו האמריקנים, לרבות שר החוץ שלהם, ניסו לצנן את התלהבותו זו, והם הדריעו שהם אינם רואים בכך משום "מפנה היסטורי", אך ההתלהבות לא פגה והעניינים טחו מלראות את אשר מתרחש באמת. כמו, למשל, אספקת מטוסי "אייזוקס", מטוסי קרב F-15, מטוסי תדלוק, טילי "סיידווינדר", שהביאה להפרה פוטנציאלית של מאזן החימוש באזורנו והעניקה עדיפות איכותית לארץ ערבית העומדת ביחסים איבה עם ישראל. לסעודים ניתנה לא רק בכורה צבאית אלא גם בכורה מדינית. לא רק סופק לה נשק, נקדה ממנה מסמן מדיני בצורת התוכנית של שמורת הסעיפים. ובמקום לשאול את ארצות-הברית, כיצד אפשר להכניח אספקה כה רצינית בלא לחבוע מעטוריה שתתמוך לפחות בהסכמי קמפ-דייוויד, ובמקום לחבוע מארצות-הברית שהיא תחייב מפורשות לשלול את הסעיפים החמורים שבחוברת הסעודית — שקע הביקור של מר בגין בממדים הגלובליים שלו, ולא נודע כי בא אל קברו.

אני חייב לומר בגילוי לב, שאני חושד בממשלה שהיא מעדיפה תיאום גלובלי על פני תיאום פרוכניציאלי, כביכול, מפני שעמוק בלבה היא יודעת, שאין כל סיכוי להגיע להבנה עם ארצות-הברית על סמן התוכנית האמיתית של תנועת חרות. ועל כן היא שמה פניה בפוף, מתוך תקווה שהדבר יפצה את דעת הקהל בבית והאמת תיחלף לקרן זווית.

אדוני היושב־ראש, מותר להתווכח עם ארצות-הברית ולפעמים גם חייבים לעשות זאת. אך יש להימנע מלהגיע אתה

ראש הממשלה מנחם בגין, הרואה את עצמו כאיש מעשי, הרבה ללעוג על הפרשה הטריטוריאלית שהוצעה על-ידי המערך, בצטטו את חוסיין שאמר: זה "Non starter" — אי-אפשר אפילו להתחיל בזה. אני מבין שראש הממשלה מר בגין מניח עכשיו שחוסיין, שסיכר לפשרה, יסכים ל"קונפדרציה חופשית" המושתתת על סיפוח של כל יהודה, שומרון ורצועת עזה לישראל, כאשר הפיצוי הגדול שיהיה לו מכך יהיה "זרימה חופשית של תושבים וסחורות". כל זה נאמר ברצינות על-ידי ראש הממשלה כנאום לאומה כמנעד מחייב כל כך. האם זו גישה ריאליזטית?

אך נראה שחבריו של ראש הממשלה, הן שר החוץ והן שר הביטחון, חשו בחולשת חזונו זה. הם חשו לעזרתו ב"שיפורים" פוליטיים, ואני מוכרח לומר שהם מדהימים ממש. בעצם, הרעיון שלהם הוא — אם אי-אפשר לשנות את דעתו של חוסיין, הבה נחליף אותו בכלל. שר החוץ אמר — אני מצטט את דבריו — כי "הקו המדיני שלנו הוא לראות בירדן את המדינה הפלשתינית ואין זה עניינו מי שולט שם — שמו לב — חוסיין או אש"ף". אכן, חזון אחרית הימים — "קונפדרציה חופשית" בין ראש הממשלה מר בגין לבין — להבדיל אלף הבדלות — יאסר ערפאת. שר הביטחון היה אף יותר ספציפי. בראיון ל"ניו יורק טיימס" הוא הצהיר — אני מצטט — ש"רצוי שהפלשתינאים יסלקו את המלך הירדני ויחליפו אותו במנהיג פלשתיני מייצג את הרוב הפלשתיני בארץ הסנה". אכן מלים כדורבנות. דורכנות בעמדות שלנו. מאימתי מבקשים הפלשתינאים את דעתנו מה רצוי לישראל. ומאימתי מייצעת ישראל לארץ אחרת כמי לדבוק?

יתר על כן, הרי ראש הממשלה טוען ש"הארגון הקרוי אש"ף" הוא ארגון כעין נאצי. האומנם לא אכפת לנו שכירדן ישלוט ארגון כעין נאצי? הרי כמעט שיצאנו למלחמה בלבנון מול סכנת ההשתלטות של ארגון כעין נאצי. האומנם משטר "כעין נאצי" אסור בלבנון ורצוי בירדן?

חברי הכנסת, שני השרים הגדילו עשות כאשר בעצם הדוּחַ קיפין, שמי שמייצג את הרוב הפלשתיני הוא אש"ף. אם כך, מדוע ישראל מסרבת לדבר אתה כאשר היא מוכנה להמליך אותו בירדן?

לא אדבר על פרטים צדדיים של חזון מופלא זה, כמו למשל: כיצד תגרום ישראל לכך שהפלשתינאים יסלקו את חוסיין, או מניין הביטחון שערפאת אכן יתפתח לרמו הזה, או אם אכן התסריט הזה יוגשם — מה הביטחון שערפאת יסתפק רק בממלכה הירדנית ויוותר על הגדה ועל עזה?

אכל יש שאלה רצינית יותר. הרי אנו טוענים שאש"ף ספוג כאוריינטציה פרו-סובייטית. האם כאשר הוא גינע לדבת-עמון תפוג אוריינטציה זו, או שמא לא אכפת לנו שתותחים וטילים סובייטיים יהיו על נהר הירדן ויאיימו על שערי ירושלים? ומניין לנו הביטחון שהתמיכה הסובייטית כשלטון האש"ף תסתים כנהר הירדן ולא תשתרע גם ממערב לו, לעבר השטחים שכבדנו?

ואשר לתיאום האסטרטגי שלנו עם ארצות-הברית, איזו קבלת-פנים צפיה לעמדה כזאת בוושינגטון? האומנם היא תתלהב מסילוק משטר, שהוא בעל מסורת ונטייה פרו-מערביות, ותעזור לנו להשליט תחתיו ורדנות פרו-סובייטית? או שמא תחשוב וושינגטון שזוהי הסכנה, שבעצם אנו לא רציניים בענייני אש"ף, שאנו אחד כפה ואחד בלב. והא ראה, שאנו צופים לאש"ף עתיד גדול. אנו מוכנים שהוא ישחלט על כל הירדן. מה פלא שהאמריקנים התחילו לקרן יותר ויותר לעבר אש"ף?

הכנסת פרס. כאים לביטוי בעיקר בתוכנית הסעודית, תוכנית שמננה הנקודות של פהר.

ראש הממשלה, בדבריו, הסביר, התייחס לתוכנית ושלל אותה מכול וכול. כך גם חבר הכנסת פרס. אבל היית רוצה להזכיר לחבר הכנסת פרס ולחבריו מן האופוזיציה, שמי שהעלה מן האוב את האופציה הסעודית, היה לא אחר מאשר חבר הכנסת פרס. הראשון שהתחיל לדבר במזרח התיכון, או בארצות-הברית, או באירופה, על דבר שנקרא אופציה סעודית, היה חבר הכנסת פרס ולא אחר. לא נשיא ארצות-הברית דיבר על אופציה סעודית, לא הסעודים עצמם דיברו על אופציה סעודית, לא הירדנים דיברו על אופציה סעודית, לא הפלשתינאים, לא אש"ף, לא ערביי יהודה ושומרון — איש לא דיבר על אופציה סעודית. היחיד שדיבר על כך והעלה את הנושא היה חבר הכנסת פרס.

וכשחבר הכנסת פרס עומד על הכמה ומדבר על כך שעננים קודרים מגיעים, יחשוב, לפני שהוא אומר את הדברים, אולי היתה לו, בלי כוונה, תרומה לכך: תרומה מחוסר חשבה, מחוסר מחשבה תחילה, אבל תרומה להופעת העננים הקודרים האלה, הנעים מכיוון סעודיה בצורה של אופציה סעודית, שהוא כל כך ביקש אותה לפני הבחירות האחרונות.

שלמה הלל (המערך):

זה חלק מההתיאום האסטרטגי בין הממשלה שלך לארצות-הברית, שכל כך התפארתם בו.

מרדכי גור (המערך):

מי שהעלה זאת בפעם הראשונה היה ראש הממשלה, כאשר טען שהדרך היחידה לפתרון הבעיות במזרח התיכון היא הסכם שלום כולל, של כלל ארצות ערב.

ראש הממשלה מ' בגין:

לא היה ולא נברא.

מרדכי גור (המערך):

יש לנו על כך ניירות.

היו"ר מ' סבירור:

קריאת הביניים ארוכה מדי. אני מבקש לשמור על הסדר ולתת לחבר הכנסת מילוא להמשיך. אתם חופיעו פה ותוכלו להשמיע את עמדתכם לפי רצונכם.

רוני מילוא (הליכוד):

העננים הקודרים שדיבר עליהם חבר הכנסת פרס, היו קיימים גם בעבר באופן של מדינת ישראל, בתקופות שונות: הם היו גם באופן וגם במציאות. אבל כדאי להזכיר שיש הבדל אחד בין העננים הקודרים של אז ובין העננים הקודרים של היום. העננים הקודרים של היום נמצאים בתקופה שיש הסכם שלום בין מדינות ישראל ובין מצרים, הגדולה במדינות ערב. זהו ההבדל בין עננים שבאו אלינו בתקופות שלא היה שלום כזה ובין התקופה הזאת.

עם זאת, אני רוצה להקל ראש בסכנות העומדות לפנינו בגלל התוכנית הסעודית ובגלל עמדתה של ארצות-הברית, המחייבת היום התקרבות לסעודיה. ביטויים" מלפני יומיים, מה-30 באוקטובר, נאמר — זה אומנם עיתון כלכד, אבל עיתון מכובד — במאמר מערכת: אחרי ההצבעה בנושא ה"איווקס" מקווה רייגן לעלות על הישגו של קרטור ולהשיג שלום כולל בין ישראל לערבים. כאשר סעודיה כתבתית לו בעניין זה, וכבר אמר ראש הממשלה, ואני רוצה להעלות תחושה של חשש שקיים אצלי באשר להצעה שעלתה לאחרונה, שבמקום להגיע להסכם כולל בנושא האוטונומיה עד הנוסיה מסני, אנחנו נגיע למזכר הבנה עם מצרים.

לקרע של קבע. מעולם לא היתה כינינו לכך ארצות-הברית הסכמה של מאה אחוז, אך תמיד חתרתו להבנה מרבית, והכנה כזו דרושה לא רק לגבי ההודיה הסובייטית אלא גם לגבי מפת האזור ומערכת היחסים בתוכו. אין לך מצב מדאיג יותר מאשר מצב שבו חסכים ארצות-הברית עם ישראל לגבי רוסיה, ועם הערבים — לגבי ישראל. זהו התיאום הגרוע ביותר שיכול לקרות. אני יכול להעלות על דעתי מצב חמור מאשר עולם הכולך ומתאחד סביב היוזמה הסעודית וישראל הולכת ומתפצלת מבפנים לפי עמדות קיצוניות, כאשר לא נעשה בתוכה שום ניסיון של הידברות אמיתית, הידברות על המצב כפי שהוא באמת. ואיני מתכוון דווקא לממשלה אחרת לאומית, לא זהו הנושא. שכן, אין זו אמת, הסחיו הפוליטי לא עבר, הוא רק מתחיל. תור הזמיר, חבר הכנסת מהליכוד, לא הגיע, ואנחנו ננסים לאחת העונות הפוליטיות החמורות ביותר בתולדותינו, כאשר לוח המערכים הולך ואוזל במהירות גדולה.

מה מציע המערך? כמובן, לקיים את אשר התחייבנו. בתנאי שקיום ההתחייבות כלפי מצרים יהיה על בסיס של הדריות: לנסות ולהגשים את האוטונומיה בשטח, ולא לחפש מפלט בניסוחים שאין עמם קיום במציאות; לתאם גם בתחום האוטונומיה עמדות עם ארצות-הברית, ולתאם עמם בכל הנוגע לגבולות ביטחון, לירושלים מאוחדת, למניעת השתלטות של אש"ף כאן או במקום אחר; להציע תוכנית לגבי לבנון, שלפיה יישאר כל השטח דרומית לליטני חופשי מאש"ף ומסורים וימלא את החסר ביוניפייל. כאשר עצמאות הלבנונים חוזרת אליהם בהדרגה: לתבוע מארצות-הברית הבטחה העמדה כלפי התוכנית הסעודית בכל הנוגע ליחסה לקמפ-דייוויד ולשלום עם ישראל, ולא להרפות מחביעתנו זו; לפנות לדעת הקהל האמריקנית, שלא לספק נשק מודרני לארץ של איבה אלא להילחם באיבה גם בתצויה ערב: לנסות ולהגיע בעוד מועד להבנה עם ארצות-הברית בנושא המזרח התיכון. עוד לפני שנפליג בספינה הגלובלית הפלגה שאיש עדיין לא הזמין אותנו להשתתף בה: לשמור מכל משמר על ביטחון ישראל, לא להתפתח לקיצונים נוספים בעוצמה הביטחונית שלנו ולהפרה של כל אשר נתן לנו את כושר ההתחזה וכושר הפעולה: לבנות בישראל אחדות מרבית — — —

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): ליכוד ב', לא פלא שקראו לכם ליכוד ב'.

שמעון פרס (המערך):

לבנות בישראל אחדות מרבית של העם כולו, ולא לנסות באמצעות 61 חברי כנסת, שלא כולם מסכימים עם עמדות חרות, להשליט עמדות מיעוט על הבית הזה: לפנות לעם ולומר לו את האמת, ולהפסיק לטיח את המצב בצבע ורוד שאינו עומד במבחן המציאות.

אני מאמין, שאנחנו עם חזק יותר כאשר אנחנו עומדים מול האמת כפי שהיא. אני גם מאמין, שאנו עם חזק יותר כאשר אנחנו עומדים ביחד בדברים המלכדים אותנו. אני מאמין, שאנחנו עם חזק יותר כאשר אנחנו שומרים הן על יוזמת השלום והן על עוצמת כוחנו העצמית והאמיתית.

היו"ר מ' סבירור:

רשות הדיבור לחבר הכנסת רוני מילוא, ואחריו — לחבר הכנסת אליעזר אבטחי. אני אומר לנואמים, שלא יסיקו מסקנות מרוב-הלב שגיליתי כלפי ראש האופוזיציה לגבי שמירת לוח הזמנים.

רוני מילוא (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חבר הכנסת פרס, ראש האופוזיציה, העלה בדבריו את העננים הקודרים שלדבריו מתקרבים ובאים באופן המדיני. העננים הקודרים, לדברי חבר

ראש הממשלה מ' בגין:
אתה של שתי?

רוני מילוא (הליכוד):

סליחה, אדוני היושב ראש, אדוני ראש הממשלה, מזכר ההבנה, לדעתי, מסוכן למדינת ישראל ולהתפתחות התהליך שאחרי השלמת הנסיגה מסיני. רעיון האוטונומיה והסכם מלא על אוטונומיה היה אחד, שאנחנו נעשה הסדר אוטונומיה לתקופה של חמש שנים, ואחרי חמש השנים נוכל להחיל את הריבונות הישראלית על יהודה ושומרון.

ברור כוללם שאין אוטונומיה אם השטח אינו שטח ריבוני של מדינת ישראל. אם השטח לא יהיה שטח ריבוני של ישראל, זו לא תהיה אוטונומיה אלא פרוזדור לקראת מדינה פלשתינאית. אוטונומיה אמיתית יכולה להיות במסגרת ריבונותה של ישראל. במסגרת זו אפשר לחת לערבים החיים ביהודה ובשומרון אוטונומיה לנהל את ענייניהם. אם לא נחיל את הריבונות, זה יהיה פרוזדור לקראת מדינה פלשתינאית.

ולכן, בהסכמי קמפ דייוויד — והדגיש זאת ראש הממשלה — עצמנו על כך, שבתום חמש שנים נוכל להעלות את תביעתנו ליישם את הריבונות הישראלית ולהחיל אותה על יהודה ושומרון. מה יהיה עם מזכר הבנה? מזכר הבנה אינו הסדר בדבר אוטונומיה ולא הסכם על אוטונומיה. אנחנו נעמוד במצב שיש לנו מזכר הבנה ואין לנו תקופה של חמש שנים, שבחומה אפשר להחיל את האוטונומיה. אבל, יש הבנה, שהצד השני להסדר הזה יהיו ערביי ארץ-ישראל, ערביי יהודה ושומרון. כאשר הם ירצו, הם יכולים לבוא ולהגיד שעכשיו הם רוצים לפתוח במשא ומתן על הסדר על-פי אותו מזכר הבנה. גם בכך סכנה, כי איננו יודעים מתי זה יבוא, ובינתיים לא מתחיל לרוץ אותה תקופה של חמש שנים, שבסופה אפשר להחיל את הריבונות הישראלית על יהודה ושומרון, לפחות מצדנו.

אנחנו נעמוד במצב, שמצד אחד תהיה אופציה של ערביי ארץ-ישראל לנקוט כל יוזמה כאשר הם ירצו, ומצד שני אין לנו אותן חמש שנים שחשבנו עליהן.

לדעתי, עלינו לחזון היום ולהפעיל את כל השפעתנו כדי שעד תום הנסיגה מסיני, עד אפריל 1982, נגיע להסכם מפורט בנושא האוטונומיה על כל פרטיו, ולא נעזוב נקודה אחת שנויה במחלוקת. אחרי הנסיגה מסיני, אמצעי המיקוח שלנו בנושא זה יהיו לפחות קטנים יותר, אם לא להרחיק ולומר מעבר לזה. צריך להגיע לסיכום לכל פרטיו. אם לא — אולי בכלל כדאי שלא להגיע לסיכום לגבי האוטונומיה.

מזכר ההבנה, יש בתוכו השלילה גם של חוסר הסכם וגם של מחויבות, והצד השני יכול לנצל אותו מתי שירצה ובאיוו צורה שירצה ולפי התנאים שירצה. כלעדי לפחות אין מחויבות כזאת של Memorandum of understanding, לא מזה ולא מזה, ואולי נשקול גם מחשבות נוספות אם המצרים לא יהיו מוכנים להגיע להסכמה כאשר לתוכנית אוטונומיה בוררה.

חבר הכנסת פרס בדבריו כאן חקף את הצעות שר החוץ, את העמדה שזה הבעי, ואת שר הביטחון, שדבריו כבר נאמרו בעבר, לגבי ירון כמולדת לפלשתינאים. אנחנו צריכים גם להיות קצת כנים עם עצמנו כאשר אנחנו באים לדרון בנושא כזה, שבסופו של דבר איננו נושא פוליטי-מפלגתי אלא נושא לאומי.

יושבים כאן חברים שאני יודע שהם מופיעים ונואמים בבתי-ספר ובאוניברסיטאות, לא בארץ אלא דווקא בחוץ-לארץ, לפני ציבור של אקדמאים ושל יהודים שאינם

אקדמאים אבל חושבים, והשאלה שעולה בכל פגישה כזאת היא: אבל בכל זאת, האם אנחנו כיהודים יכולים להחלם מהבעיה של עם ללא ארץ, של עם פלשתינאי שאין לו ארץ, ואתם לקחתם לו את הארץ הזאת? זאת שאלה שאני-אפשר לומר עליה שהיא אינה עולה, שאני-אפשר להחלם ממנה, אלא אם נעשה שקר בנפשנו. אני הופעתי באוניברסיטאות לא מעטות בארצות-הברית, בחוגים למדע המדינה, ונשאלתי שאלה זו, ולא קל לעמוד ולהגיד: אין עם פלשתינאי, אין בעיה כזאת. כבר אבד כלח על השיטה של דחיית הדברים על הסף.

מה אומר שר החוץ? אנחנו אומרים שיש לעם הפלשתינאי מולדת וזהו ירון. הוא לא אמר דבר לגבי השאלה אם אש"ף ישלט בירדן או לא, הוא רק אמר: זהו מולדתם. ונתנו לא מעניין מי ישלט במולדת שלהם, אם יהיה שם מישוהו שיהווה סכנה לישראל, אנחנו ננקוט את האמצעים הדרושים. אבל אי-אפשר להעלות נגדנו את הטענה: יש פה עם ללא ארץ, תפתרו את הבעיה, לעם הזה יש ארץ.

ד"ר קיסנינג'ר בספרו "מי בבית הלבן" מדבר על העובדה הזאת, וכותב אותה שחור על גבי לבן, הוא מתייחס לזה שבי-1917, כאשר הבריטים נתנו לעבדאללה את ירדן, הם הביאו אותו ככלל ממכה. את סכ סכו של חוסיין, הם נתנו לו מדינה, בלא שיש לו כל שורשים במדינה הזאת. האוכלוסייה במדינה היא אוכלוסייה פלשתינאית ברובה הגדול, עם שפה ותרבות ורקע פלשתינאיים. חלקת הארץ הזאת, מה שנקרא הגדה המזרחית של הירדן, היא חלק מפלשתינה ההיסטורית. חלק מארץ-ישראל שעליה, בשתי גדות הירדן, אנחנו, חניכי ז'בוטינסקי, שרנו "זו שלנו, זו גם כן". והיום שר החוץ בא ואומר: אני מוכן על זו לוותר, כי שם יש עם פלשתינאי שרוצה מולדת. שתהיה לו שם מולדת. אנחנו לא רוצים לשלול ממנו את מולדתו. אבל לבוא אלינו ולדבר — — —

יעקב גיל (המערך):

אתה מציע לשנות את השיר?

רוני מילוא (הליכוד):

את זה תעזוב לשלב מאוחר יותר.

אנחנו מדברים על כך שהעם הפלשתינאי היום אינו עם ללא ארץ.

שלמה הלל (המערך):

עניין אש"ף לא היה מוגזם?

רוני מילוא (הליכוד):

אני מתייחס עכשיו לבעיה שדיברתי עליה והדגשתי אותה.

שלמה הלל (המערך):

שר החוץ דיבר על אש"ף.

רוני מילוא (הליכוד):

שר החוץ דיבר על התמודדות עם הבעיה, שיש כלפינו טענה שיש עם ללא ארץ.

שלמה הלל (המערך):

לא אכפת לו שזה אש"ף.

רוני מילוא (הליכוד):

הוא לא אמר זאת כך. זה לא נכון. חבר הכנסת הלל.

היו"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת הלל, אין פה ויכוח.

רוני מילוא (הליכוד):

כאשר מדברים על מולדת, על מדינה של הפלשתינאים, הרי לפלשתינאים יש מדינה, הם אינם עם ללא ארץ. וזהו הדרך שבה אנחנו יכולים היום להתמודד עם הטענות הנשמעות

באשר לתוכנית גופא, היא גרועה ואין בה כדי לקדם את השלום. יש בה כל המגרעות האפשריות, ובכללן פגיעה קשה, תקיפת סכין בגבו של ההסכם שהושג בינינו ובין מצרים.

שר החוץ אמר זה מכבר, שירדן היא מדינה פלשתיאנית, ויהיה עלינו להסביר זאת לעולם כולו, במיוחד לארצות-הברית אשר מצאה חיוב מסוים בתוכנית. זה אינו חיוב, זו שלילה. אין סעודיה או גורם אחר יכולים לאשר או לא לאשר את עצמאותה של מדינת ישראל או את ההכרה בה. מדיניותם של ארגוני המחבלים נשארה נאמנה לאמנה הפלשתיאנית, אשר אינה משאירה כל ספק ברצונם להביא לחיסולה של ישראל. גם אם ימתנו את תביעתם, הרי כוונותיהם ברורות. מדינתם היא ירדן, וזאת כתובתם. אני מסכים בהחלט עם חבר הכנסת רוני מילוא, שקדם לי בדיון. המכוון את האצבע כלפי מדינת ירדן, שהיא מדינה פלשתיאנית. עלינו לומר זאת בריש גלי.

מן הראוי לבדוק היטב את מדיניותה של סעודיה במזרח התיכון. איזה תפקיד היא ממלאה ולאן פניה מועדות. היא יוצאת בתוכנית ממותנת, כביכול, אבל מאידך גיסא היא מכריזה בקולי קולות שהיא נגד ההסכם השלום שנחתם בינינו לבין מצרים, ובעת ובעונה אחת היא רוכשת נשק בסכומים אדירים. אין בדבריה ובמעשיה כל מחיות אלא אחיות עיניים. העמדת פנים ומידה רבה של צביעות, כדי למצוא חן בעיני אלה שהפכו ספקי הנשק שלה. לצערי הגדול גם ארצות-הברית ביניהם.

ארצות-הברית היא מדינה ידידותית לנו. יש לשמור על המשך יחסים תקינים בינינו, אולם עלינו להבהיר גם לארצות-הברית, כי יש לראות בסעודיה, בראש ובראשונה, מדינה העוינת לנו, מדינה החומכת באש"ף-עליידי מתן כסף רב לצורך רכישת נשק. אני משער שהיא גם תומכת במעשיה שמבצעים ארגונים אלה, וממש בימים אלה הוזמן ערפאת לסעודיה, כדי לשכנעו לקבל את התוכנית. בין שערפאת ימתן את עמדתו ובין שלא, עמדתו צריכה להיות חד-משמעית — המדינה הפלשתיאנית היא ירדן ולא תקום מדינה ערבית נוספת בינינו לבין ירדן.

סעודיה רכשה באירופה ובאמריקה נשק בסכומים אדירים. עם העסקה החדשה היא משקיעה כ־30 מיליארד דולר בחמש השנים הבאות. כשבכלל זה רכישת מטוסי ה"אייזוקס" ומטוסי ה-F-15.

האם צריכה סעודיה את כל הנשק האדיר הזה להגנתה? ומדוע צריכה סעודיה מאגר ומחסן נשק ענק בתחומה? לא קשה לנחש לאן זה יוביל, בסופו של דבר, במקרה של עימות. עלינו להבהיר לארצות-הברית, שסכנה גדולה טמונה במחסן נשק ענק זה, שהוא הרבה מעבר ליכולתה של סעודיה לטפל בנשק. לא כל שכן ליכולתה להפעילו להגנתה. ייתכן שנשק זה ימצא את דרכו במשך השנים למדינות ערב אחרות העורנות לנו. סעודיה לא תהיה רק מחסן מלאי בשעת הצורך, אלא תהיה גם ספקית מידע, ותעמידו לרשות ארצות ערב.

אינני מאמין שניתן יהיה לעגן בהסכמים פרטים אלה או אלה שארצות-הברית מבטיחה. מי יערוב לנו שפרטי הנשק, חלפים, מידע ממקור ראשון — לא יסופקו לארץ עוינת? כל מידע שיצטרב באמצעות ה"אייזוקס" או נשק אחר בארץ עוינת, יש בו משום סכנה לישראל. עלינו להתריע על כך באוזני כל מי שמוכן לשמוע, גם אם דברינו לא יועמו לאוזניים של ירדן, כי בפשטנו הדבר. נוכחנו לדעת שבמשך השנים סיעה סעודיה, באורח ישיר ובאורח עקיף, למחבלים, ובעזרת הנפט והדולרים היא מעניקה גם כיום סכומים אדירים לפעולות

כלפינו, שיש במזרח התיכון עם ללא ארץ. הטענה הזאת יורדת יש עם עם ארץ. אפשר להתווכח על הגבולות, אם יהודה ושומרון יהיו חלק מהארץ הזאת או חלק מהארץ שלנו, וכל אחד יביא את טענותיו, וכל אחד יעמוד בעמדותיו. ונוכל להחלי את הריבונות שלנו על יהודה ושומרון.

אהרן הראל (המערך):
זאת התזה של המערך.

רוני מילוא (הליכוד):

אם זאת התזה של המערך, אולי נוכל להקים יחד ממשלת אחדות לאומית ולהילחם יחד על התזה, שהגדה המערבית של הירדן, כולה, לרבות יהודה ושומרון, זו ארץ-ישראל שלנו עם ריבונות שלנו, והגדה המזרחית היא של ירדן, חוסיין יהיה שם, יהיה מי שיהיה שם — אנחנו לא יכולים להשפיע על כך. אולי, אבל מכל מקום שם תהיה המולדת שלהם. הארץ שלהם. והארץ שלנו היא הגדה המערבית של הירדן, מן הירדן ועד הים, וזה לרבות ריבונות ישראלית. אז גם כעית האוטונומיה תיפתר, הרבה בעיות אחרות ייפתרו.

להיאחזו באמירה הזאת של שר החוץ ולתקוף אותה, לדעתי זה פשוט חוסר גישה רצינית לבעיה שבפנינו — לא של חבר הכנסת פרס, לא התכוונתי לחבר הכנסת פרס, חס וחלילה, חבר הכנסת אריק נחמקין, אלא לביקורת ששמעתי מכיוונים אחרים בנושא זה. אין מדובר פה במדינה של אש"ף, שאנחנו נקים מדינה של אש"ף, שאנחנו נחליף את חוסיין. נאמר פה דבר אחד כלכר, ואותו אנחנו חוזרים ומדגישים, שאין כאן בעיה של עם ללא ארץ. יש לו ארץ לעם הזה, אם הוא רוצה בה. שילך לשם. שירדו מגבנו ולא יגידו לנו: תפתרו אתם את בעייתו. אין בעיה כזאת.

הי"ד מ' סבידור:

רשות הדיבור לחבר הכנסת אליעזר אבטבי, ואחריו — לחבר הכנסת דוד שיפמן. אני מבקש להקפיד על לוח הזמנים, ואני פונה לחברי הכנסת שלא לקיים ויכוחים עם הנואמים, כדי שנוכל לעמוד בלוח הזמנים. יש לחברים אפשרות להביע את דעותיהם.

אליעזר אבטבי (חזית דתית לאומית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, טוב עשתה הממשלה שדחתה על הסף את התוכנית הסעודית, ועלינו לקבל החלטה דומה פה כנסת ולהודיע ברבים שהתוכנית בת שמונה הסעיפים איננה מקובלת על ישראל מכול וכול, שהיא סותרת את הסכמי קמפ-דייוויד, ושכוחה לערער כל מה שהושג עד כה.

אני מצטער על כך שמצרים נחנה מיד את הסכמתה לתוכנית, שלדעתה תואמת את מדיניותה בהמשך, לאחר כיצוע הסכמי קמפ-דייוויד. גם למצרים נצטרך להבהיר, שההסכם שהושג לאחר מאמצים מרובים ולאחר שהלכנו מחיר יקר ביותר, לא נוכל לקבל אחריו המשך של תנתיבים או הצעות כאלה שהגישה סעודיה ומחר אולי תגיש מדינה אחרת.

מצרים אינה יכולה ליהנות משני העולמות — גם הסכמי קמפ-דייוויד וגם התוכנית הסעודית, ואולי בעתיד גם תוכניות אחרות, וכאלה בוודאי יהיו רבות. על מצרים להיות עקבית ולדבוק בהסכם ככתבו וכלשונו. אין להעלות על הדעת שהצעות או תוכנית סעודית יוכלו לבוא כהמשך להסכמי קמפ-דייוויד.

היה שווה-צלעות וגם לא שווה-צורות. הצלע שלנו, הישראלית, הייתה הקצרה ביותר באורכה והארוכה ביותר בצורתה. מתוך שלוש הצלעות האלה, שתיים — השתנו. בארצות-הברית הוחלפו הנשיא והממשל, ובמצרים הלך בדרך טרגית ואכזרית הנשיא. מי שיכול או רוצה לצייר את המשולש הזה בקווים שווים או כצבעים דומים — יעשה שקר בנפשו.

על כן אנו חייבים להציג בפנינו את הבעיה, לא לברוח ממנה ולא להירחע מפניה. בעוד ישראל נמצאת על ציר חד-סטרי, כאשר אנו מבצעים את הסכם קמפ-דייוויד נכתבו וכלשוננו וממשלת ישראל ממשיכה בקו שלו. אירעו סטיות מהותיות באזור, ואפרט את העיקריות שבהן: רצח הנשיא סאדאת; עסקת ה"איווקס"; תוכנית הנסיך פהד; העלאת ערכי-הסעודית כגורם מרכזי במזרח התיכון — על-ידי הממשל האמריקני — או מה שמכונה כיום הציר רייגן-פהד; והצהרות הנשיא החדש של מצרים, הנשיא מוברק, על מגמתו לשפר את יחסיו עם ארצות ערב והעולם הערבי, דברים שלא שמענו בצורה כה ברורה וחד-משמעית מפי הנשיא סאדאת, בגלל קשריו עם ישראל.

את שני הסעיפים הראשונים — ה"איווקס" ורצח נשיא מצרים — אי-אפשר לשנות, אבל את שלושת הסעיפים הנוותרים שצינתי — תוכנית הנסיך פהד על שמונת סעיפיה, כפי שפירטו אותם גם ראש הממשלה וגם ראש האופוזיציה, הניסיון להעביר את מרכז הכובד לארצות-הברית לסעודיה והתקרבות מצרים לארצות ערב, שלהערכת איך דרך אחת אלא שתהיה על חשבון ישראל — את שלושת הסעיפים האלה צריך לשנות, צריך לבטל.

לשם כך אין בידנו — פרט להצעה שהביא כאן ראש הממשלה, לצאת לארצות-הברית ולעולם כולו ולנסות לשכנע — הרבה אמצעים, אלא המשך תהליך ביצוע ההסכם הנמצא בעיצומו. זה הנשק החזק המשמעותי ביותר שיש בידנו.

הלחץ שהופעל על הסנטורים בארצות-הברית — וכולנו עקבנו אחריהם בחדרה — מחזיר אותנו להרגשה, שבממשל רייגן יש רבים, שכוח השכנוע שלהם והמחויבות שלהם הם יותר ל"Wall street" מאשר ל"Wailing wall", חברות-ענק, החברות המסחריות, הכתיבו מהלך פוליטי שהוא בנפשה ובכניסונה של ישראל.

על כן אני מציע להעמיד כתנאי להמשך ביצוע ההסכם את ביטול שלוש הנקודות שהעליתי, כי הן קשורות באופן ישיר במצרים ובארצות-הברית. גם מצרים וגם ארצות-הברית מעוניינות שישאר תמשך בקו שהוחל בו. מאז הסכמי קמפ-דייוויד, הממשל בארצות-הברית והממשל במצרים חייבים לדעת, שהעם בישראל, במצב החדש שנוצר, הוא בחזקת "ויחיד יתרו".

כאשר ראש הממשלה מציע לצאת לארצות-הברית ולהפעיל את השפעתו ודורש, בצדק, מהאופוזיציה להצטרף למסע זה להפעלת השפעתו על דעת הקהל בארצות-הברית ובעולם כולו, הרי זה משום שעל העולם לדעת, שבישראל יש רבים החושבים שקיימת תלות בין ביצוע ההסכם נכתבו וכלשוננו. בין העמידה בלוח הזמנים, ובין מה שקורה היום בשטח. אם לא יהיה שינוי במצרים ואם לא יהיה שינוי בארצות-הברית — לא יהיה שינוי בישראל. אם יהיה שינוי במצרים ואם יהיה שינוי בארצות-הברית, אנו ניכנס לעידן מסוכן מאוד, ויצטרך לחול שינוי גם בישראל.

את המשולש הזה חייבים להציג בדרך הנכונה ובתבונה רבה ובהירות רבה. אי-אפשר לברוח ממנו.

שמעתי את נאומו של ראש האופוזיציה, ואני חייב לומר:

המחבלים, אינני בטוח שבשנים הבאות אותו נשק מערכי, במיוחד האמריקני, הזורם לסעודיה, לא ימצא דרכו אל המחבלים באופן ישיר.

מורי ורבותי, אישור ה"איווקס" והנשק הנוסף לסעודיה הוסבר, בין היתר, גם על-ידי כך: (1) מכירת ה"איווקס" תתרום תרומה חשובה למשק ולכלכלה של אמריקה, קר: נשק ומשק; (2) סעודיה הוגנה כמדינה מתונה ולפיכך יש להתחשב בה.

בדברי הוגשתי שאין סעודיה מדינה מתונה, לא אחת הכרזו הסעודים על גייהאר ועל העלאת מיליון מוסלמים לירושלים. האם זאת תיקרא מדינה מתונה? היא מסייעת בכסף, ובתעודת אולי חסייע גם בנשק, לארגוני המחבלים. האם לכך אפשר לקרוא ש"מדינה לשלום מועדוה"?

לסעודיה מסופק נשק מסוג מתוחכם והוא, בנוסף על המאגרים הגדולים — חורג מכל הנורמות שהיו מקובלות במזרח התיכון לגבי הגנה עצמית. הגרוע מכול הוא, שההסבר היה שמכירתו תביא לשגשוג ולרווחה בתעשייה, בנימוק זה, לצעירי, ניתן להציף את כל מדינות ערב בנשק מתוחכם, באופן בלתי פוסק, כתמורה לרולרים שיש בידהן מנהל-הכנסות מהנפט. נורמה זו מסוכנת לקיומן של מדינות חופשיות, מדינות שוחרות שלום.

עלינו לומר את דעתנו בקומה זקופה, דווקא לירידים. אם לא אלה, אזי למי? עלינו לומר, שמאזן הכוחות חרג מכל המוסכמות ואין שגשוג ורווחה של מפעלים יכולים לעמוד מול הצד המוסרי של סיכון מדינה חופשית ודמוקרטית. ככלות הכול, סעודיה איננה מדינה חופשית ודמוקרטית, והכול אפשרי במשטר הנוכחי בה. נוכחנו לדעת זאת באירן, שאינה רחוקה מסעודיה. מתן נשק זה מתוחכם ליד משטר זה יסכן גם את סעודיה עצמה. סיכון זה יכול להתרחש מבפנים ומבחוץ. מבפנים — כל אותם קנאים מוסלמים המעוניינים להפיל את המשטר המלוכני לא יחססו לנסות להביא לידי שינוי המשטר, ואלה מבחוץ מסתכלים על מאגר הנשק והעוצמה הגדולה שסעודיה הולכת וצוברת. זה נשק שרכים בעולם אורכים לו ומעוניינים בו ואלה לא יחססו, אם יודמן להם, לשים יד עליו בדרך זו או זו. ולבסוף, אלה שרצו לחזק את המשטר הנוכחי בפיבוד הנשק, ימצאו את עצמם במבוכה, והנשק הרב הזה יהיה להם לרועץ. זה יקרב את התמוטטות המשטר.

לסיכום, קיבלנו את הסכמי קמפ-דייוויד בלב קשה ושיכלנו מחיר כבד ביותר — הורדת יישובים ונטישת שדות התעופה. אלה הסכם אחר אינו מקובל עלינו ויש לדחות את התוכנית הסעודית על הסף.

היו"ר מ' סבידור:

חודה לחבר הכנסת אליעזר אבטחי — וגם הערכה על ההקפדה על הזמן שהוקצב לו. רשות הדיבור לחבר הכנסת דוד שיפמן, ואחריו — לחבר הכנסת יצחק רבין.

דוד שיפמן (הליכוד):

אדוני הישבר-ראש, חבר הכנסת, שני השרים הנוכחים באולם — אני מצייץ זאת כי אני רוצה ששרים ישתתפו בדיונים. צריך להגיד בקול מה הם ההרהוריו ומה הם רחשי הלב נוכח הדיון הזה. אלה שעמדתם ברורה תמיד — שהם תמיד כעז או שהם תמיד נגד — אלה, בלי ספק, קל. קשה לאלה אשר הבעו את הספק, התייב או השללה שלהם, ננקטים לפי התנאים, המוכתבים על-ידי הזמן והמקום.

רבתי חבר הכנסת, היה משולש כאזור הזה: ממשלת ישראל, שיוצגה על-ידי ראש הממשלה מר מנחם בגין; ממשלת מצרים, שיוצגה על-ידי הנשיא סאדאת המנוח, ז"ל; וממשל ארצות-הברית, שיוצג על-ידי הנשיא קרט. המשולש הזה לא

הי"ר משה שחל:

רשות הדיבור לחבר הכנסת יצחק רבין. ואחריו — לחבר הכנסת מנחם פרוש.

יצחק רבין (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני שלוש שנים אישרה הכנסת כרוך גדול, על-פי הצעת הממשלה, את הסכמי קמפ-דייוויד. מטרתם של הסכמים אלה לשמש בסיס בלעדי ומוסכם בין מצרים, ישראל וארצות-הברית לפתרון הסכסוך הערבי-הישראלי ולהשגת שלום במזרח התיכון. הסכם המסגרת לשלום במזרח התיכון מפרט ביתר פירוט את העקרונות והשלבים להשגת השלום המלא בגזרות הדרומית והמזרחית.

הייתי אומר, שההסכמים מחייבים שלושה שלבים במימושם: האחד — כריתת חוזה שלום עם מצרים; השני — כינון אוטונומיה מלאה לחרובים הפלשתינאים ביהודה, בשומרון ובצפון, כחוקת מעבר בת חמש שנים; והשלישי — לקראת תום תקופת מעבר זאת, להגיע להסכם בדבר פתרון הקבע למכלול הנושאים המסוכן, המסוכן ביותר בסכסוך הערבי-הישראלי, המצוי בגזרה זאת. כל שלב מחייב משאומתן והסכם כדי שימומש.

עד רגע זה הושג השלב הראשון בלבד, נכרת חוזה השלום בין מצרים לישראל. כלי לבטל כהוא-זה מחשיבותו ההיסטורית, מהיותו אבן-פינה לבניין השלום. כדאי שנוכח שהמשאומתן נקלע למצוקה, אם לא למבוך סתום, כאשר ליתר שני השלבים.

על ישראל, כמדינת חוק דמוקרטית, לבצע את כל ההתחייבויות שהיא נוטלת על עצמה במסגרת הסכמים אלה. אבל כתנאי שהסכמים אלה יבוצעו הדדית על-ידי יתר השותפות: ארצות-הברית ומצרים.

חברי הכנסת, הדיון נערך בעתו. כמה סיבות לכך: קודם כול, בחודשים האחרונים היינו עדים לאירועים ולהתפתחויות באזור ובזירה המדינית הבין-לאומית. הנשיא סאדאת נרצח. בליכל קשר לסיבות ולמניעים שהביאו את רוצחיו לבצע זאת, יהיה זה משגל להתעלם מן העובדה, שבלי הנשיא סאדאת — תהליך השלום שונה. היינו עדים להתפתחויות ביטחוניות חמורות בלבנון. יש סימנים מדאיגים לתפנית אפשרית במדיניות החוץ המזרח-תיכונית של ארצות אחרות. הופיעה תוכנית השלום, או תוכנית השלום לכאורה, של סעודיה. המשאומתן על האוטונומיה לא הצליח לכבוש אף לא על אחת מן הנקודות המרכזיות, שבלי הסכמה עליהן יקשה לממש את האוטונומיה. והייתי אומר, שגם חלק מן הציפיות הישראליות מהנורמליזציה כיחסים לא מומש.

אודה, אני חי בתחושה של זמן מדיני שאול. הדיון היום מתקיים פחות משישה חודשים לפני השלמת הפינוי של סיני. פינוי אותן חלק שכואב לכל אחד מאתנו לראותו מתפתח. הן מבחינה ציונית, הן מבחינה ביטחונית. וכתנאים אלה על הכנסת לשאול את עצמה שתי שאלות: האחת, מה הן המשמערות של אירועים אלה לגבי המשך תהליך השלום; והשנייה — מה הן המסקנות האופרטיביות המדיניות שיש להסיק מהן עד התאריך של פינוי סיני.

אשר לשאלה הראשונה, אתרכו רק בנושא אחד, נושא המדאיג אותי יותר מכל יתר הנושאים, כי בו גם מצוי המפתח כאשר להבטחת תהליך השלום. כוונתי לסימנים המדאיגים באשר למדיניות של ארצות-הברית. מאז עלה הממשל החדש בארצות-הברית לשלטון שונו דגשים ועדיפויות במדיניות של ארצות-הברית. אנתנו עדים להסטה נקודת-הכובד במדיניות

כאשר דנים בבעיה כל כך חמורה כמו הבעיה הניצבת לפנינו היום — שינויים משמעותיים בנקודת-הכובד בגישתה של ארצות-הברית — אסור להתעלם מההישגים שהושגו למדינת ישראל על-ידי ראש הממשלה, שר הביטחון ושר הפנים, כיושב-ראש ועדת האוטונומיה, בדיונים האחרונים ובביקורם בארצות-הברית. ביקור שגם בדעת הקהל וגם בעיני הממשל האמריקני, ובלא ספק בעיני מדינת ישראל, נחשב להישג מדיני רב-משמעות. מה מציע ראש האופוזיציה? הוא מציע להמשיך בתנאי, לבצע אוטונומיה כתנאי, לתבוע מארצות-הברית צמידות לדרך שבה התחילו בהסכמי קמפ-דייוויד, לנסות להגיע להבנה עם ארצות-הברית לגבי המזרח התיכון. כל הדברים האלה, אני אומר — ורשמתי את הדברים — —

שישנה ארכי-אמלחתינו (המערך):

זה לא טוב?

דוד שיפמן (הליכוד):

זה מה שנאמר בקריאת ביניים. "ליכוד ב'". את זאת אנו אומרים. ואת אמר ראש הממשלה. אינני יוצא נגד הדברים שאמר ראש האופוזיציה.

קריאה:

המערך איננו ליכוד ב'.

דוד שיפמן (הליכוד):

אני אומר שהמערך איננו ליכוד ב'. אם הוא היה בשלטון, גם אז לא היה אומר. הוא היה הולך לויתורים גדולים הרבה יותר. אנו יודעים את התזות של המערך. אבל למה לדבר על דברים שאינם רלבנטיים? מבחינת הצגת העניין, כמעט כדוב הדברים — פרט לוויכוח לגבי ירדן — ראש הממשלה, אמר את הדברים האלה. ואם ראש הממשלה קורא לאופוזיציה להתאחד בנושאים הקריטיים, אני תושב שאין כזה רק "אפיל". זה חלק מצו השעה. שמעתי והאזנתי למסקנות. לא לחלק הפולמוס, וסעיף-סעיף בדברי ראש האופוזיציה נאמרו בדברי ראש הממשלה.

אמנן לין (הליכוד):

זו קריאה לא רק לאחדות, אלא לשיתוף פעולה.

דוד שיפמן (הליכוד):

מה שקורה אצלנו הוא, שאנו יוצרים, על-ידי פרשנות מסולפת, דעת קהל נגד האינטרסים שלנו. איש לא אמר, לא שר החוץ ולא שר הביטחון, שאש"ף זו מדינה פלשתינאית בירדן. מה אנו אומרים, ומה כל ישראלי שנולד פה וחי פה ועבר את כל המאבקים מיום היוולדו — ואני מדבר על הדור שלפני קום המדינה — אומר? — ערביי ישראל הם חלק ממדינת ישראל. הבעיה היא בעיית הפליטים הערבים. הפכו אותה לבעיה של ישות וזהות ומדינה. ואנו צריכים לחזור ולומר לכל העולם שמקומם בירדן, שהמדינה שלהם קיימת ושמה ירדן. מי מילוך שם, איזה משטר יהיה שם, זה עניינם. אבל בין להציע מדינה שלישית בין ישראל ובין ירדן ובין להציע את ירדן כמדינת הערבים שאינם בישראל, המרחק גדול. אנו אומרים, וזאת צריך להגיד לכל אחד בעולם, שמקומם של הערבים החתובים מדינה פלשתינאית הוא בירדן. מדינה זו קיימת.

אני רוצה לסיים ולומר: אני נמנה עם אלה החשים שאנו נמצאים במירון נגד הזמן בתחום כיצוע ההסכם, שאנו נמצאים במירון עם בעיות. שאם היום לא נאחר אותן, לא נציג אותן ולא נתנה אותן, לא יוקל לנו מאוחר יותר. על כן הצעתי את הדברים, ואני מתרים ממאמכם שמפרסים אישים חשובים במדינה מכל המפלגות, כי בעיה זו משותפת היום לכולנו ואנו חייבים לדון בה כפרופורציה זו ובהתייחסות זו ובאחריות הלאומית המחייבת את כולנו.

של הבטחה שניתנה לסנט האמריקני על-ידי הנשיא הקודם. כוונתו לכס. כשהגיש הנשיא קרטל לאישור הסנט את עסקת 60 מטוסי F-15 לסעודיה, הוא התחייב אז שכל הנשק והציוד המשלים ההופך מטוסים אלה להתקפיים לא יימכר לסעודיה. המחצית הערכית הכספית של עסקת ה"איווקס" כוללת בדיוק את כל פרטי הציוד שהנשיא הקודם התחייב בככתב בפני סנט ארצות-הברית שלא למכור, ומשום כך שר החוץ לשעבר, וגס, יצא נגדה.

אני רואה חשיבות ממדרגה ראשונה בהתחייבות מוצהרת ובהודעה משותפת — אם אפשר חתומה — על הדגשת המחויבות של המדינות וראשיהן להסכמים אלה — הסכמי קמפ-דייוויד, חזוה השלום עם מצרים — בכסים בלעדי להמשך תהליך השלום.

דבר שני: אני רואה הכרח להגיע להסכם — אפילו יהיה בכתב, אפילו לא ימומש — על עקרונותיה של האוטונומיה. האם יש למישהו אשליה, שלאחר פינוי סיני יהיה קל יותר להגיע להסכם כזה מאשר לפני כן? עדין איננו נכנס לשאלה מה חשיבותו של הסכם זה, אבל לאור מה שצפוי לנו, לאור מה שמסתמן במדיניותה של ארצות-הברית, אני רואה חשיבות למאמץ ישראלי להשיג איזה שהוא הסכם שיחייב את מצרים החדשה ואת ארצות-הברית תחת הממשל החדש לאותם דברים שניתן להשיג אותם היום וספק אם ינתן להשיגם לאחר מכן.

הנושא השלישי: המצב בלבנון טומן בחוכו סכנה של פיצוץ. של התלקחות, מתכוון עליידי הגורמים העוינים, ובראשם אש"ף, לתהליך השלום. אולי יהיה זה לאחר הפינוי קראתי, שמעתי את דברי מר ערפאת שאמר: ניתן לנשיא מצרים החדש ארכה של שישה חודשים לסטות מהסכמי קמפ-דייוויד, לחזור לעולם הערבי. לא אתפלא אם מישהו יעלה על הדעת לנצל את המצב הטעון חומר נפץ בלבנון במגמה לשבש את תהליך השלום, ואולי דווקא לאחר פינוי סיני הכרחית הבנה אמריקנית-ישראלית, בידיעת מצרים, כיצד לנהוג והיה כי יתאמת חשש זה. בלי הבנה כזאת נמצא את עצמנו במצוקה.

הנושא הרביעי קשור בסעודיה: תוכנית השלום, לכאורה, של סעודיה מראגה, לא אעמוד על פרטיה, כבר הרחיבו את הדיבור על כך. היו תוכניות שלום לכאורה גורעות ממנה במזרח-התיכון. החמור אינו בכך שזו תוכנית סעודית, החמור הוא בכך שארצות-הברית מגלה סימנים של נטייה לאמץ אותה, חזאת בניגוד מוחלט להסכמי קמפ-דייוויד. סעודיה אינה חתומה על הסכמי קמפ-דייוויד: ארצות-הברית חתומה על הסכמי קמפ-דייוויד, ואנחנו חייבים להבהיר לארצות-הברית בצורה שאיננה משתמעת לשתי פנים, לא בלשון רפה כפי שעשה זאת ראש הממשלה: כל נטייה אמריקנית לסטות מהסכמי קמפ-דייוויד, להישען על התוכנית הסעודית, נראה כה הפרת המחויבות של ארצות-הברית לתהליך השלום, להסכמי קמפ-דייוויד, את הקנדה הזאת ישראל חייבת להבהיר, ועכשיו, לארצות-הברית, כי אני רואה — ויש סימנים לכך — שארצות-הברית נמצאת בחצי הדרך להפרת מחויבותה על-פי הסכמי קמפ-דייוויד.

בלי מהלך מדיני דרמטי, בלי תוכנית מדינית ולפני פינוי סיני — אנו עומדים לכל אלה אשר מאמינים שניתן להמשך בתהליך שלא על בסיס הסכמי קמפ-דייוויד.

לפיכך אני קורא לנכנסת ולממשלה לתרוג מן השגרה, לא עסקים כרגיל. הבעיה איננה רק הסברותיה. התשובה על הצעת הממשלה ניתנה על-ידי יושב-ראש מפלגת העבודה. הבעיה היא שלממשלה אין תוכנית חירום מדינית. בהעדר תוכנית כזאת, חברי הנכנסת הנכבדים, הכתובת על הקיר לגבי הסכמי קמפ-דייוויד הולכת ונחקקת כעוצמה רכה.

האמריקנית אל סעודיה. ארצות-הברית של היום רואה במדינה זו את המדינה הערבית העיקרית מבחינת מדיניותה והאסטרטגיה שלה במזרח-התיכון. לא הייתי רוצה לדבר כאמריקני, אבל חוששני שגם מבחינת ארצות-הברית זו תהיה משענת קנה רצון. אבל לכך משמעויות מרכזיות לגבי מידת מחויבותה של ארצות-הברית להסכמי קמפ-דייוויד בכסים בלעדי להמשך תהליך השלום.

אם אכן סעודיה נראית בעיני ממשלת ארצות-הברית כמדינה ערבית מרכזית, הרי היא מתנגדת בכל כוחה ובכל עוצמתה להסכמי קמפ-דייוויד, לחזוה השלום עם מצרים, ואנו חייבים להבין, שהשיענות של ארצות-הברית על סעודיה, ממשענות התרחקות הדגתית של ארצות-הברית מהסכמי קמפ-דייוויד, ושום נימוק פורמליסטי, לגליסטי, אין בו תשובה על כך.

לא ארחיב את הדיבור על סימנים נוספים לכך שארצות-הברית מחפשת דרכים להתחמק ממחויבותה לתהליך השלום על בסיס הסכמי קמפ-דייוויד. אם אכן נכונים דברי הציטוט ששמעתי היום ב"קול ישראל" מראיון שנתן נשיא ארצות-הברית לשני עיתונים, כפי שהתפרסם שם, הוא אמר: הסכמי קמפ-דייוויד הם בסיס צר מדי להמשך תהליך השלום, ויש לחפש דרכים להרחבתם. מוטב שנשמע היטב את אשר נאמר לנו, ובמיוחד בהקשר של דברי השבח המושמעים מפיו ומפי שרים בממשלתו לתוכנית השלום לכאורה של הנסיך פהר.

אודה על האמת, דברי ראש הממשלה, אם אכן הם משקפים את עמדת הממשלה, היו מאכזבים ומתמיהים. האם ממשלת ישראל איננה חשה את מצוקת התהליך המדיני בארצות-הברית? האם ממשלת ישראל איננה חשה בדחיפות הזמן, איננה רואה את שעון החול המדיני אחוז? מה הציע לנו כאן ראש הממשלה? — עסקים כרגיל בכל הקשור לתהליך המדיני ומשלחת פרלמנטרית לבעיות הסברה בארצות-הברית. האם זו התשובה ההולמת של ממשלת ישראל למציאות המדינית? האם זו תשובה הולמת לדחיפות הנדרשת מן הזמן העומד לרשותנו כדי לפעול במגמה לבסס את הסכמי קמפ-דייוויד, במגמה להמשיך את תהליך השלום על בסיסם, במגמה למנוע פגיעה בהם?

אני מודה: אני יותר מאוכזב. לי הרברים נראים אחרת. איננו מאמינים שכלי מהלך דרמטי, יום על-ידי ממשלת ישראל, שאנו מאמינים אציון אחר-כך, ניתן יהיה לחזק את תהליך השלום על בסיס הסכמי קמפ-דייוויד. אני יודע שאני בדעת מיעוט בכל החוגים והמסגרות שבהם אני נמצא. העליתי את ההצעה ליזום פגישת פסגה משולשת, זאת משום שעד היום הוא לא נפלה שום הכרעה יסודית בתהליך השלום שלא במקסרת פגישת פסגה. הסכמי קמפ-דייוויד לא סוכמו אלא בפגישת פסגה, לא הגענו לסיכום באשר לחזוה השלום בלי פגישת פסגה, ובלי פגישת פסגה ומהלך מדיני דרמטי לפני פינוי סיני, נהיה שתופים לכל ההידרדרות הצפויה בתהליך השלום על בסיס הסכמי קמפ-דייוויד.

מה צריכות להיות המטרה או המטרות המדיניות במסגרת פגישת פסגה? — הדבר הראשון — שראש הממשלה ציון אותו בדבריו כבלתי-מקובל, אבל הוא מקובל על-ידי לחלוטין — התחייבות מחודשת של שלושת המנהיגים, שהסכמי קמפ-דייוויד הם הבסיס הבלעדי להמשך תהליך השלום. האם אין זה מקובל דילומטיים ובמפגשי פסגה? אפשר להביא את הסכמי קושטא, אבל הייתי ממליץ לראש הממשלה גם לשמוע את דברי שר החוץ האמריקני לשעבר, מר סירוס ונס. הוא יצא נגד עסקת ה"איווקס". מדוע? לא בגלל המטוסים, אלא משום הפרת התחייבות, מצד הנשיא הנוכחי.

היו"ר מ' שחל:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת מנחם פרוש, ואחריו — לחבר הכנסת מרדכי גור.

מנחם פרוש (אגודה ישראל):

כבוד היושב ראש, כנסת נכבדה, סיעתנו חתמה האחרונה בין האחרונות אשר תעלה אף פקוק קל שבקלים במחויבות ישראל לקיים את אשר חתמה בהסכמי קמפ-דייוויד ולפנות כמותרים הקבועים את השטחים אשר הוכתה לפנותם, גם אם ההערכה היא שוויתרו ויתורים מפליגים.

לפני ההסכם יכולנו להתמקח ולהתחנך, הכנסת היתה יכולה לדחות את אישורו של הסכם קמפ-דייוויד. אך הכנסת החליטה לחתום על הסכם קמפ-דייוויד, כי סברנו שכדאיים הוויתורים, וכלכד שנשיג הסכם שלום. ברגע שחתמנו — עלינו לקיים את אשר התחייבנו בחתימתנו.

כעת, כאשר ישראל צריכה לבצע את הוויתורים המהותיים ביותר ולעזוב שטחים חיוניים — כל זה מתוך נאמנות להסכם קמפ-דייוויד — אין וכיצד יכולה ארצות-הברית, השליש הנאמן של שני הצדדים, לאחות לסעודיה שהיא מחייבת עקרונית את תוכניה בעוד עקרונות התוכנית הסעודית הן הרוויסציה לקיומה של מדינת ישראל? איך התבטאו אתמול שדרנים בכלי התקשורת? — שאיתות ארצות-הברית לקבלת התוכנית הסעודית מביא, וללא ספק יביא לכך, שמצרים גם היא תמצא מוצא, היא רק רוצה למצוא מוצא אלגנטי, כדי להתייחס כחיוב לתוכנית הסעודית.

מי מסוגל לתת ביטוי למעקה ולתחושה שכלב, שכעת, בעוד אנו נותנים את שתי ידינו לורז בזירויים מקסימליים את פינוי השטחים — כי כך כתוב וכך מחייב הסכם קמפ-דייוויד — ארצות-הברית, ואחריה מצרים, השותפות לחתימה על ההסכם, יאחתו לסעודיה. זה עלוב, עלוב וכאוב מאוד.

חבר הכנסת רבין המכובד: אין כל ספק, כולנו מזדהים עם דברך על חרדתנו באשר לרוחות המגשבות בממשל בארצות-הברית, כפי שהוא לידי ביטוי בדברים על ביטול הסכם קמפ-דייוויד. אומנם אינו כליל השלמות. עם זאת, אינני חושב שעלינו, על ממשלת ישראל, ליטול יוזמה ולדרוש פגישת פסגה, כאילו אנחנו מפקפקים בתוקפו של הסכם קמפ-דייוויד.

אתייחס עתה לדרמה אשר התחוללה בווינגטון עם אישור עסקת ה"איווקס", אשר קוממה את כולנו בגלל חומרתה. שפירושה לספק לאויבנו מהנשק המסוכן ביותר והמתוחכם ביותר, זה חמור, חמור עד מאוד. העסקה הזאת גדולה, ואין דומה לה בכל עסקות הנשק בין כל המדינות. כאשר אנו רואים לפנינו את הרשימה המגוונת של הנשק אשר ארצות-הברית תעביר מעתה ברציפות לצינור הסעודי, ומהצינור הסעודי יצף נשק מסוכן זה את כל אויבנו — הרי זה מקומם.

אבל חומרת העסקה היא לא רק במישור הביטחוני, בכך שהיא פוגעת קשות בביטחוננו, אלא גם במישור הפוליטי. עסקת הנשק היא פריט, פריט חמור, המחמיר עוד יותר כשאנו רואים את הכוונה להישען על ערביהסעודית בכל הנוגע לביטחוננו. התפתח במישור הפוליטי כבר התחילה, עצם הדבר שארצות-הברית, אשר שיתקה כל הזמן בתפקיד של שליש בין שני הצדדים, ישראל ומצרים, מאותתת לתוכניות חדשות — הוא חמור מאוד. ארצות-הברית, השושבין העיקרי בהסכם קמפ-דייוויד, היתה חייבת לדחות על הסף את התוכנית הסעודית, המסוכנת והמסכנת את קיומה של מדינת ישראל, ולא היתה צריכה להתמין ולבדוק אם תוכנית זו נראית או לא

נראית לאשף. מי לא יראה מה מסתתר בתוכנית השטנית. הסעודית? האם כך חושב נשיאה של ארצות-הברית לממש את הבטחותיו לשמור על האינטרסים הביטחוניים של ישראל? האם זה תואם את הכרויות המתמידות על מחויבותה של ארצות-הברית לביטחונה של ישראל, כאשר הוא נותן יד לעסקות נשק ולאיתות כה חמור לתוכנית הרת-סכנות זו של סעודיה?

אם לפנינו עוד ארבע שנים עד אשר ארצות-הברית תשלם את העסקה ותעביר את מטוסי ה"איווקס" לסעודיה, אולי אנחנו יכולים להתנחם, כי בעוד ארבע שנים ה' יחונן לנו דעת, שנדע איך להתגונן, בעזרת ה', אבל במישור הפוליטי אין משאירים לנו זמן להתגונן ולהתכונן, כי הרי אנו מצוירים וגם מוכנים לבצע את הוויתורים על סיני לפי הסכם קמפ-דייוויד. חובתנו להיות מלוכדים ולא להיות שגונים, כי הבעיות הן רציניות מאוד.

הקשבנו לדבריו של ראש הממשלה, הקשבנו לדברי ראש האופוזיציה, טבעי הדבר, שכל אימת ששמי המדינה מתקדרים בעננים, נשמעים הקולות להקמת ממשלת אחדות לאומית. אולם, אם אנו רוצים להיות מעשיים, הרי גם ראש הממשלה וגם ראש האופוזיציה, שלשניהם ברור המצב שבו אנו נמצאים, שניהם לא העלו הצעה לממשלת אחדות לאומית. כשהם לא מעלים הצעה כזאת, אהיה גם אני מעשי ולא אעלה אותה — ולא חשוכה בשלב זה עמדתה המסייגת של סיעתנו לממשלת אחדות לאומית ולא חשובים גם השיקולים האובייקטיביים שיש להביא בחשבון שמבחינה מעשית, דווקא כימים קודרים, ולא חשובה ממשלה עם קו ברור, מונחית על-ידי מנחה אחד, ולא ממשלה רחבה עם מנחים רבים, כשזה מושך לכאן וזה מושך לכאן — ושואניו יודעים לנצל זאת.

אני מרשה לעצמי להציע, שכולנו נשאף לקיים לפחות כנסת עם אחריות לאומית.

אין כלל אסון בכך שיש אופוזיציה מבקרת. יש בזה הרבה מן החיוב. זה אחד מיתרונות הדמוקרטיה — שתהא אופוזיציה ערה לבקר את אשר יש לבקר, אולם, על הביקורת להיות עם אחריות לאומית. מצער ומכאבי לומר, שכל פעם אחת אנו נחקלים בחריגות, חייב אני לומר בשבחו של ראש הממשלה, מר מנחם בגין, שכאשר הוא היה ראש האופוזיציה, הוא שמר על האחריות הלאומית, גם בכנסת, והדבר כלט גם בהופעותיו בחוץ לארץ. בפני גורמי חוץ, הוא מעולם לא נתן להטות אותו ודרכו, וכשהע שחופש בחוץ לארץ היה נוהג לומר: אין אנו מבקר את ממשלתו, גם כשהיה באופוזיציה קרא לממשלה "ממשלתי", ולא מתח ביקורת על גורמים ממשלתיים אחרים, כפי שאמרת, בפרט בהיותו בחוץ לארץ, שם הוא נמנע בכלל מביקורת על הממשלה.

כנסת עם אחריות לאומית היא דבר הכרחי. זה דבר הדרוש לנו כאוריר לנשימה, כי המצב שבו אנו נתונים הוא רציני ביותר, ומחייב אותנו לבחון ולשקול את מהלכינו המדיניים.

אומנם כן, נשיא ארצות-הברית נחל ניצחון כביר לכאורה בדרימה הגדולה, כשעלה בידו להשיג את אישור הרוב בסנט לביצוע העסקה. אולם, גם אם למעשה קיבל הנשיא רייגן את אישור הרוב לעסקה, ברור כי לא נעלמה ממנו ומכל צוות הממשל בארצות-הברית יכולתה של ישראל בגיוס תמיכה מדינית באמריקה. אין ספק שהם ישקלו פעמיים כל אימת שיעלה על הדעת להשתמש בצעדיו דרסטיים מדי או בלוצים כבדים מדי על ישראל. כלי התקשורת בארצות-הברית אף הגדירו את ההתמודדות בעניין העסקה כהתמודדות בין מר בגין לבין מר רייגן. ואם מר רייגן, כנשיא ארצות-הברית, שם את כל כובד משקלו האישי וגם השתמש במשקלו האישי הרגיש

למדיניות ה-casus belli החדשה, כפי שהוצגה עליידי שר הביטחון. אינני יודע אם מדיניות זו כבר אושרה עליידי הממשלה, אבל כיוון שזו מדיניות אשר כולה קשורה אלינו, אני חושב שמוטב שנבהיר אותה במלים מספר לפני שהיא הופכת למדיניות מקובלת.

לפני זה, הערות מספר לחלק מהדברים שנשמעו פה, ואני מצטער על שראש הממשלה אינו יושב כאן כרגע, כי נישתי אליו והוכרתי לו את הנניר מיולי 1967, שבו הובהר לראש הממשלה, שדיבור על פתרון אחד ויחיד, שהוא הסכם כולל עם כל מדינות ערב, יביא או למלחמה או לניסוגה כוללת לגבולות 1967 ולחלוקת ירושלים, והמסמך הסעודי איננו המסמך הראשון אשר מדבר על זה. כבודו נשיא מצרים, כעת ביקורו בירושלים, אמר מעל הבמה הנכבדה הזאת את הדברים האלה באופן ברור וחד משמעי: כדי שלא יהיה לנו ספק באיזו מערכות מדיניות אנחנו נמצאים — והביאה אותנו אליה הממשלה — הנה רק לפני שבועיים, בתשובה על שאלה: על סמך מה אנחנו יכולים להניח שמדינות ערב אחרות יצטרפו להסכמי קמפ-דייוויד ולתהליך השלום? קיבלנו ממצרים תשובה ברורה: ב־25 באפריל נוכל להראות לארצות ערב שאנחנו קיבלנו חזרה את כל השטחים. עד היום חלק מהן מפקפקות. הן אומרות: הישראלים עוד יעשו לכם "תרגיל", ולא יחזירו לכם את כל השטחים. אבל ב־25 באפריל תהיה הוכחה ניצחת לכך שהמדיניות שלנו היתה המדיניות הכנונה, זאת מדיניות הסכמי קמפ-דייוויד כפי שהיא מקובלת עליידי המצרים, כפי שתובן על-ידי הרוב הגדול של ארצות ערב.

לכן אני חושב ראש הממשלה, שבמשלחת הסברה יש תשובה למבין מדיני עצום, שאולי הכניסה אותנו הממשלה במשך השנים האלה, זו אשליה. אני רוצה לומר לך, הרב פרוש, די "לעשות עלינו" היסטוריות, היום בתורות ההיסטוריה של השלום הסעודי או של התוכנית הסעודית, ולפני כמה חודשים — ההיסטוריה של השואה הנוצרית, ואחר כך ההיסטוריה הגרעינית ולפניה ההיסטוריה של הטילים.

לפני מדינת ישראל אומנם ניצבות בעיות ביטחוניות-מדיניות מדרגה ראשונה בתהליך מתמיד, ואני חושב שצדקו קודמי מהמעריך, אשר דיברו על עיקרן של הבעיות, ויכול להיות ויכוח לגבי דרך פתרון, אבל לא יהיה אפשר להתחמק עוד מהעיוות עם השאלה הבסיסית: כיצד נמשך תהליך השלום בינינו לבין מדינות ערב? ומדינאי מדינות ערב, לרבות מצרים, ולעצמי הרב חלק גדול מאוד ממדינאי ארצות-הברית, הבהירו היטב את עמדתם לגבי שאלה זאת.

אני רוצה לומר לספסלי הממשלה ולכלל הקואליציה: אם נמשיך להציג קבל עם ועדה בעולם תוכנית אשר מדברת על החלת ריבונות ישראלית על כל השטחים, ללא כל מוצא ודרך אחרים, נגיע לעיוות ישר, ושוב דרך הסברה לא תעזור בעניין הזה. התוכנית הסעודית היא אומנם תוכנית שאיננו יכולים לקבלה, אבל אני רוצה להזהיר מהסגנון החדש-המתודש של הדחיית על הסף ומהניסיון שלא לראות תהליכים, ועומדים פה נואמים על הבמה ומוכיחים, שלמרות נעדרת נעשים תהליכים בניגוד לצרכינו, ועדיין ממעקשים אנו לסוּת לפתוח אופקים אחרים ודרכים חדשות, ולא לעמוד בהצהרות כאלה אשר נוכחנו שהן לא עומד.

אדוני ראש הממשלה, שישב פה ועמד פה ודיבר על היישובים, הוא האדם אשר עשה את יישובי פתח-תרפיה מכשול לשלום, כאשר ימים אחדים קודם לכן הוא אמר שהדבר הזה לא יתכן.

ולכן, כל המשך דיון בשפה קיצונית וחד-משמעית רק ימנע מאתנו למצוא דרכים ופתרונות, ונכלל להתמודד עם

שלא לפגוע במעמד הנשיאות — דבר שכל אמריקני נאמן מסור לו — ובכל זאת הסתכם ניצחוננו רק בשני קולות, הור אומר שמשקלו של מר בגין כראש ממשלת ישראל, כאשר ייצג אינטוס של קיום מדינת ישראל, היה כביר, כאשר רק בקושי גבר עליו הנשיא של ארצות-הברית.

יש גם לקוות, שנשיא ארצות-הברית וצוות הממשל יתפכחו משיכון המהלכים האחרונים, אשר קשה להשלים עם המחשבה כי הם יתמידו בהם. התהפוכות המתמידות הפוקדות את מדינות ערב, חוסר היציבות של ממשלותיהן, יביאו לכך שנשיא ארצות-הברית יהיה הרהור שני, האם השכיל לעשות את אשר עשה למדינת ישראל, שהיתה בעבר, היא כהווה ותהא בעתיד הערובה למעורב במזרח ומתווכח: ג' וארצות-הברית צריכה להרהר הרהור מעמיק על העידוד שתננה לסעודיה בהורמה לצינורותיה נשק מסוכן, מתוחכם, אשר מי חכם יודע, אם לא יזרום על-ידיה גם לגדול שונאה של ארצות-הברית, רוסיה זו אורכת מן הצד ונהנית, ללא ספק, מהנמכת קומתה של מצרים, שהיתה הנחשונות בין מדינות ערב בהרחקתה של רוסיה מארצה. ארצות-הברית פגעה, ללא ספק, ביוקרה של מצרים, כאשר רוממה עליה את מעמדה של סעודיה.

נכון לעמדי אותנו שר הביטחון מר אריאל שרון על חומרת מדיניותה של ארצות-הברית, המספקת נשק מתוחכם ומסוכן לגרועות שבמדינות הערביות בחזית הסיכון, וכפי שאמר, היא לא נותנה מלפס נשק מסוכן ומתוחכם גם לעירק, שהיא מהקיצוניות ביותר בעמדתה נגד הסכמי השלום, ובעוד שידוע שלרוסיה יש יותר מדיסט רגל במדינה זו.

בסבך הגדול, שארצות-הברית סיבכה אותנו בו, לא קשה לנו לחזות מראש אם פנייתו של הנשיא החדש של מצרים, חוסני מוברק, למדינות ערב אינן מכוונות לקראת התפנית של ארצות-הברית להחליף את תוכנית קמפ-דייוויד בתוכנית סעודית: ואז מודקרת במלוא חומרתה השאלה, האם בכל זאת אנו נזרו את בינו השטחים החיוניים ולא נבקש בהירות ולא נדרוש את מימוש ההבטחות לביטחוננו, אולם בין דרישה להבהרות ובין דרישה לקיים פסגה — כאילו כל יסוד הסכם קמפ-דייוויד הוא בפקפוק — יש הבדל.

עירנות מרבית דרושה מאתנו, מכולנו כאחד, כאיש אחד, בלב אחד להתירצ במערכה, ונכחנו עמנו, בעזרת ה', ונכחנו לראות זאת בהתמודדות האחרונה, אם לא נשב שאננים, ביכולתנו לזעזע את ארצות-הברית, כי יש לנו שם עורף גדול.

עם פתיחת מושב הכנסת, וזה בעצם המושב הראשון של הכנסת העשירית, נוכיח את אחריהנו, כי זה נוגע לקיומנו. צו השעה הוא, שבראש ובראשונה תהיה כנסת זו כנסת עם אחריות לאומית.

מאז ומתמיד, כאשר יהודים ועקן "מאין יבוא עזר", ידענו את התשובה: "עזר מעם ה'", וכיצד הבטיח לנו ישעיהו הנביא? — "חשף ה' את זרוע קדשו לעיני כל הגוים, וראו כל אפסי ארץ את ישועת אלוֹקינו".

היירר מ' שחל: אמן כן יהי רצון, רשות הדיבור לחבר הכנסת מרדכי גור, ואחריו — לחבר הכנסת שלמה הלל.

מרדכי גור (המעריך): אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית אני רוצה להודות על השנינו כלוח-הזמנים, ולחבר הכנסת דרור זייגרמן על שאפשר לי להקדים את רשות הדיבור שלי, מרצונו.

מראש אני אומר, שהנושא שאני אתיחס אליו בעיקר אינו ההצעה הסעודית, אלא המדיניות החדשה של הממשלה, שלדעתי לא זכתה ביחיים להתייחסות מעמיקה, וזה קשור

מרדכי גור (המערך):

אם אתם רוצים לשמוע אותם? — בכקשה. אני קורא אותם. ניגשתי קודם לשר הביטחון, כדי לוודא, והוא כתב לי את הנושאים בכתב ידו: "כדי שהפעם תוכל לחקוף אותי בדיוקנות — אמרתי בדברי שעלינו לשמור על שני סתומי ביטחון: ייצור או קיום נשק גרעיני במדינה ערבית" — זה ואמר גם במדינות ערביות שיהיו אתנו בשלום, וזה, אגב, בניגוד לדבריו של ראש הממשלה — "שינוי בסטטוס הטריטוריאלי בסין, שהושג כתוצאה מהסכם השלום"; — כפי שזה פורסם בעיתונות, זה היה הפרת ההסכם — "בלבנון — יידת כוחות סוריים דרומה; בירדן ובסוריה — כניסת כוחות עיראקים. כל אחד מארבעת הסעיפים האלה יהיה עליה וסיבה למלחמה מוקדמת שלנו". אני מתפלל שאתה מחייב אני מציע, שתוך כדי בחינת ההמשך של תהליך השלום — לא עלידי שליחות הסכרה אלא עלידי בדיקת התוכנית המדינית, עלידי הדברים שהושמעו עלידי חלק מהדוברים קודם — שנבדוק גם את הביטחון, כדי שלא נמצא את עצמנו בעודנו צועדים לכיוון אחד, נגררים עלידי מישור אל הכיוון השני.

היו"ר מ' שחל:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת שלמה הלל, ואחריו — לחבר הכנסת מאיר וילנר.

שלמה הלל (המערך):

אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, באחד המדרשים שלנו, אם אינני טועה במדרש קהלת רכה, כתוב לאמור: "אין אדם יוצא מן העולם וחצי תאוותו בידו". הנשיא סאדאת נרצח, החזיר נשמתו לכבודו ואין מן העולם וחצי תאוותו בידו. הוא לא זכה — כפי שבוודאי ציפה וכפי שהיה ראוי לכך — לראות את השלמת מהלך השלום והחזרתו המלאה של סיני לידי מצרים. מאידך גיסא אפשר לומר, כי רציחתו של הנשיא סאדאת לפני השלמת המהלך הנציחה אותו — לפחות בעינינו אנו — כלומר אמיתי השלום ללא כל סיג. ביטחונם של הבוטאים בטוהר כוונותיו מזה, חשדותיהם של אלה שלא נתנו בו אמון מזה, וחששותיהם של הפסימיסטים כאשר ליכולתו לעמוד מול לחצים מבפנים ומבחוץ — לא עמדו כלל במבחן. אך מבחינתנו, זהו בבחינת ספר החתום, ותעמוד לו — ובצדק זכות צערו הנוגה בכבודו לירושלים, זכות צעדתו והכרזותיו. הוא יצא מן העולם וחצי תאוותו בידו, אך יצא מן העולם זכאי. זה-כאשר לסאדאת האדם, לדמותו ולכוונותיו. אולם כשם שכולם כיום חוזרים ומדקלים, כי השלום הוא בין עמים ולא בין אנשים, כן יש לומר כי מבחן הממשי של השלום אינו מבחנם של האנשים, אלא של התליים, לחצים ומגמות, אל לנו להתפס היום מחדש לפיתוח מדע שלם וצוות מומחים למיניהם למופקולוגיה, כוונתו, כנותו, חיוביו ורמיזותיו, אלא ללמוד שעלינו לבחון יותר לעומק את התהליכים, המשוכות וההסכנות שבדרך, על-מנת שנחמוד אתן כל עוד ניתן הדבר.

רבים וטובים כתובנו מיסירים את עצמם היום כאשר לעמדתו שעלינו לנקוט — וזו לא רק זכותם אלא גם חובתם. בין אלה- שחמכו הסכמי קמפ-דייוויד ללא סיג ואפילו בהתלהבות, יש האומרים כיום כי לאחר רצח סאדאת ולאחר עסקת הנשק האמריקנית עם סעודיה יש צורך באישור מחדש של ההסכמים או בבחינה מחודשת שלהם. אפשר היה להקשות ולשאול: מה לכם כי נזעקתם עכשיו? וכי חשבתם שחממנו הסכם עם בני-אלמוות במצרים או עם נשיא ארצות-הברית שלא יוחלף לעולם? האם יצאנו מתוך הנחה שאנו נמצאים באזור שאין בו שינויים ודעות? כלום לא היתה פעם אירן עמוד-התווך של המדיניות המערבית, ולאחר אירן באה מצרים ולאחר מצרים באה סעודיה? מה אתם נזעקים היום? אולם אין

התוכנית הסעודית ועם הנשיא האמריקני. אני רוצה להזכיר גם לחבר הכנסת רבין — שאינו כרגע פה — שכתום אחד הדיונים על הסכמי הביניים אמר שר החוץ האמריקני דאו קסינג'ר: אם אתם חושבים שאפשר להכתוב למעצמה על-ידי הסכם, אתם טועים. מעצמה גדולה, כשהיא רוצה, היא שומרת על הסכם, והיא עוזרת גם בלי הסכם חתום; וכאשר דבר נוגד את האינטרסים הכספיים שלה — גם הסכם כתוב איננו מחייב אותה. לכן השאלה איננה הסכרה, אלא מדיניות נכונה, אשר עמה יכולה מדינת ישראל להתקדם.

מה אנחנו רואים? — בעוד אנחנו מדברים על תהליך שלום, שר הביטחון, בשקט — בנאום באלון-שבות, וכדי שלא לצטט לא נכון, ותאמינו לי שגם קריאת הביניים שלי אל ראש הממשלה היתה ציטוט נכון, יש לי פה את הפתק שתן לי קודם שר הביטחון כדי שאדברו בדבריו — אומר שאם יתחוללו בעולם שלנו, במזרח-התיכון, ארבעה תהליכים, אנחנו קובעים מראש שנצא בנינו למלחמה.

אנחנו בנינו את צה"ל במשך שנים על שנים, על-מנת שיוכל לתת חופש-פעולה מדיני לממשלה, ואכן, אף שהתנגדתי לתהליך הסכמי קמפ-דייוויד, הייתי גאה כרמטכ"ל לבוא ולומר לראש הממשלה, שמבחינה צבאית יש לממשלה חופש פעולה מלא. צה"ל יוכל לעמוד בפרץ גם אם השלב הזה יתמלא.

והנה אנחנו עדים להיווצרות משולש אחר — דובר כאן קודם על משולשים. מצד אחד אנחנו עומדים מול קיצוץ בתקציבי צה"ל ובקצוות צה"ל; מצד שני אנחנו עומדים בפני פינוי כל סיני והתקרבות הקשורים אליו; ומצד שלישי — מדיניות casus belli, אשר מחייבת את המדינה מראש לנקוט פעולות מלחמתיות ללא שיקול דעת מספיק ברגע הנכון.

אני רוצה שיהיה ברור לכנסת: יש דברים שאינם תלויים בנו, הם תלויים בעולם הערבי והם גם תלויים בעולם האירופי והאמריקני. יש תחומים תלויים בנו. העוצמה החברתית, יכולת העמידה הפנימית והכושר הצבאי שלנו — אלה תלויים בנו. מה מידת היכולת שלנו לעמוד בלחצים מבחוץ — זה תלוי בנו. מה מידת היכולת של הצבא לתת אפשרות לנהל מדיניות חופשית — זה תלוי בנו.

אין לי שום ספק שאם מחברים את הקצוות — הקטנת העוצמה של הצבא, אשר מקטינה את חופש הפעולה המדיני של הממשלה, וההכרזה מראש על casus belli — זה איפכא מסתברא למדיניות השלום. זה כוודא אל ההמשך של war No more, אשר הוכרז פה על הבמה. בעצם, תוך כדי יישומם של תהליך השלום, על כל הקשיים אשר עלו פה היום — כבר נעשתה הכוונה הדרך למדיניות של מלחמה.

דעו לכם, שבעוד שנה או שנתיים, אם אנחנו נאשר את כל הקיצוצים והירידה בעוצמת צה"ל, ייתכן שהפורום המדיני הזה לא יוכל ליישם מדיניות של casus belli.

לכן הרשיתי לעצמי להוסיף את הזרוע הזאת לדיון המדיני של היום, כדי לראות את המערכת הכוללת, ולפתוח את החלק אשר הוא כולו שלנו. להמשיך לנהל את תהליך השלום, להמשיך לבנות את עוצמת צה"ל במקביל, באופן אשר יאפשר לנו להמשיך בתהליך, להיות רחבי לב כדי שנהיה מסוגלים לעמוד בסיכונים, אבל בשום פנים ואופן לא לאשר מראש מדיניות של כמעט אפריור יציאה למלחמה.

הנושאים של casus belli מפורטים בפתק של שר הביטחון. אין טעם לחזור עליהם.

שמעון פרס (המערך):

קרא אותם בכקשה.

במקום זאת, הממשלה מעדיפה להתחמק מהטיפול היסודי בבעיות הכואבות והמכאיבות, מחפשת פתרונות של טיח שלא יחזיק מעמד, ומתנחמת בסממנים חיצוניים של קשרים שהם נעימים ויפים, אך אינם תחליף למציאת פתרון לבעיות, שהעדר הסכמה בהן יסכן את מערכת היחסים עצמה. אולי מצרים נדוה לה לעקוף נושאים מכאיבים, כדי לאפשר את השלמתו של הפינוי המלא ללא בעיות, ולאחר מכן עמדתה בכל שאלה השנייה במחלוקת תהיה נוקשה ומוצקה הרבה יותר ועמדתנו שלנו תהיה חלשה יותר. כך אנו נתונים עכשיו לזרם של מחוות הדדיות קטנות, המחממות את הלב, של ביקורים נימוסין וקבלות פנים ומחמאות, על־מנת לעבור את התאריך הקובע של השלמת הפינוי. זהו סיפור אלף לילה ולילה במהדורה מודרנית. כסיפורי אלף לילה ולילה כתוב לאמור, ששהתד ספרה אלף לילה ואחד, שסיפור שהיראן סיפורים מתמשכים במחזור, כדי להעביר את הזמן, וכיום קורה הדבר לא באלף לילה ולילה של סיפורים אלא באלף ביקור וביקור, באלף הכרזה והכרזה, באלף חיבוק וחיבוק, כדי להעביר את המועד שרוצים להעביר.

גם ועידת פסגה מחודשת, כדי לחזור בהצהרות אמניות על הסכמי קמפ־דייוויד, לא תעלה ולא תוריד. נשיא מצרים חוסני מוברק, מאז נכנס לתפקידו, חוזר פעמים אין ספור על כך שהוא יהיה נאמן להסכמי קמפ־דייוויד, גם הנשיא רייגן חזר ואמר את הדברים האלה, ועידת פסגה חדשה תשמש כמה חדשה כדי לחזור ולומר אותם דברים מחדש. ועידה כזאת תישא אופי דקלרטיבי גרידא, ורק תעזור להרדים את החושים שלנו. במקום ועידת פסגה דקלרטיבית — עלינו להגיע, עוד לפני השלמת הפינוי, להסכם בילטרלי כתוב וחתום, עם ארצות־הברית מזה ועם מצרים מזה, על התחייבויות מפורשות בנושאים הנוגעים לביטחון ישראל וכן כתחומים המדיניים הרלבנטיים הנובעים מהסכם השלום והסכמי קמפ־דייוויד.

מאמצות־הברית עלינו לדרוש את תמיכתה בעמדת ישראל בעניין ירושלים, גבולות הביטחון, מקור הסמכות בתקופת האוטונומיה, גורל היישובים שלנו ורמת־הגולן, ומעל הכול — שילת רעיונות הנפל של ההצעה הפעונית, של הכרה באש"ף, של מדינה פלשתינאית ושל חזרה לגבולות הקודמים. אולם הערכוב שאלו זקוקים לה מאמצות־הברית איננה רק בהכרזה דקלרטיבית ובוועידת פסגה מחודשת, אלא בהתחייבות מפורשת, כפי שאומנם נהגנו לעשות בעבר ועלינו לחזור ולעשות כיום לגבי הדברים הממשיים התלויים ועומדים בפנינו.

עם מצרים עלינו להגיע עד למאי, לפני מאי, באפריל 1982, לא למסמך עקרונות ערטילאי שהממשלה חותרת אליו, אלא דווקא להסכמים ברורים ומפורטים בכל הנושאים הממשיים, שהעדר הסכמה מפורשת בהם יהיה חייב להדליק נורה אדומה הן כאשר לחסונו של השלום והן כאשר לכוננותה של המצרים, ודומני, כי אנחנו חייבים היום לתת את הדעת על יציאה מתוך המעגל של הצהרות־אמניות מחודשות, לא להסתפק במחוות גרידא, אלא לעמוד על השלמת הדיון בכל הנושאים עד אפריל 1982, כי לאחר מכן נגרם כמו דינו לכך שהבעיות או שלא תבואנה על פתרונן או שתהיינה מוקש לשלום שחתמנו עליו.

היורד מ' שחל:

רשות ההיכר לחבר הכנסת מאיר וילנר, ואחרי — לחבר הכנסת יגאל כהן.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, הסצנה הזאת מבטאת את המצב — חזרת הכנסת גאולה כהן וחבר הכנסת הלל

לבי עתה לוויכוח עם עצמנו, מה גם שאני בטוח שמקור המועקה אינו נובע בהכרח ובלבד מרצח סאדאת ומעסקת ה"איווקס", אלא מקרבת מועד הפינוי הסופי של סיני, כאשר אני מודה ומתוודה, כי זה קצת אירוני שכיום שכולנו מזדעקים מהזרמת הנשק לסעודיה, המסכנת את ביטחוננו — אנו עוסקים בהשלמת פינוי הבסיס הימי ושרה־התעופה שבאופירה, שיכולים היו להיות מחסום כלשהו בפני סכנות אלו מכיוונה של סעודיה, ולא זו אף זו, אנו מפנים בימים אלה את שני האיים ספיר וטירן, שכידוע הם שייכים לסעודיה, אפשר לומר, כי בימים אלה, שבהם האמריקנים הצמיחו כנפיים גדולות לסעודים, אנו מוסיפים להם ספירים משלנו.

אך לא רק סעודיה היא הבעיה. אנו שומעים שהאמריקנים, אם כי בדרך עקיפה, מספקים נשק לעירקים, והיום, ממש היום, נמצא חוסיין ברושינגטון, וחזקה עליו שהוא לא יצא משם בדיים ריקות, אך איך נהג הליכוד לומר לפני הבחירות? — זה עדיין לא הכול.

הדאגה האמיתית נובעת מכך, רבותי חברי הכנסת, כי מכרסם בלב חשש, שמא לאחר השלמת הנסיגה מסיני, לאחר אפריל 1982, לא תוכל מצרים, או לא תרצה, להמשיך כהתהלך. אם לא תרצה לא תוכל כשל לחצים כלל־עריבים או מתוך יוזמה שלה — לצורך הדיון שלנו היום אין זה מעלה ואין זה מוריד, זה היינרהך, נודה ונתוודה, כי אילו חשבנו בלבנו היום, כי רקמת היחסים שבינינו לבין מצרים היא בחינת נכסי צאן בחל, ייתכן שיכולנו להיות גנועים יותר, כאשר להתפתחויות ההמורות במזרח־התיכון, אך אנו יודעים כי עד היום, פחות משישה חודשים ממועד הפינוי הסופי, יש אִי־הבנות ולמעשה ניגוד מוחלט בין ראייתנו ובין ראייתה של מצרים, וכנראה גם של ארצות־הברית, כאשר לדברים יסודיים מאוד הנוגעים לאוטונומיה, לירושלים ולרמת־הגולן.

אנו יודעים היטב, כי גם בדברים שנבוא בהם לכדי הבנה עם מצרים במסגרת שיחות האוטונומיה, אין ביטחון, אין ודאות וכעצם יש ספק רציני מאוד אם גם בדברים מוסכמים כאלה יהיו קבילים על השותפים האחרים שלנו באוטונומיה — ממשלת ירדן והתושבים הפלשתינאים. אנו יודעים זאת והיה עלינו לקחת זאת בחשבון, שהרי ההסכמים שלנו הם עם מצרים בלבד, אולם אנו חייבים לדעת, שבאותם תחומים שלא היה לנו בהם הסכם עם מצרים עד סוף אפריל 1982, אין כל סיכוי שמצרים תתחבב להם דווקא לאחר השלמת הפינוי. מצרים לא תבוא לאחר מכן ותאמר, כי מאחר שהישראלים נהגו כה יפה והיו נחמדים, כי אז יש לוותר להם באותם דברים מרכזיים שלגביהם יש אִי־הסכמה, אם זה עניין ירושלים, אם זה היישובים שמעבר לקו הירוק, אם זה רמת־הגולן, ויתר הדברים שמצרים לא הסכימה להם עד כה, ואין כל סימן לכך כי היא מתכוננת להסכים להם לאחר אפריל 1982.

לפיכך, דווקא מתוך דאגה לגורל השלום ששילמנו תמורתו מחיר כה יקר — אתם יודעים מה, גם אנחנו שילמנו וגם המצרים שילמו — שומה עלינו לנסות וליישר את ההדורים בכל הנושאים הקשים, שהכבדים, שהרי אם לא נגיע בהם להסכמה עד להשלמת הפינוי, לא נגיע בהם להסכמה גם לאחר הפינוי, ועמדת המיקוח שלנו תהיה אז חלשה יותר. לאחר אפריל 1982 אר שנסערך לוותר ולהסכים לדברים שאין אנו מוכנים להסכים להם היום, או שנצטרך להשאיר נושאים אלה, שהם כבדים, רגישים ואמריקנוליים כפצע פתוח, כעצב רגיש, כפצצת זמן. דווקא מי שדואג לגורל השלום ולמערכת היחסים החשובה שבינינו לבין מצרים, אסור לו להשאיר בלא הסכם נושאים אלה, היכולים להעביר ולפגוע במערכת היחסים ואולי אף לחבל בה ממש.

השאלה הפלשתיאנית, הפקיד את עניין השלום הכולל והצורך, זו היתה רמאות. כך עשויה להתברר גם ההצהרה של סעודיה. הלא ארצות-הברית היא שמאפשרת לממשלה בגין למנוע הגשמה של תוכנית שלום צודקת וריאלית. הלא הכסף והנשק האמריקניים מאפשרים את המשך הכיבוש. הם המאפשרים בכלל לישראל להתנגד להצעה ההגיונית הנשמעת בעולם כולו — מדינה פלשתיאנית ומדינת ישראל, שתי מדינות זו בצד זו.

הדרך היחידה לכינון שלום כולל וצודק היא בכינוס ועידה בין לאומית בחסות האו"ם, בהשתתפות כל הצדדים, לרבות ישראל ואש"ף, ובהשתתפות ברית-המועצות וארצות-הברית במסגרת הדוטנא. אם סעודיה אינה תומכת בהצעה כזאת, כי אז התוכנית, הנכונה כשלעצמה בקוויה הכלליים, תישאר הכרוזה גרידא ותרמית.

יציאת המשלחת של הליכוד והמערך, ואולי של עוד מישהו בכנסת, תהיה שלב ראשון בהקמת ממשלה אחת לאומית. רק צעד קטן מפריד בין משלחת פוליטית משותפת בשאלות המרכזיות של חיינו ובין הקמת ממשלה אחת לאומית, וממשלה אחת לאומית, על בסיס תוכנית המתנגדת לשלום כולל ויציב, כאשר היא מתנגדת להכרה הדדית בזכויות בנינו לבין העם הפלשתיאני — ממשלה כזאת תהיה אסון לישראל, לשלום, ועלולה להביא למלחמה חדשה ביוזמת ישראל.

שר הביטחון כבר הביא ארבעה סעיפים, שהם belli casus, כפי שאמר בלטינית, לפתיחת מלחמה על-ידי ישראל. אנחנו ניזום דיון מיוחד בכנסת, כדי שהיא תדחה את איומי המלחמה של שר הביטחון.

מטרת המדיניות האמריקנית לאחר קמפ-דייוויד — כי אנחנו בצעם כבר אחרי קמפ-דייוויד, שנשל — לנסות ולחזור לאזור על-ידי כך שתנסה, אם לא תצליח בדרך אחרת, לתמוך בתוכנית הסעודית, בתקווה להעביר גורמים נוספים לצד התוכנית הגלובלית של ארצות-הברית, שהן היו הבסיס להסכמי קמפ-דייוויד — הקמת גוש צבאי תוקפני של המדינות הערביות והאקסיוניות ומדינת ישראל.

אולם התוצאה של קמפ-דייוויד היתה הפוכה. העמים באזור הם עכשיו יותר אנטי-אמריקניים מאשר לפני קמפ-דייוויד. ארצות-הברית בונה על רודנים כמו הרודן המצרי, שמחסל את כל האופוזיציות. בבתי-סוהר נמצאים עתה 11,000 איש, מימין ומשמאל, כל מי שמתנגד לו. משטר רודני כזה לא יחזיק מעמד, כמו שלא החזיק מעמד באירן — — —

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
איך אתה מתאר את המשטר של אסד בסוריה? זה משטר רודני?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
בסוריה נמצאת בשלטון ממשלה של חזית פטריוטית, שכוללת גם את המפלגה הקומוניסטית, ולכן יש מפלגות — — —

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
זה בסדר, זה בסדר.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
לכן אין שם מצב כמו במצרים. אניני מודהה עם כל מה שיש בסוריה, אבל בכל זאת יש הברל. עניינם הרואות מה קורה עכשיו במצרים.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
בסוריה נרצחו אנשים, לא הוכנסו לבית-סוהר אלא נרצחו.

מתחבקים, חבר הכנסת רבין מדבר כרוח של חברת הכנסת גאולה כהן, שישו בני מעי. לאן זה יוביל? למשלחת מאוחדת של הקואליציה ושל המערך לארצות-הברית, שראש האופוזיציה — כפי שהוא נקרא — חבר הכנסת פרס, כבר נתן את הסכמתו העקרונית לה מעל כמה זו? למעשה אין עכשיו בכנסת אופוזיציה, סיעת אופוזיציה. אומנם יש חברי כנסת מכמה סיעות שאינם מסכימים לאחדות הלאומית הזאת. שאני קורא לה אסון לאומי, אך סיעת אופוזיציה בכנסת הזאת יש רק אחת — החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון.

האסון הוא לא רק ממשלת הליכוד. האסון הוא של המדיניות המשותפת ביסודה של הליכוד ושל המערך. פתאום יצא הקצף על מה שקוראים ההצעה הסעודית, על שמונה הנקודות של יורש העצר פהד. אין כל חדש בהצעה זאת. ההצעה הסעודית היא בטיבו בנוסח מסרים של החלטות האו"ם, כבר כמה פעמים נתקבלו החלטות בעצרת הכללית ברוב עצום, על-פי הקווים האלה בערך. נסיגת ישראל מכל השטחים שנכבשה ב-1967, זה דבר מקובל על רוב מדינות העולם: הקמת מדינה פלשתיאנית עצמאית בגדה וברצועה ובחלק המזרחי, הערבי, של ירושלים — מה רע בזה? ועל בסיס זה — דרישים עם מדינת ישראל.

בגין ופרס כנאומיהם התפלפלו: האם התכוונו גם לישראל או לא התכוונו למדינת ישראל. אם כזה העניין — תציגו זאת כתנאי: נסיגה מהשטחים שנכבשו ב-1967, מדינה פלשתיאנית בצד מדינת ישראל, שתוכר במסגרת של חוזה שלום.

שוב מנסים להטיל אימה בשאלה הפליטים, ב"סכנת" ההכרה בזכויותיהם לפי החלטות האו"ם, ואומרים: פליטים עליך, ישראל. ראש הממשלה, שתוכניתו היא לספח את הגדה והרצועה, עם מיליון חצי פלשתיאנים, הוא מפחד מהפליטים? הלא יש פה סתירה.

ועוד דבר: היום שוב העלה ראש הממשלה את הנימוק השחוק — מדינה פלשתיאנית תהיה בסיס סובייטי. אבל שר החוץ, מר שמיר, הציע מדינה פלשתיאנית, אפילו עם ערפאת כראשה, בירדן. נראה שהוא מתכוון להקים בסיס סובייטי בירדן. אגב, זו הפעם הראשונה שמדינת ישראל מכירה בערפאת ובאש"ף כנציגו הבלעדי של העם הערבי הפלשתיאני. איזו משמעות אחרת יש למה שאמר השר שמיר, כשהציע שערפאת יהיה המלך או הנשיא של ירדן, שהוא מכנה אותה מדינה פלשתיאנית? מובן שכל זה הוא משחק.

המדינה הפלשתיאנית שמדובר בה צריכה לקום בפלשתינה, ויהיו הסיבות להתפתחות ההיסטורית אשר הביאה להתהוות שני עמים בה אשר יהיו, הפתרון היחיד הוא שתי מדינות — ישראל ופלשתיין זו בצד זו. לכן, הבעיה אינה הצעת סעודיה. הבעיה היא האם ישראל מסכימה או לא מסכימה לשלום ישראלי-פלשתיאני שהוא, ורק הוא, יכול לשמש בסיס לשלום כולל ויציב במזרח התיכון.

שלום ישראלי-פלשתיאני יכול לקום אך ורק על בסיס של הכרה הדדית, של הכרה בזכויות של העם הפלשתיאני למדינה עצמאית בצדה של ישראל. זהו אינטרס ישראלי חיוני ואינטרס פלשתיאני חיוני. זהו אינטרס של כל אלה הרוצים באמת שלום וביטחון באזור ובעולם.

יש עקב אכילס בתוכנית הסעודית, אבל לא זה שעליו דיברו כאן. סעודיה הציעה מה שהציעה, כנראה בתיאום עם ארצות-הברית, היא רוצה שארצות-הברית תשליט Pax Americana על האזור. אם כך הדבר, סעודיה בעצם עושה אותו "תרגיל" שעשה סאדאת, שהכריז בכנסת על תוכנית, שהצענו בשעתנו לכנסת לקבלה, אבל התברר שזו היתה רק זריית חול בעיניים והסתרת האמת, שכן הוא הפקיד כליל את

לכן אנחנו קוראים לאותם בורדים כנסות בסיעות האחרות ולאותם רבים בציבור שהם מציאותיים, שיש להם אחריות לאומית אמיתית, להקים — מעל להבדלים אידיאולוגיים ופוליטיים — תנועה רחבה ככל האפשר של שלום ושל הגנה על עצמאות ישראל מפני האסון האפשרי של הכרית האסטרטגית.

היור' מ' שחל:

רשות הדיבור לחבר הכנסת יגאל כהן, ואחריו — לחבר הכנסת דרור וייגרמן.

יגאל כהן (הליכוד):

אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, דיון זה הוא אולי אחד החשובים והמכריעים בתולדות המדינה. גם אלה שראו בהסכם השלום פריצת דרך וסיכוי סביר להסדר של קבע באזורנו, וגם אלה שהתנגדו לשלום במתכונתו הנוכחית, כולם — והיו דעותיהם והערכותם להסכם זה כפי שיהיו — שוחפים, דומני, לדעה שהסכם הנסיגה והוויתורים הקשים והחמורים שעשינו — שרבים מאתנו מסרבים להשלים אתם ועם השלכותיהם החמורות על ביטחונה וערכיה של הציונות, שראתה בהגשמה, בהתיישבות, בהליכה לספר ולגבול תפקיד ויעד לאומי עליון, המחייב התגייסות של מיטב הדור החלוצי הנושא על כתפיו הגשמה אישית והחושף עצמו בקו החזית בשעת עימות ובימי פקודה, קובע גבולותיה, שלומה, ביטחונה ועתידה של מדינת היהודים. כמעט גם הסכם האוטונומיה ביהודה, בשומרון ובצוה, הם הסכם שלום אחד ומשותף על כל חלקיו. לא יעלה על הדעת, שאנחנו מצדנו נבצע הסכם של נסיגה מסיני, מאופיר, מימית, מיישובי פתחת רפיח, מבסיסי צה"ל חיוניים ומשדות התעופה איתם ועציון, ומצד שני נהיה נתונים לסחבת מכוננת, לכיטול חוזר ונשנה של המשך הדינמיקה על עתיד חבלי הארץ שעליהם צריכה לחול האוטונומיה.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אפשר לשאול שאלה?

יגאל כהן (הליכוד):
בבקשה.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח ולשלום):
התמורה שתקבל עם פינוי סיני היא שלום עם מצרים. השאלה היא, מה תגובתך לשאלת חבלי הארץ שלגביהם מחפשים את התשובה הסעודית?

יגאל כהן (הליכוד):

זה נמצא בהסכם שלנו עם מצרים, שכולל נסיגה מסיני והסכם על האוטונומיה. עם זה אני מוכן להשלים. אינני מוכן להשלים עם נסיגה מסיני, שלאחריה נחיל לדון על מה שיקרה בשטחים על יסוד התוכנית הסעודית או תוכנית אחרת.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח ולשלום):
זה לא שייך למצרים.

שלמה הלל (המערך):

למה התנגדתם ללינק? היה הגיוני ונכון לומר שהא באה תליא.

יגאל כהן (הליכוד):

אני מוכן להתייחס לזה. היה שלב שבו אמרנו, שאנחנו מוכנים לסגת שלב מסוים בסיני, בתנאי שיתקיים מה שכתוב היה בהסכם — נציגות דיפלומטית, קשרים. זה שלב ראשון להסכם. אמרנו שזה מקובל עלינו בהחלט. לא היה מקובל עלינו, ובצדק, שכבר בשלב ההוא נאמר: לא ניסוג כבר כשלב הזה, לא נבצע את החלק השני של ההסכם. אני בהחלט רואה הסכם בשלבים. בהסכם קמפ-דייוויד היו שלבים, יש שלבים

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
לא. שם היתה פעולה טורדנית שאורגנה על-ידי ה.ש.א.ב. והמוסדר, שרצחו בסוריה, והשלטון התגונן. זה מה שקרה בסוריה.

אם בונים על רודנים שאינם מייצגים את העמים, בונים על חול. לא נכון מה שאמר כאן ראש הממשלה, שסאדאת יצג את העם המצרי. בזמן הלווייתו היתה למעשה "הצבעה", וכל המשקפים ציינו זאת. העם המצרי לא התאבל, לא יצא לרחובות כמו בזמן הלווייתו של נאצר.

אנחנו מתנגדים בחוקף לכרית האסטרטגית שכין ישראל ובין ארצות הברית. זוהי מכירת המולדת, חרב להשכיר. להציע מטריה אווירית ישראלית לצי השישי נגד ברית המועצות, זה לא רק מנהיגות, שיעזרן גדלות, זה טירוף ממש. זאת חשיפה של ישראל לאסון. שיתוף אסטרטגי נגד תנועות השחרור הלאומי והתברתי באזור ונגד המדינות הבלתי-מזדהות, העצמאיות עלול בטווח הלא-רחוק להמיט אסון לאומי על ישראל.

אנחנו דוחים את כל ההשמצות בדבר קיומם של איום סובייטי או התפשטות סובייטית. יש מהפכות פנימיות בארצות, ואם האימפריאליסטים האמריקנים קוראים למהפכות עממיות נגד רודנות בשם "התערבות סובייטית", "איום סובייטי", הרי זאת תעמולה סתם, שאין לה כל בסיס במציאות.

אנחנו קוראים למדיניות ישראלית ריאליסטית, שתבטא את האינטרס של העם, של מדינת ישראל. הדרך הבטוחה לישראל באזור ובעולם היא דרך אי-ההזדהות, הנייטרליות, השלום הצורך, והבטחת עריבות בין לאומיות לשלום. לכן כל הדרך, גם של הליכוד וגם של המערך, היא בניגוד לאינטרס האמיתי של ישראל.

היור' מ' שחל:
חבר הכנסת וילנר, אתה צריך לסיים דברך.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אומנם אני איני יצחק רבין, אבל אינך יכול לפי מפלגות

— — —

היור' מ' שחל:
נתייך לך חמש דקות נוספות.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
לא הרגשתי. תן לי עוד שלוש דקות.

היור' מ' שחל:
שלוש דקות לא, אבל משפט מסיים כן.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
חברי הכנסת, אנחנו רוצים גם להגיד, שמה שקוראים המינהל האזרחי בשטחים הכבושים — שלטון אזרחי לחוד ושלטון צבאי לחוד — אינו אלא אותה גברת כשינוי אדרת. למעשה מה שמתחולל אחמול והיום בגדה זה דיכוי אכזרי מוגבר. מנחם מילסון, שכבר היה יועץ צבאי בגדה, הוא פרופסור לדיכוי קולוניאלי. המטרה שלו היא למצוא ולבנות קווי-לינינגים מסוג דודן, אך הוא יכשל. אפילו אם יתחילו את כל אדמות הגדה, יתכנו עוד 100,000 מתנחלים — יצטרכו לפנות את כולם, כמו מסיני. צדק האלוף שלמה גזית שאמר בטלוויזיה, שאין סיכוי לניסיון של מילסון להשליט קווי-לינינגים על הגדה ובאמצעותם להקים מה שקרוי אוטונומיה. כל אוכלוסי הגדה, חוץ מכמה קווי-לינינגים השנואים על הציבור, אומרים פה אחד, ואתמול חזרו על זה בכל ערי הגדה: אנחנו רוצים מדינה עצמאית, דו-קיום עם ישראל; אנחנו מכירים באש"ף כנציגו היחיד של העם הערבי הפלשתינאי. וזהו האמת.

היו"ר מ' שחל:

אני מבין שהפנייה היא גם אל ספסלי חבריך לסיעה.

דרור זיגרמן (הליכוד):

חברי הכנסת, האנתי בקשב רב לדבריהם של דוברי מפלגת העבודה והתאכזבתי. ציפיתי שתבוא היום הצעה להקמת ממשלת חירום לאומית. מצבה של מדינת ישראל, מצבה המדיני והביטחוני, תואר בצורה קודרת על-ידי דוברי המערך. אך ההצעה או המלים "ממשלת ליכוד לאומי" הוזכרו רק דרך אנב מפיו של חבר הכנסת שמעון פרס, ומיד הוא הוסיף: שלא תחשבו שאני מציע כאן להקים ממשלת ליכוד לאומי. קשה להבין מה קרה לאנשי המערך. ראש הממשלה, מר מנחם בגין, קנה את עולמו בערב מלחמת ששת הימים. כאשר יזם את הקמתה של ממשלת ליכוד לאומי, הוא נכנס לממשלה ללא חשבונות של תיקים. לממשלה שלא הסכים עם כל עקרונותיה. הוא הבין אז, שהיתה זו השעה להקמתה של ממשלת ליכוד לאומי. וחבר הכנסת שמעון פרס, כך אני קורא בעתונות, אומר שהוא לא יציע ממשלת ליכוד לאומי, כי מיד יהיה דר-שיח, מאבק וחילוקי-דעות על תיקים, והוא אינו מוכן להיכנס לדר-שיח כזה.

שלמה הלל (המערך):

האם המערך צריך להציע לכם?

יחזקאל זכאי (המערך):

מי פנה אל חבר הכנסת פרס?

דרור זיגרמן (הליכוד):

ראש הממשלה פנה פעמים מספר בנושא זה.

יחזקאל זכאי (המערך):

ראש הממשלה לא פנה אף פעם אחת.

דרור זיגרמן (הליכוד):

חבר הכנסת פרס, למד מראש הממשלה מנחם בגין, הוא נכנס לממשלה עם שני שרים ללא תיק ולא נלחם על תיקים. היום, חברי המערך, אנו זקוקים, גם מבחינה חברתית וגם מבחינה מדינית, לממשלת ליכוד לאומי.

הייתי רוצה היום לגעת בקיצור בשני נושאים. הנושא הראשון הוא ההסכם עם מצרים. לאחרונה מתרבים הדעות והקולות המפקקים בהסכם, גם באופוזיציה וגם בקואליציה. אני רוצה להגיד לכל המפקקים: הכנסת הקודמת אישרה את ההסכם. היא אישרה אותו וידעה שבהסכם כזה יש סיכונים. למרות זאת, חברי הכנסת הצביעו בעד אישור הסכם קמפ-דייוויד. כאשר אתה נכנס למלחמה, אתה יודע שלמלחמה יש סיכונים. לשמחתי, נכנסנו למלחמת השלום. הספקות שנוטעים היום כעם אינם בריאים. הם מעורדים קבוצות ואלמנטים לנסות להילחם בשלום. אנשים היושבים היום בלמית מקבלים רמזים, שעדיין יש סיכונים שהם יישארו שם. אין זה בריא ואין זה טוב. אני חושב שאנחנו חייבים ללכת להסכם השלום כגאווה, על כל הסיכונים שבו.

חבר הכנסת יצחק רבין אמר כאן היום, שיש לאשרר את ההסכמים מחדש. אני רוצה להגיד לו — הוא אינו פה — שגם אחר שמאשררים הסכמים, אפשר להתחזק. כמה פעמים אנחנו צריכים לדרוש מנשיא מצרים ומנשיא ארצות-הברית שהם יצהירו שהם תומכים בהסכמי קמפ-דייוויד? מה אנחנו רוצים מנשיא מצרים, שבכל בוקר הוא יקום ואחרי התפילה יאמר: "אני מכיר בישראל?"

חבר הכנסת הלל, היושב פה — שמעתי מפיו בהזדמנויות שונות טענות, מדוע שיחות האוטונומיה התקיימו רק יום אחד בירושלים. צריך להזכיר, שגם ועדות הכנסת מקיימות את ישיבותיהן בחלקן בתל-אביב, ואלו הן ועדות של כנסת ישראל.

גם לנסיגה. היום, שלוש שנים לאחר המשאומתן, צריך להביא קץ לעניין: או שכונות מצרים וארצות-הברית לבצע את ההסכם בשלמותו; או, חלילה — לא. לכן אני מציע מה שאני מציע. תיכף תשמעו.

לא יעלה על הדעת, שאנחנו מצדנו ניסוג מסיני, מאופירה ומימית, מיישובי פתחת-רפיה, מבסיסי צה"ל חיוניים, משרות התעופה איתם ועציון, ומצר שני, נהיה חשופים לסחבת מכוונת, לביטול חוזר ונשנה של המשך הדיונים על עתידם של חבלי ארץ אלה. המדיניות הבסיסית של ממשלה זו לא השתנתה. היא רואה כפתרון למשך חמש השנים הבאות את הסכם האוטונומיה לתושבים, כתקופת מעבר. כל זה, כמדומני, היה ברור ומוסכם על רוב חלקי הבית. קרו דברים בתקופה האחרונה, שחלילה לנו להתעלם מהם או לא לעסוק בהם כבר היום: רצח הנשיא סאדאת; ממשל חדש בארצות-הברית, הרואה בסעודיה יסוד חשוב להסדר במזרח התיכון ומחשיב את שיתופה של סעודיה במערך האסטרטגי באזור. לאחר אישור עסקת הנשק, המדיהמה בהיקפה ובטיב הנשק הניתן לסעודיה, והמאמץ שהשקיע ממשל זה באישורה של עסקה זו — הרהיבה עוז מדינה זו לצאת בתוכנית שמנונת הסעיפים, שכולם מובילים לפגיעה שאין לה תקנה בעתירה של מדינת ישראל. וכבר מיהרו בממשל — בארצות-הברית — לראות בה בסיס למשאומתן. אלה כוונות הממשל בארצות-הברית. חלילה לנו שלא להבין את משמעות המגמות, המחשבות וכיווני המדיניות החדשה הזאת.

ובמצרים, למרות כל ההצהרות על דבקות בהסכמי קמפ-דייוויד, ייאמר לזכותם שהם אינם מרפים מלהשמיע את כוונותיהם, שיושלים היא חלק כלתי נפרד מהסכם האוטונומיה ובירתה של האוטונומיה, כפי שהם מבינים אותה. הם רואים באוטונומיה פרוודור למדינה פלשתינאית. מי פתי כינינו ולא יאזין לזמירות אלה ולא יכיר בעובדות הטופחות על פנינו. ללא הסכם ברור על עקרונות לכיצד האוטונומיה כבר היום, לאחר כל הדיונים שהתקיימו במשך שלוש השנים האחרונות.

נוכח כל אלה חובה עלינו להבהיר בקול ברור ובהיר, הן לארצות-הברית והן למצרים: אין אנו חוזרים בנו מהסכם שחתמנו עליו, אנו נבכרו; אבל חובה כזאת מוטלת גם על שאר השותפים להסכם. לא נחפרק מנשקנו, לא נמשיך בנסיגה ללא הסכם עקרוני מחייב מצדם. נישא ככל המכאובים, אבל חלילה לנו מלהטמין ראשו בחול ולא לראות את הסכנות החמורות — שלא נגיע להסכם על אוטונומיה. או אז, חלילה, כאשר נבצע נסיגה טוטלית מכל סיני, תחזור מצרים לשותפות עם אחיותיה הערביות, בעלות העמדות הידועות לגבי מדינה פלשתינאית, ירושלים והחזרת הפליטים. לא די באלה ואין זה סוף פסוק. רק עמדה ברורה ואמיצה היום, לא מחזר או מתחרים, תבהיר באופן חד-משמעי: הסכם כולל כנתבר וכלשונו, או הקפאת המשאומתן והקפאת הנסיגה. רק בדרך זו נבהיר באופן חד-משמעי לארצות-הברית ולמצרים — ולידינו וליריבינו בעולם — שאין לנו ברירות וקודי נסיגה מעבר להסכמי קמפ-דייוויד. לא נטפח אשיות ואל נעסוק בחשבונות פנימיים. נתאחד כולנו היום בעיקר. ואז נקדם גם את השלום באזור והעיקר — נבטיח את עתידנו וביטחוננו.

היו"ר מ' שחל:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת דרור זיגרמן, ואחריו — לחבר הכנסת יובל נאמן.

דרור זיגרמן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת, אפשר היה לשכפל את הדברים ולהעבירם לחברים. כך היה נעים יותר, אבל אני מבין שצריך להתרגל.

בארצות-הברית, ובכך גלגל את הכדור והתחיל ירכוז לא על התוכנית הסעודית אלא על הצהרת שר החוץ. וזה מה שאנו צריכים לומר. שירדן, שֶׁ-70% מאוכלוסייתה הם פלשתינאים, היא מולדת הפלשתינאים. ואנו מוכנים לנהל משאומתן. כאשר תוקם מדינה פלשתינאית, עם כל גורם שייצג את הפלשתינאים ויכיר בזכותנו להתקיים כאן בגבולות בטוחים.

היו"ר מ' שחל:

רשות הייבור לחבר הכנסת יובל נאמן, ואחריו — לחבר הכנסת בני שליטא.

יובל נאמן (התחיה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מדיניות הפיוס והנסיגה הישראלית פשטה את הרגל. רק אוטופיסטים בלתי-מציאותיים מאמינים עדיין שכל ויתורינו לא היו לשווא. מהסכם הביניים של ממשלת רבין ועד למהתלה הנוראה של קמפ-דייוויד, עוד מעט ולא ייוותר דבר. בעידן שבו מחרפסות מעצמות בפני מטורפים כקדפי או אנכרונים היסטוריים כשושלת הסעודית — וכל זאת תמורת אספקת נפט סדירה יותר — בעידן זה ויתרנו באברורוס ובעלמה על אי-תלות מוחלטת, והוכחנו טירוף-דעת יומרני מעבר לכל היגיון כלכלי-מדיני. מאז 1975 מתאמצים כל גורם המוצר המתחלפים ואינם מצליחים להתגבר על הפער. יצרנו תלות נוראה בארצות-הברית. תלות המעיבה על כל מהלכינו המדיניים.

שלוש הנחות מוטעות הוליכו אל דרך הפיוס והנסיגה: האחת — שהמזרח התיכון עיף משפיות דמים וצמא לפשרות ולשלום; השנייה — שאכן קיימת פשרה אפשרית כזאת, שתותר את ישראל בטוחה; והשלישית — שארצות-הברית תספק את התחליפים בביטחון ובכלכלה.

את המזרח התיכון ואת סלידתו משפיות דמים ראינו מאז קמפ-דייוויד בארץ ובלבנון, שם נשפכים ועוד יישפכו נחלי דם. בריית-המועצות לוחמת באפגניסטן וממתניה להודמנות שתוליכנה אל המפרץ ואל הנפט. קדאפי כבש את צ'אד ולא היה פוצה פה ומצפצף, עד שקם מיטון המנסה לבלום ולהציל. דרום-תימן ואחיופיה הצטרפו למעגל הסובייטי. בסעודיה כבר היו שתי מרידות. עירק פלשה לאירן, "ובכל אלוים סוער" — אמר כאן ראש הממשלה לפני כשנה, "מצרים וישראל הן אי של שלווה". עד שבא ה-6 באוקטובר וקרע את מסך השלוה במצרים. מובקב נאבק על המשך שלטונו ומחפש את השיבה אל חיק האומה הערבית, אך לא לפני אפריל 1982, כמובן.

גם עניין הפשרה הסבירה התנוץ. הוא כבר נופץ למעשה בקמפ-דייוויד, שם הכירו בזכויות הלגיטימיות של העם הפלשתיני ורק דחו את הקמת מדינתו בחמש שנים. אומנם כאן, אצלנו, עוד מהלכת אשליית האוטונומיה הבלתי-מסוכנת, שאגב אפילו אותה אין לקופטים במצרים, למשל. אך העובדות לגבי התהליך הן אחרות. "נכון", אומרת ממשלת ישראל, "האוטונומיה היא שלב מעבר, אך לא נאמר למה". חבר הכנסת מילוא מדבר אפילו על שמירת זכותנו לחבוצ ריבונות בבוא העת. ממי? — ממצרים, מהפלשתינאים ומירדן, כפי שכתוב בהסכם? ברור שהוא שלב, שלב למדינה הפלשתינאית שתוארה על-ידי ראש הממשלה כאן הערב בכל מערומיה. זאת של פה?

משום מה גם בזה הערבים כבר אינם מסתפקים; ואם כן — גם האירופים וארצות-הברית, אצה להם הדרך. במקום חמש שנים, פה רוצה כמה חודשים. עד מה אתם מתפללים, חברי הכנסת? הנסיך פהד אמר שוב דברים כרוּרס כאשר לחזרה לגבולות 1967, גם בירושלים. הרי גם הנשיא סאדאת אמר זאת פעמים רבות, וגם כאן בכנסת. הוא בסך-הכול הסכים, על הנייר, להמתין חמש שנים. מי שהסכים כאלו זה קמפ-דייוויד, אל יבוא בטענות על המשך הדרדור. מי שפעל

שר שחזר לאחרונה ממצרים, שמעתיו אומר שהוא חזר מדוכא. כנראה לא הצליח באיוה משאומתן. לו אני רוצה להגיד, שגם עם מדינות ידידותיות אין לנו הסכמי תירות מלאים, לא הסכמי חקלאות מלאים ולא הסכמי כלכלה מלאים. אז מה אנו רוצים ממצרים? עלינו ללכת להסכמי קמפ-דייוויד. אין דרך אחרת. חתמנו עליהם ויש להשלים אותם. בזה אני מחזק את ידי ראש הממשלה שאמר, שמדינת ישראל תעמוד בכל סעיף ובכל פרט מהסכמי קמפ-דייוויד.

הנושא השני הוא החזית המזרחית והתוכנית הסעודית. יש לדחות את התוכנית של האמיר פהד, אבל לא רק לדחות, לא רק לומר לא, צריך לומר גם מה כן. העובדה היא, שהעולם כולו עוסק היום בתוכנית הסעודית. גם הבית הזה עוסק בה. ולמעשה כבר השיג האמיר פהד הישג. הוא התחיל להעסיק את העולם בתוכנית הזאת. ואנו חייבים להציג פתרון נגדי. לא רק לומר לא, אלא לומר מה אנו כן מציעים.

לכן אני מחייב, בניגוד לראש האופוזיציה, את הצעותיהם של שר החוץ יצחק שמיר ושר הביטחון אריאל שרון. אני מאמין שאנו, כאתגר נגדי, חייבים לומר, שירדן היא המולדת של הפלשתינאים, ואנו מוכנים לנהל משאומתן על העתיד הגבולי עם כל גורם פלשתינאי מייצג, שיהיה מוכן להכיר בנו ובזכותנו קיומנו בגבולות בטוחים ויהיה בעל מדינה.

חבר הכנסת פרס חזר לאופציה הירדנית. אני רואה שהוא, שוב, לא למד מהמשיגים של ממשלות המערך בעבר. שראו במלך חוסיין מושיע לאומי. החברר לכולנו שהמלך חוסיין קיצוני לא פחות מערפאת ומהאמיר פהד. הוא אינו רוצה לדון אתנו על השטחים והוא שולח אותנו לפלשתינאים. חבר הכנסת פרס דיבר על חלום ימות המשיח. גם התוכנית להגיע למשאומתן עם ירדן היא בגדר חלום ימות המשיח. אין פרטנו, חבר הכנסת פרס, למשאומתן — — —

שלמה הלל (המערך):

אתה בעד סיפוח הגדה או בעד משאומתן על גבולות? זה הוויכוח.

דרור זיגרמן (הליכוד):

אני בעד משאומתן על גבולות בטוחים. אבל חוסיין אינו פרטנו.

קריאה:

מי כן?

שלמה הלל (המערך):

אתה בעד סיפוח מלא?

דרור זיגרמן (הליכוד):

אני לא אמרתי שאני בעד סיפוח מלא.

קריאה:

— — —

דרור זיגרמן (הליכוד):

כלומר, שתי ההצעות — גם שלכם וגם של שר החוץ שמיר ושר הביטחון שרון — הן חלום ימות המשיח. כלומר, אנו מתעסקים בשלב זה עם עצמנו. אבל אנו צריכים לזכור שגם לפני חתימת הסכמי קמפ-דייוויד, השלום עם מצרים היה בגדר חלום של ימות המשיח.

אני חושב שעלינו לנהל מאבק הסברתי ולהשליך את הכדור ולגלגל אותו אל ארצות-הברית ואל הפלשתינאים. אנו צריכים להציב אתגר נגדי. לכן טוב עשה שר החוץ כאשר הצהיר בארצות-הברית, שמולדת הפלשתינאים היא ירדן. כי הוא העסיק בכך את הממשל האמריקני והעיתונות

איתנה ובקידום מהיר של רבונותנו בכל חלקי ארץ-ישראל שבידנו. נציל מה שניתן עוד להציל. מה עוד צריך לקרות, שטרם קרה, כדי שתוסק המסקנה?

היו"ר מ' שחל:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת בני שליטא, ואחריו — לחבר הכנסת חיים הרצוג.

חבר הכנסת בני שליטא איננו באולם.

רשות הדיבור לחבר הכנסת חיים הרצוג, ואחריו — לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין.

חיים הרצוג (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אומרים: איזה חכם? — הרואה את הנולד. דומני כי מי שמתיימר היום לראות את הנולד, קשה לכתונו חכם. נראה כי עוד טרם עמדנו בפני תקופה של אי-ראות לאומית כפי שאנו עומדים בפניה כיום.

אפשר היה למעשה ליישם את האמיתה הזאת ביחס לראיית הנולד לנוכח הקשר שנוצר בזמנו בין עסקת ה"איווקס" וה-F-15 ובין הדיבורים על הסכם אסטרטגי.

מדאיג להתכונן בתמורות האסטרטגיות אשר פקדו לאחרונה את אזורנו ואשר גרמו לשינוי מהותי במצבנו. אין כל ספק כי מצבנו הורע. מירון הנשק, עם העסקה האחרונה, הגיע למדים אשר אין מדינה קטנה, שלא לזכר על מדינה עם קצב אינפלציה של יותר מ-100%, מסוגלת להתמודד אתם. כפי שצוין על-ידי קודמי, הטילים הסוריים נמצאים בלבנון — ואין זכר לתוויה; בצפון, בסוריה — מעורבות סובייטית מחזקת את אויבנו; בדרום-מזרח, בסעודיה — מעורבות אמריקנית ואירופית מחזקת את אויבנו; במזרח, בירדן — מעורבות אמריקנית, אירופית, וכעת גם סובייטית. מחזקת את אויבנו; ובדרום נוצר מצב המגביר את רגש אי-הוודאות, אשר ממלא כבר כרסם בלבנו. ועל כל זאת בא מצב חדש, הטומן בחובו סימנים מדאיגים של תהפוכה במדיניותה של ארצות-הברית.

דומני, כי מי שרואה במצב שנוצר בארצות-הברית מדיניות אמריקנית ברורה, אשר חושבה מראש, טועה ומחמיא יתר על המידה להנהגה האמריקנית. כל מי שביקר לאחרונה במרכזים של מעצבי דעת-הקהל בארצות-הברית, במערכות העיתונים ובמרכזים של אמצעי התקשורת, שמע בצורה בלתי-משתמעת, כי מאז מלחמת העולם השנייה טרם זכתה ארצות-הברית לממשל כל כך לא-מוססה ולא-ימוכן בנושאי מדיניות החוץ, כמו ממשלתו של הנשיא רייגן. לפנינו מדיניות ההולכת ונוצרת בצורה אמפירית, ומכאן שהיא מושפעת לא במעט מהתפתחויות יום יום. נושאים רבים נקבעים, וביניהם נושא ה"איווקס", תוך קריצה לעבר ההשלכות שלהם על מדיניות הפנים. כגון במקרה דגן — מאז הכוחות בקונגרס בנושאים כלכליים. וזהו מדיניות מהיד לפה, ולכן היא נתונה להשפעות של גורמים ונושאים אשר אין כל קשר ביניהם ובין הנושא הנדון.

אינני מאמין שהיתה או שקיימת מדיניות אמריקנית כוללת. אך העדר מדיניות וחוסר הכנה לכאורה מצד גורמים מרכזיים יוצרים חלל, שאליה נכנסים הגורמים הפרו-ערביים בממשל. לחון מצב זה באה חוכנית פהד, אשר על סכנותיה וחולשותיה עמדו דוברים אחרים וכן ראש הממשלה בהציגו את הנושא בפני הכית.

לי אין כל ספק, כי תוכנית זו היא פרי סיכום בין ערכי-הסעודית לבין אש"ף. המהלך די שקוף. תוכנית פהד מכירה בזכותן של כל המדינות באזור לחיות בשלום. אם תרצו — היא מכירה בישראל. אם תרצו — היא איננה מוכירה את

והסכים לחיסול ההתנחלות בדרום, אל יבוא בטענות על מי שחובע את חיסולה במזרח. לא תינקו מכך, גם כשתיסעו להסביר שלא לזה נתכוונתם. כדברי הנביא יחזקאל: "— ולקחו עם הארץ איש אחד מקציהם, ונתנו אותו להם לצופה, וראה את החרב באה על הארץ, ותקע בשופר והזהיר את העם, ושמע השומע את קול השופר ולא נזהר, ותבוא חרב ותקחהו — דמו בראשו יהיה".

על ישראל המקוצצת בגבולות 1967 קל יהיה ללחוץ. נשוב לסגירת מצרי טירן, להטיית החצבני והבנייס למלחמה, מלחמת שמד.

אבל גם מי שראה בסאדאת "דף חדש" ובשורת השלמה עם קיומנו, קשה להאמין שיכולות עוד לפעם בו תקוות כאלה. הכול נגזר ב-6 באוקטובר, גם הסיפורים על העם המצרי החפץ בשלום — קראנו על כך בעיתונים — כל זה נחבדה, לא נמצאו שם אכלים על סאדאת. ואדוני ראש הממשלה שאיננו כאן, שדיבר על השתתפותנו בצערו של העם המצרי — העם המצרי איננו מצטער. את נאצר הם ביכו. אלה מאווייהם. הם אינם מכינים גם, שסאדאת הלך למעשה בדרך השלכים שהסביר לנו הערב ראש הממשלה. מדוע אין מאמינים לפהד, ולסאדאת מאמינים? העם המצרי אינו רוצה להינתק מן האומה הערבית, גם לתקופה קצרה. כנראה, רק מובקר מבין שחינוי בשבילים להפגין המשכיות לשישה חודשים נוספים.

לשווא כל הוויתורים. מי זוכר לנו את הוויתור על סיני? מר בגין מכונה בעולם intransigent, בצאתם מהלוויית סאדאת הוריעו הנשיאים קטר ופורד על הצעד הבא — הכרה באש"ף. חלפו שבועיים ועתה חומכים הנשיא רייגן וחבריו בתוכנית פהד. צדק חבר הכנסת רבין. למעשה על קמפ-דייוויד הם כבר ויתרו. אך לא די בכך, חבר הכנסת רבין, שנוצא מהם הבטחה מחודשת, סעודיה והנפט יתקיימו גם אחרי אפריל 1982, וגם אחר כך הם יכולים להתחרט. אנחנו כאן עוד ממשיכים לזכר על חתימתנו על הסכם, חתימה המתייבשת אותנו וידיה מה, נקראה. לארצות-הברית, שהתחייבה לפני שנתיים שלא יסופק ציוד התקפי למטוסי F-15, אין זו פתיחת כבוד לבטל הסכמים. נשתנו התנאים, אומרים לנו. ולגבי קמפ-דייוויד לא נשתנה דבר? עוד נשמע את זאת גם מארצות-הברית עצמה, בכיוון השני.

ומה על התחליפים האמריקניים? במקום להשתחרר מתלות מדינית-כלכלית, הידקנו אותה אף יותר. כל ויתור מוביל לויתור הבא ולכלכלה מעורערת. ואבוי לנו מן השילוב האסטרטגי הזה, אם ללמוד ממה שחושב הנשיא רייגן על צרכינו הביטחוניים. הוא הרי אמר, שמתן ה"איווקס" לסעודיה מגביר את ביטחוננו.

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, די במדיניות בתי-הענה הזאת, די בגיגנלמיות של מי שאינו קופץ מן הרכבת לאושרוין. מי אין זה מכובד, מעל כמת הכנסת שלוחה ברכתנו, ברכת תנועת התחיה, לסרבני הסיגה בימית ובאופירה. יום יום הולכות ונפקחות עיניים, אם כי רבות מאוד, לצערי, הן העיניים שאין רוצות לראות. גם על תלחי כבר ויתרו אז, בתליאביב. חברים בימית ובאופירה, באמתחתם ובנאמנותכם אתם לוחמים את מלחמתה של ארץ-ישראל. חזקו ואמצו.

חברי הכנסת, תקום ממשלת ישראל ותעשה את מה שכל העולם המערבי בהגיונו הפשוט חשב שהיא תעשה. אין עיתון שלא אמר שישאל תפסיק את הנסיגה. מה שמתרחש במזרח התיכון ריקן על ישראל תפסיק את הנסיגה. זאת אומרים גם האמריקנים, הרוצים לתבוע את ליטרת הכשר הבאה. נודיע אף אנו, שהנחות קמפ-דייוויד נחבדו ושאונו מעכבים את המשך מהלכי הביצוע כולם. נחליף מדיניות פיוס ונסיגה בעמידה

גם סיעת שינוי דוחה את מה שקרוי "התוכנית הסעודית". למעשה אין מדובר כאן בתוכנית. יש אפילו חילוקי דעות לגבי מה שנאמר באותו ראיון. שהיה בעצם תשלום מס-שפתיים לחץ שלחצה ממשלת ארצות-הברית על ריאד, כדי שתשפר את סיכרי קבלתה של החלטה חיונית בנושא אספקת הציד הצבאי לערב הסעודית. אבל גם אילו היתה זו תוכנית וגם אילו המלה "מדינות" היתה מופיעה בה, בניגוד לשמועה שהופיעה המלה "עמים". וגם אילו המלה "כל" היתה מופיעה במקום שהיא חסרה, נדמה לי שראוי שתאימרו האמת, שאין כאן ניסיון להשלים עם ישראל, שאין כאן תפנית בגישה לישראל, המלווה בתפנית באמצעי התקשורת הפנימיים, תפנית ביחס לפגישה אפשרית עם נציגי ישראל.

מדובר כאן בתכסיס של יחסי ציבור, ופליאה היא בעינינו, כיצד מדינאים מנוסים חוזרים על אותו תכסיס, שאנו רואים אותו במשך השנים האחרונות, שבו כל נדנדור עפעף, כל עזיבת מסוימת, כל גלגול עיניים מרומז, נחשבים לפתע להכרה מרומזת בישראל. אנתנו רשאים לתבוע, של מדינה הרוצה לשנות את עמדתה כלפי ישראל, כל מדינה ערבית הרוצה לעשות זאת, תנהג בישראל כמדינה עצמאית שוות זכויות, והתביעה הזאת שלנו מתחזקת על-ידי הניסיון המצוי, שהרי כאשר ראינו ששליט מצרים מפגין בעליל, לא ברמזים ומסווים לאמצעי התקשורת, את יחסו לישראל, לא היה גבול לגמישות שהפגינה ממשלת ישראל והפגין הרוב בבית הזה. הרי הוכחנו כמעשים, לא כמלים, שכאשר יש שותף אמיתי, לא מזויף, לדורש שיש להשלום, דברים שלא הולחנו על הדעת הופכים להיות נושא למשא-ומתן, למיקוח וגם לווייתור. והרי מי כמונו יודע כמה מכאיב הוא הווייתור על סיני, על כל מה שהשקענו בתצריהי הזה, על הנפט שגילינו ופיתחנו בו.

אמנון לין (הליכוד):

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
אני את שלי בעניין המשא-ומתן של קמפ-דייוויד אמרת בוועדה סגורה, שבה היית אתה חבר בשעת האירוע וגם לאחר מכן. לדעתי, המשא-ומתן הזה יירשם בדברי ימי ההיסטוריה הדיפלומטית כבטיבו קיצוני של רשלנות. אבל כאשר היתה לסיעת שינוי בכנסת הקודמת הברירה לבחור בין המשך מצב המלחמה ובין שלום מנוסח רע ותובעני כלפי ישראל, הצבענו בעד השלום, ואין אנו מצטערים על כך.

ומשום כך אני אומר וחוזר ואומר גם לידרנינו כושינגטון ובמדינות ערב — ואני מאמין שיש לנו ידידים: התבוננו כמה שקורה לדעת-הקהל בישראל כאשר יש פרטנר, כאשר יש שותף, לא כאשר יש כל מיני העויות-לשון וגלגול-עיניים למרומים, שאין מאחוריהם שום דבר.

משום כך דוחה סיעתי את מה שקרוי "תוכנית השלום הסעודית", והיא מצטרפת בכך לרוב הגדול של הבית.

עם זאת, אני חוזר ואומר מה שאמרנו בהזדמנויות קודמות, מה שנכון ואמיתי לא רק מבחינה עניינית אלא גם מבחינה טקטית: אי-אפשר לומר "לא" ולהסתפק בכך; אתה חייב לומר מה כן. ובעניין זה צריך להבין, שהמשבר הנמשך בשיחות האוטונומיה, משבר שהתרחש עליו בשלוש השנים האחרונות, הוא שיצר את החלל שאלינו נכנסו ההחלטה של ועידת נציה ויוזמה זו של הנסיך פהר, וככל שהחלל הזה מתרחב, כך גדל הסיכון לישראל.

לראש הממשלה יש תשובה, יש לו תשובה משפטית פורמליסטית: יש הסכמי קמפ-דייוויד, ואכן, מבחינה פורמליסטית ומבחינה משפטית אנו חושבים שהסכמי קמפ-דייוויד מחייבים, ולדעתי אין טעם ואין תכלית באישרורם

ישראל. בשלב מסוים יופיע ערפאת קבל עם ועדה כמי שמאמץ את תוכנית פהר. פירוש הדבר, יאמרו כל המפרשים בעולם, הרואים כל ניד עפעף של ערפאת כנכונות להכיר בישראל — פירוש הדבר, הכרה בישראל. מכאן יסיבירו, כי הדרך פתוחה לארצות-הברית לשאת ולתת עם אש"ף. קבלת תוכנית פהר תהיה ההכשר של ערפאת בעיני האמריקנים, ולא יהיה חשוב שערפאת יסיביר לציבור שלו, כי ישראל איננה מחזרת אפילו פעם אחת בתוכנית פהר. זהו המהלך שאני צופה, והוא משתלב עם ההערות של שני נשיאים לשעבר על הצורך בהידברות עם אש"ף וכן עם נסיעתו של הנשיא ניקסון לערב-הסעודית.

מול מגמה כזאת יש להיערך. מהמערכה על ה"איווקס" הסתמנה גם נקודת אור. הממשלה למד, כי קיימת בארצות-הברית קהילה יהודית, המוכנה להיבדק ולהחזיר מלחמה שעה. הממשלה למד, לדעתי, כי יש לו עסק עם קהילה גאה, היודעת להפעיל שירים במידת הצורך, ודומני כי אם נצא למערכה מונעת, יחסם הממשל מלהיכנס לעימות נוסף. כל זה כנתיא שנעלה מערכה על דעת הקהל בארצות-הברית, שבה ישותף הציבור היהודי בסיוע כל הכוחות מישראל.

אך אנתנו חוזרים שוב לבעיה הכאובה מימים ימימה: אין אנתנו ערוכים למערכה, אשר חייבת להתנהל 24 שעות ביממה במשך 365 ימים בשנה. ועד אשר ניערך, יעם המבנה והכלים לכך, נמצא את עצמנו חמיר במצב של מאמצי חירום חדי-פעמים במקום במצב של מאמץ מתמיד ומתמשך. כל אימת שנוצרת בעיה, מופיעות הכוחות כי הנה משרד החוץ או הממשלה נערכים למסע הסברה. מסע ההסברה חייב להיות עניין של קבע, כפי שלמדו, אנב, הערבים, הגיע הזמן שממשלות ישראל כולן תשתחררנה מהדירבוק המונע טיפול שורשי בבעיה הזאת.

ולבסוף, תוך כדי המאבק על ה"איווקס" התעלמנו מההישגים שהיו לאתונה לאש"ף בופן, בארצות-הברית ובאירופה. זהו גורם המנהל מלחמה נגדנו ומצליח, לעתים, להפריד בתודעה הציבורית בין מערכת הטרור ובין הפעילות הפוליטית שלו. הוא מצליח להפריד, בתודעה, בין האימה והשנאה של הטרור לבין החינוך הדיפלומטי. לדעתי, יש מקום להקמת מטה משולב ללוחמה בגורם הזה בשדה הקרב, בפעולות נגד טרור, בשטח הפוליטי, בשטח הפנימי בישראל ובשטחים, ומעל לכל — בשטח ההסברתי. רצוי שיד אחת תכוון את כל המערכת, המתנהלת היום על-ידי גורמים שונים, לעתים ללא כל תיאום.

אני גם מציע, כי נרד מהדרישה שאש"ף יכיר בישראל או ב"242. אין לך, לדעתי, כל ערך, וה"הרגיל" שלהם עם תוכנית פהר מוכיח, כי הם יתפשו דרך אשר בעקיפין ניתן יהיה להסכיר באמצעותה כי הם מכירים בישראל, כפי שהסכרתי קודם, או ב"242. לדעתי, צריך לדורש דבר אחד ויחיד מהם, מהאמריקנים ומדעת הקהל האמריקני, והוא: שינוי האמנה הפלשתינאית. חד וחקל. בנושא זה הם לא יוכלו להתחמק ולמצוא נוסחאות גנאלות.

באשר להבנה אסטרטגית: אני מחייב הסדר אסטרטגי בין שתי המדינות, אם הוא מעוגן בצרכים הביטחוניים של ישראל. אך אני מברך על שהיית ביקורם של שר הביטחון והצוות הישראלי, בתקווה כי התוכן המוצע יובהר בטרם ניכנס למשא-ומתן.

היו"ר מ' שחל:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין, ואחריו — לחבר הכנסת מרדכי בן-פורת.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כמו רוב סיעות הבית כך

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
אני מדייק לחלוטין.

שר המשפטים מ' נסים:
הפרישה מן הממשלה לא היתה על רקע זה.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
היתה כוונתי על רקע זה, סלח לי.

שר המשפטים מ' נסים:
היא היתה על יוזמת יריגה.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
אדוני שר המשפטים, אתה יודע, יש ביטוי באנגלית:
גנאלמנים לא מתווכחים על עובדות. זה לא היה על יוזמת
יאריגה. יוזמת יאריגה נדחתה על-ידי ממשלת ישראל.

שר המשפטים מ' נסים:
לא, סלח לי.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
יוזמת יאריגה נדחתה על-ידי ממשלת ישראל. יושב כאן
שר שהיה בממשלה. חבר הכנסת שלמה הלל — — —

שלמה הלל (המערך):

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
לא, לא, טעות היא בידך. אבל אני מבקש, שהוויכוח הזה
בין שותפיה של ממשלת הליכוד דאז לא יהיה על חשבונך.

היורר מ' כהן:
הזמן המוקצב לך עבר, בבקשה.

שר המשפטים מ' נסים:

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
אדוני שר המשפטים, אני אביא לך 10 ציטטות לפחות.
שבהן ראש הממשלה היום, לשעבר השר מנחם בגין, חבר
הכנסת מנחם בגין, מתנגד להחלטה 242, ובהודמנות זו אתן לך
20 ציטטות, המתנגדות לכל רעיון של התפטרות חברי
הממשלה מהכנסת.

דניאל רוזוולי (המערך):
ב־20 במאי 1969 התקיימה ישיבת ממשלה, שבה ניתן היה
ללמוד כאלו הממשלה תומכת בהחלטה 242, והיה סף משבר
של ממשלת הליכוד הלאומי. סליחה, זה היה ב־20 במאי 1968.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
רבותי, על כל פנים הניסיון הזה — — —

היורר מ' כהן:
חברים, חבר הכנסת רוזוולי, חברי הכנסת, לא על חשבונך
של חבר הכנסת רובינשטיין.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
אני אביא בהודמנות הקרובה, אדוני שר המשפטים, את
הציטטות המתאימות. אילו הייתי יודע שיש מחלוקת, הייתי
מכין אותן מראש.

הניסיון מוכיח — רבותי, אינני אומר זאת מתוך שמחה
לאדי. אינני אומר זאת כדי לנגח את ממשלת הליכוד הלאומי או
את ממשלתה של גולדה מאיר וזכרונה לברכה — ואין זה עניין
של זיקה היסטורית ואין זה עניין של השקפת עולם. שמי
שנחשב למינימליסט הופך להיות מקסימליסט, ולהיפך. אני
חרד מאוד, שאותו תהליך מתרחש היום. משום שכאשר ישראל
אומרת "כן" או "לא", היא צריכה לומר "כן" על דבר שהיא

הפורמלי מחדש, לא בוועידת פסגה ולא בשום פורום אחר.
הדבר, אגב, ינתן לנו, ובקלות, יגידו לנו: אתם רוצים עוד
חתימה? — תקבלו עוד חתימה. משום כך איני מקבל את
ההצעה לקיים ועידת פסגה נוספת לאשרור נוסף, לחתימה
נוספת. כשבילנו הסכמי קמפ־דייוויד הם מחייבים. אני חוזר על
דברים שאמר חבר הכנסת דודו זינגרמן, מתוך הסכמה מלאה:
גם בשלום יש סיכונים גדולים, ואנחנו ידענו שיש סיכונים.
ידענו שכדור עלול לרצות את סאדאת. ידענו שהמשטר
במצרים יכול להתחלף, אני עדיין מאמין, שמהסכמי
קמפ־דייוויד תצמח תועלת לישראל. אני רוצה להאמין בכך
ואני גם מאמין בכך. אני מאמין שהחלל "לצד עוד מלחמה" אכן
ישמר לטווח נראה לעין, וגם זה הישג. לגבי השאר — אין אנו
יודעים. אבל צריך להבין תהליכים מדיניים. לדרוך בהסכר
הפורמליסטי — כזה אין די. לא יעזור לנו הסכר משפטי. לפני
מי נחבע את ארצות־הברית ואת נשיא מצרים ואת דעת הקהל
במדינות העולם החופשי ואת מדינות מערב־אירופה? בפני
איזה שהוא בית־דין גבוה לצדק בין־לאומי? האם נלך לכורדות
בין־לאומית?

שלמה הלל (המערך):
בית־משפט השלום בעפולה, היה אומר עמוס הדר.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
בית־משפט השלום בעפולה? יש הוצאה לפועל? אפילו
אם נצדק בפרשנות שלנו — ואני לא בטוח גם בכך — מבחינה
משפטית פורמלית עלולים לומר לנו: יש נספח, יש ההקדמה
להסכמי קמפ־דייוויד, יש ליקוי מסוים, ומשום כך אני עושה
חשבון עם ראש הממשלה ועם ממשלת ישראל, אשר לא הבינה
כי הצמרת הנסיגה מסיני לעניין האוטונומיה היא בנפשו. אותו
דבר שממשלת ישראל השתדלה והצליחה להתחמק ממנו, הפך
להיות לנו למלכודת. ואותו משחק נואל, עם הפסטיבל הנייד
בין הרצליה־פיתוח לאלכסנדריה, בשיחות חסרות כל שחר,
חסרות כל תכלית — את מי הוא שירת בסופו של דבר? — לא
את הצד הישראלי. הלינקי? הוזה היה באינטרס שלנו, ואנחנו
היינו צריכים לעמוד על כך, שלפני השלמת החלק האחרון
בנסיגה מסיני תהיה מחויבות וידיה הסדר בנושא הפלשתינאי
ובנושא המעמד של הגדה ומעמד האוטונומיה.

עוד היום, בשעה מאוחרת זו, אני פונה בקריאה לראש
הממשלה, להשתחרר מהתפיסה המשפטית הזאת ולדאוג לכך
שחושג הסכמה מרבית בנושא האוטונומיה — אם כי מוכרחים
לומר, שסיכוייה הולכים ופוחתים מיום ליום, גם אם יושג
הסכם וגם אם חושג הכנה בינינו לבין מצרים.

אבל חשוב לדעת, בעניין האוטונומיה, כמו בעניין אחר,
לעמוד על העיקר, משום שההיסטוריה הפוליטית הקצרה של
ישראל מוכיחה דבר אחד: "תפסת מרובה — לא תפסת".
ההיסטוריה שלנו בסני היא כזו. בשנים 1971 — 1972 דרשנו
הסדר ביניים בסני, הסדר חלקי בסני, מי שקורא את
זיכרונותיו של יצחק רבין יודע אילו הצעות קוסמות עמדו בפני
ישראל באותה תקופה. אמרו "לא" בחקיפות ובקיפות קומה.
אמרנו לא, לא תהיה נסיגה מהתעלה, לא נוריד את דגל ישראל,
לא נסכים ל־100 חיילים, ל־100 שוטרים — כל הסיפור הידוע
הזה, ולבסוף ויתרנו על כל סני בדרך המכאיבה והקשה ביותר.
או סיפוריה של החלטה מס' 242: ראש הממשלה, בהיותו שר
בממשלת אחדות לאומית דאז אמר: — לעולם לא נסיגה
— לעולם לא, ועזב את הממשלה כשל כך. והיום אנו התומכים
ב־242.

שר המשפטים מ' נסים:
האם אתה חושב שאתה מדיק? הפרישה מהממשלה לא
היתה על רקע זה.

הנשיא רייגן, אשר מזהיר לא אירופה לבל תתפתח למלל השלום של ברית-המעצמות, אינו מנסה ליישם מדיניות זו באזורנו. הוא חוזר ומסביר לנו, כי סעודיה מתונה ומסיעת להשגת השלום — יחס של "איפה ואיפה" ביחס לפוטנט השלום, שהוא רוסי במקורו. הסעודים תומכים בערפאת המתנשק עם ברזנייב, ולנו מנסים להסביר כי זהו פתח לשלום מקיף.

רבותי חברי הכנסת, לא אחת או משתכרים ממלל ומהצהרות. לא כולם. לא תמיד או עוסקים בעיקר. כלי התקשורת הבין-לאומיים והלאומיים דיווחו על הצהרות של נציגי ישראל על חלקנו באסטרטגיה הגלובלית במזרח-התיכון. ומה התוצאה? — טילים, "איווקס", מטוסים שישכנו על גבול ישראל. ניהלנו ארבע מלחמות שבחן שמיני היו פתחים. לראשונה נוספה דאגה חמורה למפקדי צה"ל, שעליהם להביא בחשבון הפצצות והפגזות מסיביות על ערינו.

רבותי, אינני מציע שנהלך סהרורים. כבר ראינו תקופות קשות ויצאנו מהן. אך ברוב המקרים ראינו את המציאות נכוחה וגייסנו את מירב תבונתה של האומה וכן התגברנו. החזית הקרובה תהיה תיאום פולה בין ארצות-הברית, מצרים וסעודיה. לכן עלינו לנקוט כחשובה מדיניות הנשענת על הנציגות המרבית של העם, לא רק למשלחת הסברה או זקוקים — וכשלעצמה זו הצעה טובה, וטוב שתצא משלחת כזאת שתייצג את הכנסת — אלא חייבים לנו לעשות מאמץ מרבי להקים חזית לאומית, שתתבסס על התייחסות לחווה השלום עם מצרים כאילו אין סכנה של חזית סירוב, ואל הסכנה של חזית הסירוב, שככללה סעודיה, כאילו אין חווה שלום עם מצרים.

האחדות הלאומית חייבת להתבסס על העקרונות האלה:

לא תקום ריבונות זרה ביהודה וכשומרון ובעזה, וישראל אף היא לא תכפה את ריבונותה על האוכלוסייה הערבית בשטחים אלה. חמש שנים תישכנה לפי הסכמים אלה לתקופת מבחן, אשר כסימה יאפשרו לפתוח במשאומתן עם ירדן, על חוזה שלום וגבולות קבע עמה, ועם נציגיהם של הערבים תושבי יהודה, שומרון וחבל עזה על סטטוס הקבע שיונהג בשטחים אלה. אם ממשלת ירדן והערבים תושבי השטחים יסיפו לעמוד בסיבורים להשתתף במשאומתן על הגשמת הסכמי קמפ דייוויד, תנהג ישראל את האוטונומיה, עד כמה שהדבר יהיה בידה, באורח חד-צדדי. כך סוכרת סיעתנו תל"ם.

צה"ל יהיה הצבא היחיד בשטחים אלה והוא יקבע את בסיסיו ופעילותו בהתאם לצורכי הביטחון. השמירה על הגבולות תיעשה על-ידי צה"ל, והמעבר לאנשים ולסחורות ייעשה באישורו.

תורחב ותוגבר ההתיישבות ביהודה, בשומרון, בחבל עזה ובירמת-הגולן. היישובים יוקמו בהתאם להחלטות הממשלה ועל בסיס נתון כללי, וכאן אין צורך ואסור לנו לוותר. תהיה זו קבוצה חלוצית ככל שתהיה מהעם שלנו, כנה ככל שתהיה, הכול חייב להיעשות על-פי נתון הממשלה. הקרקע שתוקצה לשם כך תהיה קרקע המדינה וכן אדמות שנרכשו מבעליהן.

באשר לסכנות האורבות לנו ממדינות הסירוב ומהנשק הרוסי והמעריבי גם יחד, עלינו לבנות מערכת מקלוט רדיקלית, ולשם כך להכניז על מלווה חיסכון לאומי מיוחד, שריכז את ורק לחיזוק המקלוט באזורי הגבול. זו תשובה לאותן מדינות הסירוב, שאינן מוותרות לנו ושאיינו יודעים אילו סכנות אורבות לנו מהן.

רבותי, כדי שלא נהיה עם נבל וטיפש, עלינו להוכיח לארצות-הברית ולמדינות ערב, על-ידי מעשים, שאנו מתייחסים כרצינות לקיומנו.

יכולה להשיג והיא צריכה לומר "לא" על דבר שיש סיכוי לדחות אותו. ולכן היא יכולה לומר "כן" למדיניות שכל העולם מתנגד לה ושחלק מן הציבור הישראלי מתנגד לה — מדיניות של ארץ-ישראל השלמה וסיפוח יהודה ושומרון. אני אומר זאת שוב, בלי להתייחס לזיקות הנפשיות. היא יכולה בהחלט לומר "לא" לכל ניסיון להקים מדינה פלשתינאית, לדרשה לוותר על ירושלים, לדרשה לחזור לגבולות 1967 — אלה דברים שהם בנפשונו, ונילחם עליהם. אבל כשאומרים שבמסגרת אותו "לא", במסגרת אותה חבילה יש גם נחלת אבות, ויש גם התנחלות בשכם, ויש גם הפקעת קרקעות, ויש גם צעדים הנוגדים את המושגים המקובלים של משפט — ה"לא" שלנו מתערער וה"כן" שלנו נחלש.

כל התביעה שלי היום, דווקא משום שאני מביע תמיכה בדברי ראש הממשלה, היא שה"לא" ילווה ב"כן" מהותי, ולא בהסתמכות על סעיפים פורמליסטיים בהסכם שלום, שאנחנו הצבענו בעדו ואיינו מתחזרים שהצבענו בעדו.

לבסוף, אדוני היושב-ראש, אני רוצה לומר, כי לדעת סיעתנו יש מקום למשלחת פרלמנטרית שתסביר את עמדת ישראל בפני קונגרסים ופרלמנטים אחרים. הדבר מקובל על הכנסת. הוא נעשה בפרלמנטים אחרים. אבל אני יוראים משלחת כזו לא כמבטאת את עמדת ממשלת הליכוד, לא כמחזקת הבדלי השקפה בין סיעות הבית ולא כפירוש של התייצבות הכנסת מאחורי עמדת הממשלה, אלא כביטוי של קונסנסוס לאומי אמיתי, על מרכיביו השונים ועל חילוקי-הדעות שבו. אבל על היסוד המלכד והמאחד אותנו בימים לא קלים אלה, תודה רבה.

היור"מ כהן:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת מרדכי בן-פורת, ואחריו — לחבר הכנסת משה שחל.

מרדכי בן-פורת (תל"ם):

כבוד היושב-ראש, ננסת נכבדה, למחרת היום שבו אישר הסנט האמריקני את מכירת ה"איווקס" לערב-הסעודית דווח מארצות-הברית, כי הנשיא רייגן הצהיר — ואני מצטט את העיתון — "אני מאושר, אישור העסקה הזאת יחזק את הקשרים הכלכליים החיוניים ביותר שלנו במזרח התיכון". בעיטוט אחר נמסר: "חוזק קשרי הכלכלה החיוניים של ארצות-הברית", זו הנקודה, שנשיא ארצות-הברית מצא, למעשה, להדגיש בכל עניין העסקה של ה"איווקס" עם סעודיה.

מה ניתן להסיק, רבותי חברי הכנסת, מהכרזות אלו של נשיא ארצות-הברית? — כי דאגתו איננה נחונה לצדק ולמוסר, איננה קשורה בהסכם גלובלי וגם לא בהתמודדות עם הסובייטים. דאגתו המודגשת היא: קשרי הכלכלה החיוניים של ארצות-הברית.

בהעדר נפט וזהב אין ישראל מסוגלת להתחרות בנימוק זה, ועליה לקרוא היטב את הכתובת שעל הקיר. לראשונה בלטה פעילות, בהיקף כה רחב, של החברות הכלכליות הגדולות של ארצות-הברית בהתערבות בשיקוליהם של חברי הסנט ובתביעת הצבעתם בעד אספקת נשק לאחת מארצות ערב. תוך כדי ריכוז על ה"איווקס" הושג הסכם הפסקת האש בלבנון וניתן פרסום רב לחלקה של סעודיה בו.

הנשיא מוברק מחדש את הקשרים עם הסעודים, ועל-פי הצהרותיו — תוך שמירה על הסכמי קמפ-דייוויד.

ריבוי הסימנים מראה את כיוונה של ארצות-הברית, הפונה לקראת איוון ביחסים, ואולי — תחילת ההעדפה של סעודיה.

בקמפ־דייוויד — לויתור על עקרונות. קרא את הספרים ותראה. ראש הממשלה יצא בתקיפות רבה, וחזר עם המשפט: "קיבלנו שלום וכבוד".

אמנון לין (הליכוד):
כאשר בא מסמך ההכנה לא דובר על הסכם השלום.

משה שחל (המערך):
חבר הכנסת אמנון לין, הבעיה המרכזית שהיתה אז — וקיימת גם היום — היא הכנה בינינו לבין ארצות־הברית. בתוך הוויכוחים שהיו לפני הסכמי קמפ־דייוויד היתה דרישה מצד סיעת המערך, שראש הממשלה יגיע קודם כל להכנה עם ארצות־הברית לגבי עמדתה האסטרטגית ולמתינוכות של ארצות־הברית כלפינו. הוא ויתר על כך. הוא לא רצה ללכת בדרך הזאת.

כיום אנחנו מצויים במצב כמעט כלתי נסבל. מצד אחד, יש לוח זמנים לנסיגה, ומצד שני יש בעיית האוטונומיה. הממשלה נתנה את ידה לכך. היא היתה מעוניינת בהמשך שיחות האוטונומיה עד אין סוף. מתוך השליה שהיא תעביר את הומן ועלי־ידי כך תפתור כאילו את הבעיה. הבעיה לא נפתרה. אנחנו עומדים היום לפני שינויים משני כיוונים: האחד, בתוך העולם הערבי עצמו ובתוך מצרים; והשני אצל ארצות־הברית. רבותי, אל נבוא בטענות. גם סאדאת, לא רק בכנסת אלא גם לאחר מכן, לא העלים שיש לו כוונה, שיש לו דרישה, שהוא לא ויתר על העיקרון של אי־הנכונות לוותר אף לא על "גרגר חול אתה מהאדמה שלי" — זה היה הביטוי. ממשלת ישראל בראשותו של מנחם בגין הסכימה בסופו של דבר לכך. שפשרה טריטוריאלית אצל ממשלת הליכוד מוכנה נסיגה מוחלטת לגבול הבין־לאומי. עלי־ידי כך היא יצרה למעשה את התקדים שהיום כולנו מפתחים ממנו. היא השלחה את עצמה והשלחה גם את העם, שהאוטונומיה תהיה תקופת מעבר, ואחריה הפלשתינאים ישכחו בכלל את הדרישות שלהם, והעולם — את רצונו לפתור את הבעיה בכללותה. גם בלא להתחשב בישראל. והנה ארצות־הברית, שממשל קרט־עלי־ידי הציר קרט־סאדאת הביאה להסכמי קמפ־דייוויד, היום יש לה ציר חדש, של רייגן־סעודיה או רייגן־פהד, והיא רוצה להביא לפתרון על בסיס שמזונה הסעיפים.

חברי הכנסת, אני רוצה לסיים את דברי ולומר לכם דבר אחד — שהיה לא רק תחושה אלא גם עובדות. חברי, חבר הכנסת מאיר כהן, ואנוכי היינו לא מזמן באיגוד הבין־פרלמנטרי בקובה. אני, כמי שהשתתף בכמה כינוסים כאלה. חזרתי פסימי, מודאג, עם מסקנות שכבר הבעתי אותן לפני הרצח של הנשיא סאדאת. במקרה, באותו רגע שהגיעה הדיעה, על מה שקרה במצרים, בשעה 14:00, היתה לי שיחה עם חבר הכנסת שמעון פרס ואמרתי לו: אני חוזר עם תחושה שחור שנה, שנה־יחצי, תבוא יוזמה אירופית בעידוד אמריקני שקט להסכם כפוי על ישראל. שהבסיס שלו יהיה חוזה לברכות 1967 והכרה באשף כגורם מייצג עיקרי, אם לא יחיד, בנושא הפלשתינאי. אומר לך גם למה אני חושב כך: זאת פעם ראשונה שכל מדינות אירופה לא הסכימו להגיש הצעה כלשהי בשמן בנושא המזרח־התיכון. זאת הפעם הראשונה שישראל קיבלה 50 גינויים בוועידה בין־לאומית, כאשר המעבר הציב הצעת פשרה כסעיף אחד בלבד, שזכתה לרוב, אגב בהתנגדות המדינות הערביות. שלא תטעו.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח ולשלום):
כאשר אתה מספר שמגנים אותנו, מדוע אינך מוסיף שיש סיבות לכך? מה קורה היום בגדה? מדוע בכית הזה אין מדברים על הרצה?

משה שחל (המערך):
חברת הכנסת שולמית אלוני, אם תרשי לי אומר — באמת

היור' מ' כהן:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת משה שחל, ואחרי — לחבר הכנסת דניאל רחוליו.

משה שחל (המערך):
אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, יש נושאים שהם מעבר לפולמוס ולוויכוח שבין מפלגות, שבין סיעות, שבין אופוזיציה לקואליציה. יש עתים, כאשר הלב והלשון אינם נוטים לוויכוח אלא לדאגה אמיתית אך וכאיו צורה ניתן יהיה לשמור על קיומנו, פשוטו כמשמעו, ובעתים אלה חייב כל אחד לעשות את חשבון הנפש.

אחת התקופות האלה היא, לדעתי, התקופה שבה אנו מצויים עתה. כל הניסיונות שנעשו עד עתה — לרבות הניסיון של קודמי, ידידי חבר הכנסת בן־פורת — הם בבחינת ניסיון לרבע את המעגל, בלי שהדובר עצמו משוכנע שניתן ליישם את הדברים האלה הלכה למעשה או להוציאם אל הפועל.

במה הדברים אמורים? לדעתי היום מתברר, כי הכול התחיל מהטעות ההתחלתית של ראש הממשלה בנהלו את המשאומתן בראשיתו, כאשר נחפזה ישראל בצעד הפתיחה שלה להציע למצרים, מייד ולאחר, את כל סיני, בלי לעמוד על תביעה כספית, יסודית וחשובה מאוד לנו, וזאת לא בגלל שטחים ולא בגלל חול, אלא כדי להבטיח את קיומנו.

לא נתווכח כרגע, בוודאי לא לאחר הירצחו של סאדאת, אם היתה לו תמיכה, אם לא היתה לו תמיכה, אם הוא התכוון, אם הוא לא התכוון, מה היו היעדים שלו, אבל דווקא מפנה כזה במצב — שבו מנהיג ערבי שיבוא ויחתום אתנו על הסכם עלול ביום מן הימים להירצח עלי־ידי פלג קיצוני או גורם כלשהו, כפי שאכן קרה בהיסטוריה הקצרה שלנו, לא רק עם מצרים אלא גם עם המלך עבדאללה לאחר קום המדינה — מחייב לנהל משאומתן על הסכם באופן שונה מזה שנקט עלי־ידי ראש הממשלה.

לצער הרב, היה זה ראש הממשלה ששכנע את עצמו וניסה לשכנע אותנו ואת העם, שתמורת נסיגה אל הגבול הבין־לאומי בדרום נוכח מצר מצרים בהסכמה שבשתיקה להמשך כלתי מוגבל של שליטתנו בכל השטחים שאנחנו יושבים בהם מאז מלחמת ששת הימים. הוא שכנע את עצמו וניסה לשכנע גם את העם כולו. חלק מן העם, לצער הרב, השתכנע שאכן אנחנו נוכל, עלי־ידי פתרון ששמו אוטונומיה, להערים על כל העולם ולעבור תקופת ביניים שבה מצרים תדורג לכאורה את דרישותיה, ולאחר מכן לא יהיו לא ארצות־הברית ולא גורמים העלולים לנהוג בדיוק כפי שהם נוהגים היום.

אני רוצה להזכיר כאן לחברי הכנסת על מה היה הוויכוח ולא כדי להתווכח אתכם, חברי הליכוד, האמינו לי שהנושא — אהרבה מעבר לוויכוח בין מפלגות, סיעת המערך וחברים בתוכנו ביקשו מראש הממשלה להגיע בראש ובראשונה למסמך הבנה עם ארצות־הברית. חשובות היתה — דחייה מוחלטת.

אמנון לין (הליכוד):
מתי זה היה?

משה שחל (המערך):
אחרי ההצהרה המשולבת, אם אתה זוכר, עם ברית־המעצות.

דור זיגרגמן (הליכוד):
לפני קמפ־דייוויד, בקמפ־דייוויד הגיעו להכנה.

משה שחל (המערך):
לפני קמפ־דייוויד, סלח לי, אומר לך למה הגיעו

לארצות-הברית שההצעה הסעודית נדחתה על כל סעיפיה, כי היא המסוכנת ביותר — והחשש שלי הוא שהיא תאומץ עליידי מדינות העשר, בהסכמה אילמת של ארצות-הברית, והיא תהיה הסדר שינחת עלינו, אם נרצה ואם לא נרצה, כהסדר כפוי תוך פרק זמן קצר ביותר.

על כן, חברי הכנסת, אני פונה במיוחד לחברי הליכוד, בהגנה על ישראל מול מתקפות העלולות לסכן את קיומה אין חשבון של קואליציה-אופוזיציה, אבל מכס נדרש דבר אחר: התפכחות אמיתית. יש להבטיח לישראל לפחות דבר אחד — גבולות ביטחון בגבולה המזרחי, כי לצערי הרב התוכנית שלכם הולכת להביא למדינה פלשתינאית, שתסכן את קיומה של ישראל בגלל הרפתקה ששמה אוטונומיה, שאתם הצעתם אותה או בזמנה כפותרת הכול, תוך התעלמות מהמציאות האמיתית הקיימת בשטח.

קריאה:

תיכנסו לממשלה ונמצא פתרון ביחד.

משה שחל (המערך):

האמן לי, אין לי רצון להתווכח — — השאלה היא האם אתם מסכים לדעה הזאת או לא. אם לא, או על מה יש בכלל לדבר?

ה"יר מ' כהן:

רשות הדיבור לחבר הכנסת דניאל רוזוליו, ואחריו — לחבר הכנסת דב כץ-מאיר, אם הוא איננו — לחברת הכנסת שולמית אלונג.

דניאל רוזוליו (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כבר נאמר היום הרבה, אך צריך לציין לשבחיו של הדיון, כי מתנהלת פה שיחה רצינית ביותר, אשר מבליטה אומנם מחלוקות, אבל מביעה במשותף דאגה גדולה מן הכיוון שבו מתפתחת המדיניות במזרח התיכון. רציתי לציין את אפיונה של התקופה הזו של אי-ודאות. לנו אי-ודאות לגבי התהליכים החברתיים-המדיניים במזרח התיכון, יש לנו אי-ודאות לגבי התנהגותה של ברית-המועצות, יש לנו חששות כבדים או אי-ודאות לגבי התפתחות היחסים או התפתחות המדיניות של ארצות-הברית. יש היום אי-ודאות גדולה לגבי לבנון.

בעניין לבנון, חברי הכנסת, אני מאשים את הממשלה, בעניין זה ניטעה תחושה עמוקה של אי-ודאות כתוצאה מארבעה-עשר הימים האומללים של מלחמת ההתשה בצפון הארץ בחודש יולי השנה.

אבל יש דבר אחד שהוא ודאי, וזה שיש, ואלו שותפים לכך, הודיעה שהיא ממשיכה בתהליך השלום, והשילוב של הדבר הוודאי הזה במערכת אי-הוודאויות הקיימת — הכוללת את השינויים שחלו במצרים — מקנה את התחושה הכבדה, מעצב את החששות הגדולים, מחייב אותנו בהתחייבות מיוחדת לבחון בצורה אחראית ביותר את הנעשה.

מאחר שהדיון המדיני בכנסת היום, לפחות לפי תפיסתי, אינו מכון להיות כירור פנימי בתוכנו על הפתרונות המדיניים השונים שיש במדינת ישראל למפלגות השונות, המיוצגות בבית הזה בעיקר עליידי שתי סיועות גדולות — סיעת הליכוד וסיעות הקואליציה מול סיעת המערך — אלא מתוך ההשקפות שלנו, הננו שותפים לחששות ועלינו לומר משהו למעצמות, לארצות-הברית ולאירופה, ולהסיק אילו שהן מסקנות.

אני רוצה להעיר בעניין הזה כמה הערות: לפי הערכתי, הדבר החמור בעסקת הנשק, בעסקות הנשק, אינו ב"איווקס" בלבד — אף שחמישה מטוסי "איווקס" יכולים בקלות גדולה

אומר זאת גם ללא קנטרנות, כי אני דחיתי זאת, אבל אציין את העובדות. אני רוצה לומר לכם, חברי הכנסת, מה היה — —

אמנון לין (הליכוד):

גינו אותנו גם לפני מלחמת ששת הימים.

משה שחל (המערך):

חבר הכנסת לין — אבל בהבדל אחד. האמן לי, אני אומר לך זאת כמי שהשתתף בפורום בין-לאומי. אני רוצה שאנחנו נזלזל בכל פורום בין-לאומי, מדובר בפורום בין-לאומי שבו משתתפים יותר מאלף חברי פרלמנטים, בקרבם ראשי ממשלה לשעבר, בקרבם כאלה שיהיו ראשי ממשלות בעתיד. אנחנו יכולים לומר מה שאנחנו רוצים. זאת הנהגת העולם, אם תרצה או לא תרצה, אלה אינם שגרירים. הם חברי פרלמנטים, חלקם נבחר בצורה דמוקרטית, חלקם לא נבחר בצורה דמוקרטית, אבל הם מבטאים את אלה שמקבלים החלטות.

מה היתה הצעת הפשרה המערבית? — הכרה הודית וסימולטנית של אש"ף בישראל וישראל באש"ף. קביעה בפעם הראשונה, אפילו בניגוד למסמך ונציה, שאש"ף הוא הנציג היחיד של הפלשתינאים, שלא לזכור כל החלטות האו"ם, לא של מועצת הביטחון ולא 242, שאנחנו מדברים כאן, מתווכחים ביניהם, אם יקבלו או לא יקבלו. אחת רואה לנגד עיניך תהליך של הפיכתה של ישראל למדינה העומדת מחוץ לקהילה הבין-לאומית, שאיננה מקבלת החלטות, שאיננה מכצעת אותן, והערכים בצורה מתוחכמת וברורה הולכים צעד אחרי צעד. האירופים לא הסכימו אפילו לשבת בוועדת ניסוח.

ואני רוצה לומר לכם דבר מועזע הרבה יותר. אנו מדברים על מדינות ידידותיות מסורתיות אלונג, הולנד, קנדה, אוסטרליה, מערב-גרמניה. יאמר לכם חבר הכנסת מאיר כהן, קנדה, שאין לה סיבה, ארבעה מחברי המשלחת הקנדית וכראשם יושב-ראש ועדת החוץ והביטחון שם, שהיה פיראש"ף מובהק, הצביעו בעקביות עם ההצעות הערביות הקיצוניות ביותר. ארבעה הצביעו כביכול אתנו, כלומר נגד, ושישה נמנעו. זאת קנדה.

חברת הכנסת שולמית אלונג, שאלת שאלה. נכון אומרים שאנו נפגשים עם חברים מהמפלגות הסוציאליסטיות והם אומרים שממשלה זו וראש הממשלה זה ונושא ההתנחלות מכים ירדים, אנכי, ירדי-אמה, שאני מכיר אותם זה שנים, אומרים שאי-אפשר להגן על מה שאתם עושים. זאת אמת, אבל אני מקבל שרק בזה העניין, זה בא על חשבוננו גם מתוך מניעים תועלתניים של ארצות-הברית, שהגיעה למסקנה שקמפי-דיוריד מוצה את עצמו, שההסכם הזה מוצה את עצמו וצריך להגיע לצעד הבא.

על כן, אני רוצה לסיים ולומר מה לדעתי חובה עלינו לעשות מתוך אותה דאגה, הוויכוח איננו האם טעיתם או לא טעיתם, אם ראש הממשלה הלא לציבור את עם "הבאחי שלום וכבוד", הרי הדאגה היום היא על עצם הקיום, וההרגשה שלי, של כולנו, היא מה יהיה מחר — אני חושב שכל אחד מאתנו חושב על כך — ואנו צריכים להשאיר דבר אחד לנגד עינינו: להבטיח לישראל גבולות ביטחון, ואת התביעה הזאת יש לתבוע, ומשמעותה אומרת: שדרה — כן: מדינה פלשתינאית בגדה וברצועת עזה — לא. נכונות להתחשב ולפתור את הבעיה הפלשתינאית, אין מנוס מזה, לא יועיל; אבל במסגרת שאפשר להגן עליה, שיכולה גם לזכות להסכמה בקרב אומות העולם, הדרושה שלנו היא לזכות בגבול ביטחון.

אני מצטער צער רב על הוויתור הפזיז והמהיר שוויתרנו בדרום, על שהעיקרון למעשה נשבר. העת הזאת מחייבת לומר

ארצות-הברית. ישראל התגרבה, מבלי שנתבקשה, להציע הצעות למעורבותה במאבק הבין-גושי, במידה שאיננה מתקבלת אף על אחר ממדינות נאט"ו. וזאת תוך כדי הגדרה מחודשת של בעיית הביטחון של ישראל. בפעם הראשונה בחולדות מדינת ישראל אמר ראש הממשלה: יש לנו שתי בעיות — בעיית הביטחון שלנו, ואנחנו נגן על עצמנו, ולשם כך אנחנו רוצים סיוע בכוח ובחומר; וכמו כן שאנחנו חלק מהעולם המערבי, ואנחנו נהיה "סיירת מטכ"ל" של מלחמות הגוש המערבי נגד הגוש המזרחי.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח ולשלום):
וזה בלי ברית-הגנה.

דניאל רוזוליו (המערך):

אני מבין מדוע התגרבו באופן חד-צדדי חוס לתת את השירות הזה, אולי כדי לומר: זה יעזור כדי שלא תאושר עסקת ה"איווקס", כי אנחנו נכס אסטרטגי. אבל עוד להיות המשלחת שם — והיא התקבלה יפה ותמנו לה תהודה טובה והיו לה גם הצלחות — הופיע שר החוץ האמריקני אלכסנדר הייג במסיבת עיתונאים, ואמר: אל תכתבו כותרות כל כך גדולות על הסעיף של השיחות, אנחנו מדברים על תהליך ארוך מאוד, הוא קשור בהשלמת התהליכים הפוליטיים ככללותם במזרח התיכון, אל תרצו. ואנחנו רצנו.

הממשלה שברה עיקרון שהיה אבן-יסוד במדיניות הישראלית, עיקרון ההדדיות. אנחנו שכרנו את עיקרון ההדדיות וקיבלנו בחזרה את כל מה שמגיע לנו בשל כך. מתוך שהקלנו בכך, בארצות-הברית נוצר לחץ שינוי, ואגב, המרכיב הפרוי-ישראלי שלנו, אף-על-פי שחשבו את הלוואי היהודי למרכיב עיקרי, איננו המרכיב העיקרי. ההתנגדות בקרב הקונגרס האמריקני היתה לגופו של עניין, על-סמך ניסיון אירן, ללא קשר לישראל.

דבר אחרון, אדוני היושב-ראש, בראשית ימיה של הממשלה הקודמת בראשות מר בגין ויתרה ישראל על מחויבות אמריקנית להידברות עם ישראל בנושא מדיניות הקשרים עמנו. שילמנו בעבר מחירים כבדים בשל ויתור זה. עכשיו הפך מחיר זה להיות כבד מנשוא.

יש לחזור ולתבוע, כתנאי להמשך המגעים, להמשך התהליכים, התחייבות של ארצות-הברית להידברות מוקדמת עם ישראל. כבר ראינו מצבים כאלה ערב חתימת הסכם סיני 2. כשישראל עמדה לחתום עם מצרים על הסכם הביניים, ארצות-הברית הסכימה לחתום לפני כן על הסכם. שהמרכיב העיקרי שלו היה תנאי להידברות מוקדמת עם ישראל. על הכנסת לחזור ולתבוע מן הממשלה לבחון מחדש את עמדותיה בדבר-שיט האסטרטגי, לתבוע את חובת ההידברות ולצאת כיוזמה מדינית ובתי כדי להגן על תהליך השלום שלמענו שילמנו מחיר כבד.

הי"ר מ' כהן:

רשות הדיבור לחברת הכנסת שולמית אלוני.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, רבותי חבר הכנסת, נוח וטוב וגם מקל על הלב לצאת בביקורת על הגורמים האחרים, אבל אי-אפשר שנעלם מכמה דברים, מחילים ומעשים שלנו. אפשר לצאת ברחבי העולם ולנסות להסביר מדוע ההצעות הסעודיות — שאגב לא נתקבלו שם כלשונן, אלא נאמר שם משהו מהן, שנאמר ברמו, שאפשר לקבלן, ואנחנו מגוימים בקריאת הדברים והתגובות שלנו יכולות להיות ברורות ונשמעות — גם מה שמרמז בהן איננו טוב, באותה שעה אנחנו נישאל כמה שאלות שעליהן נצטרך להשיב, ואין אנחנו מתחייבים אליהן.

לגלות כל תנועה במדינת ישראל — אף לא בארבעה או בחמישה מטוסי חדלוק שארצות-הברית סירבה לספק לישראל, במכלי דלק נתיקים שמאפשרים F-15 להפוך לדורע אווירית התקפית ארוכת טווח, ביותר מאלף טילים מתקדמים, בתחנת רדאר או במערכת התקפית שניתנת למדינה שמכריזה ג'יהאד על מדינת ישראל. מעבר לעניין הזה — העובדה שהדבר הזה מתבצע, עובדת ההחלטה שנובעת, דרך אגב, מהרבה גורמים נוספים, היא הדבר הטרגי. הדבר הזה נקלע למאבק כוח בין הקונגרס האמריקני לנשיאות — אבל כרגע אין אנו מנתחים פה את מדיניות ארצות-הברית ואת מאבקי הכוח שבה — ולבסוף היתה לכך הגושפנקא של שותף מלא בהסכמי קמפ-דייוויד, שבהבדל ממה שהיה קודם לכן, נתן פרס למדינה שעל אף מאמציה של ארצות-הברית לראות בה, בסעודיה, מדינה מתונה אשר תצטרף לתהליך השלום, לא עלה הדבר בידה. העסקה היא אות לכך שהכול אפשרי, וזה לפי דעתי חמור לא פחות מעצם העסקה. על העסקה אומרם: רגע אחד, מה אתם צועקים, זה רק ב-1985, אולי הכלכל ימות, אולי הפרץ ימות, אולי שניהם יחד ימות — כדברי הסיפור היהודי הידוע. אבל קיימת העובדה הפוליטית, שיש לה ברגע זה ובתקופה זו אפקט חמור.

אירופה לא היתה צריכה הכשר מארצות-הברית להביע התנגדות אקטיבית להסכם קמפ-דייוויד. היא עשתה זאת באמצעות הצהרת ונציה של שרי החוץ, אבל ברגע שארצות-הברית ואירופה מרימות יחד את שמונה הנקודות של פהר, דבר שקיבל תהודה בין-לאומית, ניתנה לגיטימציה בארצות-הברית ובאירופה לומר: הסכמי קמפ-דייוויד הם בסיס צר מדי. איני ממציא את הדברים האלה. כבר שמעתי זאת לפני כמה ימים באנגליה. הלורד קרינגטון, יושב-ראש מועצת השרים של הקהילה האירופית — בתקופה גדולה שהאמריקנים לא יאצו את עסקת ה"איווקס" כדי שתאושר גם עסקת ה"נמרוד" — מופיע בטלוויזיה הבוייטת כיושב-ראש מועצת המיניסטרים, כ"peace maker" העתידי במזרח התיכון, על בסיס שמונה הנקודות של פהר.

האמריקנים לא השכילו להבין — ויש לי חשש שלא השכלנו להסביר — שהעסקה של ארצות-הברית עם סעודיה נותנת היתר לעסקות נשק אירופיות. היתה משלחת מטעם הכנסת לגרמניה בשנה שעברה. היא היתה מורכבת משלוש סיעות, מהאופוזיציה ומהקואליציה, והיינו מעורבים יחד, כל סיעה על-פי דרכה ועל-פי תוכניותיה המדיניות, במאבק משותף להדוף את הרעיון של מכירת "ליאופרד 2" ומכירת מטוסים מנמכי טוס "טורנדו" לערבים. מה רוצים מהאירופים? יש להם אותו משבר כלכלי, והם קשורים לנפט הערבי יותר מארצות-הברית. אבל יותר מזה, מתחברת פה ישות ולגיטימציה בין-לאומית מערבית לכך שהסכם קמפ-דייוויד, שהוא בסך-הכול תהליך השלום היחיד במזרח התיכון — הכולל את אפריקה, צ'אד, פוליסריו, עירק-אירן ומה שאתם רוצים — הוא בסיס צר מדי.

לחץ זה נכנסת זירת לבנון. אני רוצה לומר שאני מודאג מאוד מכך שהזירה הלבנונית תיהפך לשדה הניסוי של כמה מדינות. מצרים, ישראל, סוריה, אש"ף, המעצמות, וכל זאת בתקופה הנראית לעין, זו הזירה הנוחה ביותר לעשות זאת, כי היא איננה במצרים ולא בישראל ולא בסוריה אלא בלבנון, במצב הפוליטי שבו היא נמצאת.

גם כאן ראינו תוכנית אמריקנית, תוכנית שלום אמריקנית, שפורסמה ב"אקונומיסט", תוכנית חד-צדדית.

על רקע זה, חברי הכנסת, אי-אפשר שלא לבקר את דרך ההצעות והיחזמה הישראלית במשאומן האסטרטגי עם

— עדיין אין נשקפת סכנה לעם ישראל. ואין נשקפת סכנה לא רק מפני שה יקרה בעוד ארבע שנים, ובארבע שנים או שהסוס ימות או שהסוס ידבר או שהפריץ ימות, אלא מפני שאנחנו בתחכום שלנו ועם הצבא שלנו נעמוד בדברים אלה, אם יהיה צורך. במשך ארבע שנים אפשר גם לעשות איזה שהוא דבר. אם באים לגייס את הכנסת כולה נגד ההצעה הסעודית מפני שהיא קיצונית. ומפני שהיא עשויה לפגוע. ומפני שהיא עשויה לחנוק אותנו במיטת סדם. אנחנו חייבים באופן פוליטי לתת תשובה על הדבר המעיק על כל העולם כולו. ולקרוא לילד בשמו. זו אינה בעיה של ירדן ולא בעיה של פשרה כזאת או כזאת, צריך לדעת בדיוק מהי הבעיה.

רוני מילוא (הליכוד):

מה הפתרון שלך?

שולמית אלוני (חנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אין לי תשובה של הוקוס פוקוס, כי אחת תמיד נמצא כמצב שהגענו אליו היום ויש בו קושי. אבל אני רוצה לומר לך

רוני מילוא (הליכוד):

אני רוצה תשובה רצינית וכונה.

שולמית אלוני (חנועה לזכויות האזרח ולשלום):
יש לנו חמש שנים בהסכמי קמפ־דייוויד לביצוע מה שנקרא האוטונומיה. אם באמת יש לנו כוונות, כמו שכתבתם לא בהסכם הקואליציוני אלא בקווי־היסוד, למתן זכויות שוות. צריך לתת חופש פוליטי ולתת חופש אקדמי ולהסתלק מניהול אורח, ולא לנסות למצוא שם קווי־לינינג, ולא להגיד שאפשר לקחת מערכי את אדמתו ואת ביתו ולתת ליהודי להקים שם את ביתו. זה ליד זה, כאשר זה לא נחשב, ולתת חוק אחר ושונה —

רוני מילוא (הליכוד):

חברת הכנסת שולמית אלוני, ברשותך. חזרת על הביטוי שכבר נאמר קודם לכן: קווי־לינינגים. אם אנחנו נכנה אנשים שרוצים לחיות אתנו בדרקום בכינוי קווי־לינינגים, הרי אנחנו מעוררים את הבעיה הזאת, אנחנו מונעים אפשרות שמישהו בכלל ידבר אתנו. מי שהולך עם אש"ף, הוא כאילו בסדר; מי שמדבר אתנו מכנים אותו קווי־לינינג.

שולמית אלוני (חנועה לזכויות האזרח ולשלום):

רוני יידי, אני מוותרת על המלה קווי־לינינגים. אני רוצה שתהייה בחירות חופשיות. אני רוצה שיהיה שם חופש אקדמי. אני רוצה להכתיב להם את סדרי־החיים האזרחיים שלהם. אני חושבת שהבעיה תימשך יותר מחמש שנים, אבל במשך חמש השנים האלה אני רוצה ללכת להינתקות ולהתפייסות. ההינתקות והתפייסות פירושו מקסימום של ניהול עצמי שלהם; פירושו גם השקעות. לא רק שיהיו פועלים שחורים אלא שיהיו גם מנהלים, לא רק שאנחנו נבנה שם בתים וניקח מהם אלא שגם להם יבנו בתים, ושהם יוכלו לבנות ולהתרחב. אי־אפשר להתעלם מזה שגם אצלם יש ילודה והרחבה וכו'. אי־אפשר שיהיה בחבון מצב, שבו מאיימים על נשים וילדים בנשק ומגרשים אותם מבתים, ואנחנו מאשרים את הדברים האלה. וכשאני מדברת על הינתקות והתפייסות, לא היה צריך לתת לגיטימציה למה שקרה בבית "הדסה" בחבון וליצור נקודות חיכוך.

משעה שקיבלנו את הנושא של האוטונומיה, צריך היה לפעול בנושא זה. הבחירות שצריכות היו להתקיים באפריל לפני שנתיים לא התקיימו עד היום הזה.

רוני מילוא (הליכוד):

בגללנו?

הסכמי קמפ־דייוויד כוללים הסדר של שלום בינינו לבין מצרים. אנחנו מקבלים חמורת השטחים שנחזיר למצרים נכס גדול מאוד, והוא השלום עם הגדולה במדינות ערב. אבל הרושם בעולם הוא שלאחר מכן ימותו הסכמי קמפ־דייוויד ואנחנו והעולם נישאר עם הבעיה הפלשתינאית. והזכויות הלגיטימיות של העם הפלשטיני, כפי שהן כתובות בהסכמים וכפי שהממשלה התחייבה לגביהן, לא ניתנה עליהן הדעת.

הציבור במדינת ישראל מקבל היום פחות אינפורמציה מאשר העולם מקבל על מה שקורה בשטחים וכיחידור בגדה המערבית. ומה שנעשה שם היום זה סיפוח בשיטה של קולוניאליזציה ברוטלית.

הדיבורים האלה על מושל אזרחי ללא כל פיקוח אזרחי, על ערעור של חוקים, על שלילת זכויות אזרח, על הפקעה, על קיום חוק שונה לאיש מהכובשים ולאיש מהנכבשים, על מתן זכויות למועצות מקומיות, על בתי־משפט שונים, על דינים שונים, על זכויות בנייה שונות למי שהוא יהודי ולמי שאינו יהודי, בתנאים שונים — העולם יודע את זה, הדברים מתפרסמים. היום התפרסמה על כך כתבה. יש עוד שני עיתונאים אמצעים בארץ הזאת, האחד ב"דבר" והשני ב"הארץ", שמפרסמים מה שקורה שם. מוטב היה סיפוח עם החלת החוק — ואני מתנגדת לכך — מפני שאז היה ניתן שורין לאזרחים, ולא היה אפליה בין אדם לאדם, מאשר המצב הקיים היום, כאשר שר הביטחון עושה כל שבאפשרותו כדי להגיע לנקודה שאין ממנה חזרה. ודי לראות את הפריסה היום ביהודה ובשומרון, כדי להבין עד כמה קשה החזרה.

אם תוסיפו לכך את התוכנית של 100,000 יהודים וכן וכן יישובים, כאשר בנשימה אחת אומרים שאין תקציב להקים את קיבוץ לוטם כערבה, קיבוץ של עולים מארצות־הברית, שאנחנו רוצים בעלייה הזאת. זאת אומרת שאין כסף להקים יישוב כערבה כאשר יש לך שטח מוכן ואנשים שמחכים לעלייה על הקרקע, ואת זאת מודיעים לנו מאותה סוכנות, שבה הופיע הנוציג הבכיר ואמר שלגדה יש כל המיליארדים, שכסף לא נחשב, זה מה שהוא אצלם; אתם שואלים על כסף, כסף לא נחשב. המדיניות הזאת היא של סיפוח בנוסח של אפרטהייד, כפי שאמר השר הדרום־אפריקני שהיה בארץ: אתם עושים את זה כמו שאנחנו עושים, וביתר יעילות. אורח הממשלה —

הדברים האלה ידועים, ואם הדברים האלה ידועים ואם הם מעיקים, ואם ממשלת ישראל איננה מבצעת את מה שהיא הבטיחה לצורך הפתרון, מתן הזכויות הלגיטימיות של העם הפלשטינאי, אנחנו נעשה שלום עם מצרים בדיוק כמו שהממשלה רצתה. היא רצתה שלא יהיה לינינג, או אין לינינג; יהיה לנו שלום עם מצרים בלי פתרון של הבעיה הפלשתינאית. ולא צריך להצטער על כך, החמורה בעד סיני היא חמורה הדרת, יש לנו עורף של שלום. אני אינני מאמינה שמצרים תיכנס למלחמה בשל הפלשתינאים. המצרים שילמו במלחמות פה לאין ערוך יותר מאשר אנחנו שילמנו, בהרס, בכסף, בנשק, בפליטים, בהרפתקאות ובכל מה שלא יהיה. הם רוצים את השלום. הם רק יצטרכו אלה שילחצו באופן בין־לאומי, לידדות שלנו שחולו להיות ידירות. לא במקרה, חבר הכנסת שחל, משכתי אותך כלשונך לספר מה אומרים, כי ההיאחזות הזאת של ארצות־הברית, שאומרים שהיא באה להשלים את הסכמי קמפ־דייוויד, באה מפני שהם מאבדים את האמון במה שאנחנו עושים פה.

זה יפה לכזו ולנער את כולנו נגד ההצעה הסעודית, עם החשש הביטחוני — ופה יש אנשים הבקיאים ממני כבעיות נשק וצבא וכו'; אך דברו עם עוז ריצמן וגם עם שר הביטחון

ועל זה הלחץ. נניח שתחזקל ההצעה של ראש הממשלה, שכולנו מתגייסים להסביר שההצעה הסעודית בתנאים שלנו איננה יכולה לעמוד. אבל אז נישאל: מה התשובה שלכם?

רוני מילוא (הליכוד):
קמפ־דייוויד.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אבל אינכם מבצעים את קמפ־דייוויד. אתה יודע ששר הביטחון עושה הכול כדי שנגיע למצב שאין ממנו חזרה. מצב שאתה שולט שם, ששם למעשה מנצח הרב כהנא, ששם לערבים מתייחסים כאל ילדים או תושבים מקומיים חסרי זכויות. העולם יודע את זה ורואה את זה. אינני מגלה כאן סודות. רק אצלנו הטלוויזיה בזמן האחרון פוחדת למסור והעיתונות מדחיקה דברים.

בואו נבדוק את עצמנו. אם לא ניתן תשובה לבעיה הזאת ואם לא נתמודד עם הבעיה הזאת, לא יעזור לנו. הלחץ עלינו ילך ויגדל. האמריקנים ישתלכו בתוכנית של פהר לא מפני שהם מסתלקים מהסכם קמפ־דייוויד, אלא מפני שבאפריל ימות הסכם קמפ־דייוויד. והמצרים ישמחו עם מצב כזה. ואז הנורמליזציה לא תהיה חיבוק גדול ואהבה גדולה, אבל יהיה שלום. הם לא יילחמו בנו. ואולי אנחנו נשמח, כי הממשלה לא רצתה גם את הלינקג', אבל אז יהיה נדננו "קמפיין" כזה, שמבחינה מוסרית לא נוכל לעמוד בו, בלא לדבר על הצד המוסרי שלנו בהתייחסות לאוכלוסייה נכבשת. וזה חייב להיבדק, וחייב להיבדק בלי שזה יישאר רק בסמכותו של שר הביטחון והצבא, ומטעמו. תודה רבה.

היו"ר מ' כהן:

חברי הכנסת, גמר הדיון. אם ירצה השם. מתחיל יום שלישי אחר הצהריים. נותרו שלושה נואמים: חברי הכנסת דב כן־מאיר, ויקטור שם־טוב ופנחס גולדשטיין. הישיבה נעולה.

היו"ר מ' כהן:
חברת הכנסת שולמית אלוני, זה אינו ויכוח בינך לבין חבר הכנסת מילוא.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח ולשלום):
כאשר אתה אומר שאתה מפריד בין השלטון האזרחי לשלטון הצבאי. אני רוצה גם ביקורת אזרחית. אני רוצה לדעת את כל המערכות.

רוני מילוא (הליכוד):
הכנסת מפקחת על משרד הביטחון.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח ולשלום):
הצד האזרחי אינו תחמו של משרד הביטחון. אני חושבת שצריכה להיות ועדה מיוחדת שתדע ותגן על זכויות האזרח שם, ועדה מיוחדת שתבדוק האם הפקעות שנעשו נעשו כדין. תבדוק שלילת רשימות, שלילת אפשרות של תנועה. אני מציעה לך לקרוא מאמר שפורסם היום, מאמר שלישי של דני רובינשטיין על אזרחים מועדפים. כדאי לקרוא את הדברים האלה.

רוני מילוא (הליכוד):
קראתי.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני אפטר שאנחנו היהודים ננהג בהם כך. זה כבר מזמן לא שלטון ליברלי. כבר עדיפה אפילו המחשבה של משה דיין. שאמר שאנחנו נצא באופן חד־צדדי ובלעד שלא לדרת לחייהם של אנשים, לא להשפיל אותם, ולא להפוך אותנו מבחינה מוסרית לקלגסים במציאות הקיימת. קשה מאוד כשבילי להשלים עם זה שאני צודקת רק מפני שאני הולכת לשם ולוקחת את הבית או הכביש. וזוהי אדם מביתו ומחנותו מפני שלי יש נשק, ושם מותר גם בלי רשיון, ולי יש צוואה.

הישיבה ננעלה בשעה 21:02.